

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAĞIMLILIK
YAPICI MADDELERİ KULLANIM RİSKLERİ,
HAYATIN ANLAM VE AMACIYLA VE ÇOCUKLUK
ÇAĞI ÖRSELEME YAŞANTILARIYLA İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Cemile KURTULUŞ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Aman Sado ELEMO

İstanbul – 2022

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Cemile KURTULUŞ

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Üniversite Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riskleri, Hayatın Anlam Ve Amacıyla Ve Çocukluk Çağı Örselme Yaşantılarıyla İlişkinin İncelenmesi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 09.05.2022

Sayfa Sayısı : 100

Tez : Dr. Öğr. Üyesi Aman Sado ELEMO

Danışmanları

Dizin Terimleri : Çocukluk Çağı Örselme Yaşantıları, Madde Kullanım Riski, Hayatın Anlam ve Amacı

Türkçe Özet : Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, hayatın anlam ve amacı ve çocukluk çağı örselme yaşantılarıyla ilişkisinin incelenmesidir. Araştırma üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır ve online anket uygulaması Google Formlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 385 kişiye ulaşılmıştır. Anket formu Sosyo-Demografik özelliklere yönelik soru formundan, BAPİRT Tarama Ölçeği, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ve Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği'nden oluşmaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli

kullanılmıştır. Araştırmanın veri analizi SPSS 21 paket programında yapılmıştır. Araştırmada Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Hayatın Anlam ve Amacı değişkenleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT) algısı ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ) arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiş ve Hayatın Anlam ve Amacı ile negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Test sonuçlarına göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algısı ile Hayatın Anlam ve Amacı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Cemile KURTULUŞ

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAĞIMLILIK
YAPICI MADDELERİ KULLANIM RİSKLERİ,
HAYATIN ANLAM VE AMACIYLA VE ÇOCUKLUK
ÇAĞI ÖRSELEME YAŞANTILARIYLA İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Cemile KURTULUŞ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Aman Sado ELEMO

İstanbul – 2022

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

CEMİLE KURTULUŞ

.../.../2022

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Cemile KURTULUŞ'un “**Üniversite Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Rikleri, Hayatın Anlam ve Amacıyla ve Çocukluk Çağı Örseleme Yaşantılarıyla İlişkisinin İncelenmesi**” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Klinik Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza
Başkan
Dr. Öğr. Üyesi Aman Sado ELEMO
(Danışman)
İmza
Üye
Dr. Öğr. Üyesi Ömer AKGÜL
İmza
Üye
Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAS

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20..

İmzası
Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, hayatın anlam ve amacı ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarıyla ilişkisinin incelenmesidir. Araştırma üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır ve online anket uygulaması Google Formlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 385 kişiye ulaşılmıştır. Anket formu Sosyo-Demografik özelliklere yönelik soru formundan, BAPİRT Tarama Ölçeği, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ve Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği'nden oluşmaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın veri analizi SPSS 21 paket programında yapılmıştır. Araştırmada Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Hayatın Anlam ve Amacı değişkenleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT) algısı ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ) arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiş ve Hayatın Anlam ve Amacı ile negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Test sonuçlarına göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algısı ile Hayatın Anlam ve Amacı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencileri, Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riskleri, Hayatın Anlam ve Amacı, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları.

SUMMARY

The aim of this study is to examine the relationship between university students' risk of using addictive substances, the meaning and purpose of life, and childhood abuse experiences. The research includes university students. Data were collected online and the online survey application was carried out via Google Forms. Within the scope of the research, 385 people were reached. The questionnaire consists of a questionnaire for socio-demographic characteristics, BAPIRT Screening Scale, Childhood Trauma Scale (CESS) and Meaning and Purpose of Life Scale. Relational screening model was used in the research. Data analysis of the research was done in SPSS 21 package program. In the study, the relationship between the Risk of Use of Addictive Substances, Childhood Abuse and Meaning and Purpose of Life variables were tried to be determined. As a result of the research, a positive relationship was found between the perception of the Risk of Use of Addictive Substances (BAPIRT) and Childhood Abuse Experiences (CEAS) and a negative relationship was found with Meaning and Purpose of Life. According to the test results, no statistically significant relationship was found between the perception of Childhood Trauma and the Meaning and Purpose of Life.

Keywords: University Students, Risks of Use of Addictive Substances, Meaning and Purpose of Life, Childhood Abuse Experiences.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Amacı.....	5
1.2. Araştırmanın Problemi.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Hipotezler.....	5
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.7. Tanımlar	6
1.8. Genel Bilgiler.....	6
1.8.1. Bağımlılık.....	6
1.8.2. Anlam kavramı	7
1.8.3. Amaç kavramı.....	9
1.8.4. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları	11

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Madde Kullanım Riski.....	14
2.1.1. Madde Kullanım Riski	14
2.1.2. Madde Kullanım Riski Oluşturan Faktörler	15
2.1.3. Madde Kullanım Olası Sonuçları	17
2.1.4. Madde Bağımlılığı.....	17
2.1.5. Bağımlılık Tanı Ölçütleri	23
2.1.6. Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri ..	24
2.2. Hayatın Anlam ve Amacı Kavramları	25
2.2.1. Psikolojide anlam	25
2.2.2. Hayatın anlam ve amacı	31
2.3. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları.....	34
2.3.1. Yaygınlığı.....	34

2.3.2. Çocuk İstismarının Türleri.....	36
2.3.3. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Yetişkinliğe Etkileri	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	49
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	49
3.3. Veri Toplama Aracı	49
3.4. Verilerin Toplanması	51
3.5. Veri Analizi.....	51

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Sosyo-Demografik Özelliklere Yönelik Bulgular	52
4.2. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	52
4.3. Değişkenler Arasındaki İlişki.....	54
4.4. Değişkenlerin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi.....	55

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1. Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Hayatın Anlam ve Amacı Arasındaki İlişki Vardır Hipotezine İlişkin Tartışma	58
5.2. Cinsiyete Göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Hayatın Anlam Ve Amacı Farklılık Göstermektedir Hipotezine İlişkin Tartışma.....	59
5.3. Çocukluk Dönemini Kiminle Geçirdiğine Bağlı Olarak Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Hayatın Anlam Ve Amacı Farklılık Göstermektedir Hipotezine İlişkin Tartışma.....	61
SONUÇ.....	64
ÖNERİLER	64
KAYNAKÇA	67
EKLER.....	82

KISALTMALAR

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
APA	:	Amerikan Psikiyatri Birliği
BAPİRT	:	Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Ölçeği
ÇÖYÖ	:	Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği
DSM	:	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
ESPAD	:	Alkol ve Diğer Uyuşturucu Kullanımına Yönelik Avrupa Okul Anketi Projesi
SHÇEK	:	Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu
TDK	:	Türk Dil Kurumu
THC	:	Tetrahydrocannabinol
UNICEF	:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNODC	:	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
WHO	:	Dünya Sağlık Örgütü

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyo-Demografik Özelliklere Yönelik Bulgular.....	52
Tablo 2. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	53
Tablo 3. Değişkenler Arasındaki İlişki Pearson Korelasyon Testi (N=385).....	54
Tablo 4. Cinsiyete Göre Değişkenlerin İncelenmesi.....	55
Tablo 5. Çocukluk Dönemini Kiminle Geçirdiğine Bağlı Olarak Değişkenlerin İncelenmesi	56

ÖNSÖZ

Başta tez sürecimde benden bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, her türlü soruma yanıt veren, sabırla dinleyen, tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Aman Sado ELEMO' ya ve eğitim hayatım boyunca bana birçok şey katan bütün öğretmenlerime sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca hayatımın her döneminde bana olan inanç ve güvenlerini asla yitirmeyen yanımda olamasalar da destek ve güvenlerini hissettiğim en değerli varlıklarım ailem Asker KURTULUŞ, Ramazan KURTULUŞ, Cemile KURTULUŞ, Fatma KURTULUŞ ve ailemin geri kalan her bir bireyine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. İkinci ailem olarak gördüğüm ve bana her türlü desteği sağladıkları için Merve OLCAY, Eylül Hazan KARADAĞ, Zekiye TEZCAN ve bütün arkadaşlarıma sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

GİRİŞ

Psikoaktif madde tüketimi en önemli toplumsal sorunlardan biri olarak kabul edilmektedir. Uyuşturucu bağımlılarının sayısındaki artış, (Costello, Anderson ve Stein, 2014; Öztürk, Kırılıoğlu ve Kıraç, 2016) bu sorunun zaman içinde daha ciddi hale geldiği anlamına gelmektedir. Madde kullanım yaygınlığının belirlenmesi, madde kullanım nedenlerinin belirlenmesi ve zararlı maddelerin toplum üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle kullanımının önüne geçilmesi amacıyla çok sayıda çalışma yapılmıştır. Genç nüfus oranının yüksek olduğu Türkiye, madde bağımlılığına karşı önlem almaya ve uyuşturucu kullanımının yayılmasını önlemeye çalışmaktadır.

Madde bağımlılığından bahsederken, sıklıkla karıştırılan bağımlılık ve alışkanlık terimleri arasındaki farkı göstermek önemlidir. İnsanlar kendilerini tatmin eden davranışlardan zevk alabilir ve bu davranışın sonucunda kendilerini rahat hissedebilirler. Bu eylemlerin tekrar tekrar yapılmasına alışkanlık denir. Alışkanlık olarak tanımlanan bir davranış, kişinin sosyal ilişkilerde ve işte olumsuz duygular yaşamasına neden oluyorsa veya günlük hayattaki diğer etkinliklere zaman bulmasını engelliyorsa, davranışın geri çekilmesi zihinsel veya fiziksel sorunlara neden oluyorsa, alışkanlıklar bağımlılık yapabilir (Köknel, 1998).

Pek çok bağımlı madde kullanımını her an kontrol edebilecekleri düşüncesiyle madde kullanmaya başlar ve hemen bağımlı hale gelmez, ancak farkında olmadan bağımlı hale gelir. Tüketilen maddenin cinsine ve saflığına, ayrıca kullanıcının fiziksel ve ruhsal durumuna bağılı olarak bağımlılığın seyri değişebilmektedir. Bağımlılık yapan bazı maddeler çok güçlü olduğundan tek bir kullanım bile tehlikeli olabilir (Ögel, Taner ve Yılmazçetin, 2003).

Erken yaşta madde kullanımı bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi olumsuz etkiler (Ögel, 2013). Ergenlik döneminde madde kullanımının başlaması, uzun vadeli bir bağımlılık riski ile ilişkilidir. Ergenlik döneminde başlayan uzun süreli madde kullanımı, ileriki yaşlarda olası sağlık sorunlarının ortaya çıkma olasılığını artırmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde başlayan madde kullanımı, yaşamın ilerleyen dönemlerinde kırılması zor bir bağımlılığa dönüşebilmekte ve yaşamı tehdit edici bir duruma dönüşebilmektedir (Karatay ve Kubilay, 2004). Çeşitli bilimsel araştırmalar, başarılı bağımlılık tedavisinin insanların karşılaştığı olumsuz durumları

iyileştirdiğini göstermiştir. Bu bulgu madde bağımlılığının kazanılmış bir uyumsuzluk olduğu yorumunu desteklemektedir (Yüncü vd., 2009).

Madde bağımlılığında önemli risk faktörlerinden biri gençliktir (Herken vd., 2000) Genç bireylerin yaşamış oldukları sorunların yanı sıra aile ve çocuk gibi bağlantılarının olmaması, kendilerini daha özgür hissetmelerine ve farklı deneyimler kazanma talebi içinde olmalarına neden olmaktadır. Üniversite öğrencilerin, lise sonrasında kendilerine daha fazla zaman harcayabilecekleri ve kendilerini geliştirebilecekleri bir döneme girmektedirler. Bu dönemde gençler yeni arkadaşlar edinmekte ve yeni deneyimler kazanmaya istekli olmaktadır. Ayrıca üniversite döneminde birçok genç ailesinden uzakta yaşamaya başlamakta, hem maddi hem de manevi zorluklar yaşayabilmektedirler. Bu durum üniversite öğrencilerinde madde kullanım riskini arttırabilmektedir (Karaçam ve Totan, 2014; Alaçam vd., 2015; Sarı vd., 2020).

Uyuşturucu bağımlılığının başlıca nedenlerinden biri çocuk istismarı olarak görülebilir. Bakıma, sevgiye ve ilgiye en çok ihtiyaç duyduklarında yaşadıkları olumsuz deneyimler, çocukların hem çocuklukta hem de yetişkinlikte yaşanan bir dizi fiziksel, psikolojik ve duygusal sorunlara, istismar ve ihmale kurban gitmesine neden olur (Spertus, Yehuda, Wong, Halliganve Seremetis, 2003). Dünyada ve hayatın her alanında görülen istismar ve ihmalin etkileri, olaydan yıllar sonra da görülmektedir. Araştırmalar, bazı mağdurların olaydan 50 yıl sonra bile olumsuz deneyimleri sindiremediklerini göstermiştir (Chapman vd., 2004; Edwards vd., 2003). Depresyon, kaygı, kaygı, fobi, obsesif-kompulsif bozukluk, öfke/öfke), (4) özgüven bozukluğu (kendini korumada güçlük, bağ kurmada güçlük), (5) kaçınma (çözülme, travmatik olaylar sırasında hafıza sorunları), (6) kişilerarası zorluklar (zararlı yakınlık, kendini ifade etme güçlükleri, yakın ilişkileri zararlı olarak görme), (7) sağlık sorunları (beyin yapısındaki değişiklikler, bağışıklık sisteminin zayıflığı, sık sık yorgunluk hissi, yaygın baş ağrıları).

Çocukluk döneminde yaşananlar, yetişkinlik dönemine doğrudan etki edebilmektedir (Chapman vd., 2004; Büyükcebeci, 2019). Özellikle çocukluk döneminde anne ve babalı büyümek ya da annesiz, babasız veya her ikisi olmadan büyümek arasında farklılık söz konusudur. Toplumun kültürel değerleri, çocuklarını yetiştirme konusunda anne ve baba tutumlarını etkileyebiliyor. Her kültürde de

olabileceği gibi Türk kültüründe çocuğun yetiştirilmesinde anne ve baba rolü önemlidir. Anne, baba ve çocuk arasındaki sağlıklı ilişkiler, çocuğun gelişimi ve ilerideki yaşantısında davranışlarının şekillenmesinde önemlidir (Tezel Şahin ve Cevher, 2007).

İnsan, tüm hayatı boyunca umut ve umutsuzluk; anlam ve önemsizlik; başarı ve başarısızlık gibi süreçleri farklı zaman dilimlerinde yaşar. Genelde kişi hayatında bir anlam kaybı yaşadığında, bu durum onu ihtiyaç durumuna sokar (Özta, 2019). Var olan potansiyellerini olumlu ve tam anlamıyla kullanmaya çalışan insanlar, karşılaştıkları engellerle birlikte çoğu zaman hayatlarını sorgulamaya başlarlar (Aydın vd., 2015). İçinde bulunduğu anlamsızlık duygusuyla hareket eden birey, kendine "Hayatta nasıl anlam bulabilir?" diye sorar (Sezer, 2012). kendisini sorunun muhatabı olarak bulur. Bu sorunun cevabını çeşitli alanlarda aramaya başladığı andan itibaren birey, zorunlu olarak "kendini gerçekleştirme" fitilini ateşler (Özta, 2019).

Hayata anlam arama çabası özellikle üniversite yıllarında yoğun olarak yaşanmaya başlamaktadır. Üniversite yılları çoğunlukla bireyin kendini tanımaya çalıştığı, amaçlarını ikinci plana attığı bir dönem olarak görülmektedir. Madde kullanımı ile yaşam hedefleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, bir hedefe bağlı olmayan veya hedeflerine yeterince değer vermeyen kişilerin, hedeflerine değer veren kişilere göre daha fazla sigara ve alkol tükettiğini göstermektedir. Lecci, MacLean ve Croteau (2002), amaçlarına bağlanma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin daha az alkol tükettiklerini ve alkolle ilgili problemleri daha az yaşadıklarını bulmuşlardır. Bu sonuçlar benzer çalışmalarda da (Palfai vd., 2011; Palfai ve Weafer, 2006) tekrarlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, hayatın anlam ve amacı ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarıyla ilişkisinin incelenmesidir. Üniversite yılları bir yandan bireyin üniversiteye uyum sağlamaya çalıştığı bir yanda da kişiler arası iletişimi güçlendirmeye çalıştığı yıllardır (Çam vd., 2017). Akademik anlamda başarılı olma isteğinin yanı sıra, sosyalleşme ve iletişim bu yıllarda çok önemlidir. Üniversite, bireyler için tek düzelikten uzak, sosyalleşmenin yoğun olduğu ve hayatın daha fazla sorgulandığı bir dönemdir (Şanlı ve Saraçlı, 2015). Bu dönemde yaşanan veya yaşanmak istenilen durum ve olaylar söz konusu olmaktadır. Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım

riskleri, hayatın anlam ve amacıyla ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarının incelenmesi, üniversite yıllarına ve üniversite öğrencilerine yönelik tanımlamalar yapılabilmesi adına literatüre katkı sağlayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, hayatın anlam ve amacıyla ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarıyla ilişkisinin incelenmesidir.

1.2. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemini, üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, hayatın anlam ve amacıyla ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarıyla ilişkisi oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, hayatın anlam ve amacıyla ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarının incelenmesi, üniversite öğrencilerinin farklı algılarının tespit edilebilmesi adına önemlidir. Üniversite yılları bir yandan bireyin üniversiteye uyum sağlamaya çalıştığı bir yanda da kişiler arası iletişimi güçlendirmeye çalıştığı yıllardır. Akademik anlamda başarılı olma isteğinin yanı sıra, sosyalleşme ve iletişim bu yıllarda çok önemlidir. Bununla beraber literatürde bu konuyla ilgili yapılan çalışma sayısı sınırlıdır. Bu araştırma literatüre katkı sağlaması adına önemlidir.

1.4. Hipotezler

H₁: Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riski, çocukluk çağı örseleme yaşantıları ölçeği ve hayatın anlam ve amacı arasında ilişki vardır.

H₂: Cinsiyete göre bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riski, çocukluk çağı örseleme yaşantıları, hayatın anlam ve amacı farklılık göstermektedir.

H₃: Çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine bağlı olarak bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riski, çocukluk çağı örseleme yaşantıları, hayatın anlam ve amacı farklılık göstermektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin anket sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği ve Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeklerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Üniversite öğrenci sayısının yüksek olması nedeniyle araştırmada kullanılan örneklemin araştırmanın yapısına uygun olmasına rağmen sonuçların genellenebilmesi için yeterli değildir. Türkiye'nin geneline yayılan üniversitelerde okuyan öğrencileri kapsayacak şekilde geniş örneklemlerle bir çalışma yapılamamıştır.

1.7. Tanımlar

“Bağımlılık; kişinin kullandığı bir madde, alkol, nesne veya yaptığı bir davranış (eylem) üzerinde kontrolünü kaybetmesidir. Kontrolsüzce kullanılan her madde ya da gerçekleştirilen her davranış bağımlılık oluşturma riski taşır. Kişiler hayatta birçok şeye karşı bağımlı olabilir. Örnek: madde, alkol, sigara, kumar, teknoloji, herhangi bir eşya veya davranış” (Ögel, 2018; Yeşilay Yayınları, 2018).

Anlam: Bir sözcükten, ifadeden, durumdan ya da davranıştan anlaşılakta olan şey, bir tasarımın, eserin, düşüncenin ya da tasarımın anlatmaya çalıştığı şeyi anlamak Türk Dil Kurumu tarafından anlam olarak ifade edilmiştir (TDK, 2021).

Çocuk istismarı: Çocuklara yapılan bütün kötü davranışlar şeklinde ifade edilmektedir (Avery ve First, 1989).

1.8. Genel Bilgiler

1.8.1. Bağımlılık

Bağımlılık, bireyin bir şey üzerindeki yüksek arzusu olarak görülmektedir. Bireyin belli zamanda durum ya da nesneye karşı istek ve arzu duymasının yanı sıra pek çok psikososyal sorunda yol açmasına karşın, kullanımın sürdürülmesi arzu ve kişinin maddenin etkisine bir süre hissetmesi bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Laudet 2009). Hayatın pek çok alanında kısıtlamalara yol açan bağımlılığın bireyin

yaşam kalitesini düşürmesi söz konusudur (Yancar, 2005). Bu durumun bilincinde olan bağımlı birey tarafından maddeye gereksinim duyulmasından zevk ve haz alınmasından ötürü fikrinde bir değişiklik yapmadığı görülmektedir (Kocaoğlu, 2018). Bunun sonucunda da madde kullanımı engel olunamaz bir davranış şekli haline gelmektedir (Sümer vd., 2015). Biyolojik, sosyoekonomik, psikolojik ve sosyokültürel birçok etmen ve kuram yaklaşımı ile bağımlılığın ana sebepleri belirlenmeye çalışılmıştır. Maddeye karşı madde ya da alkol kullanımında bir hoşgörü söz konusudur. Maddeyi bırakmak ya da azaltmak için birtakım girişimlerde bulunan bireyin vücudu olumsuz yönde tepki verebilmektedir. Vücutta oluşan bu olumsuz durumu, bağımlılık olarak görülmektedir. Buna örnek olarak madde ve alkol bağımlılığı gösterilebilmektedir (Sezerel, 2015).

1.8.2. Anlam kavramı

Bir sözcükten, ifadeden, durumdan ya da davranıştan anlaşılakta olan şey, bir tasarının, eserin, düşüncenin ya da tasarının anlatmaya çalıştığı şeyi anlamak Türk Dil Kurumu tarafından anlam olarak ifade edilmiştir (TDK, 2021). Zihinsel bakımdan bir kelimenin, belirtinin, teorinin, şeklin nitelendirdiği ve taşıdığı, duygusal ve bilişsel içerik de anlam sözcüğünün terim manası olarak karşımıza çıkmaktadır (Yalom, 1999). Bireyin birincil olarak belli bir amacının olması hali olarak da tanımlanabilmektedir (Şahin, 2018). Hayatı süresince kişi pek çok anlamı hayatında içermektedir. Bu anlamları tartıp ve ölçüp, kendine uygun olan has bir anlamı seçmesinden dolayı her kişinin hayatına verdiği anlamın farklı ve kişisel olması söz konusudur (Yalom, 1999).

Her dönemde yaşamın manası ve değeri hakkında tartışmalar yaşanmıştır. Dinden sosyolojiye, felsefeden psikolojiye her yaş döneminde insanlık tarafından merak edilen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilerin daha derin olan bir huzura erişmeyi arzu etmeleri, hayatta var olan anlam algılarının ve tutarlı kişilik yapılarının değişik göstermesi ile son senelerde bu olgu ön plana çıkmıştır (Kang vd., 2009). Hayatın anlamının özellikle 20.yüzyılda sorgulanmaya başlanmıştır (Bahadır, 2019). Bilhassa pozitif ve varoluşçu psikolojinin 20.yüzyılın ikinci yarısından sonra gelişmesi ile beraber önemli bir çalışma konusu olmuştur (Girgin, 2018).

İnsanın yaşamdaki yeri doğrultusunda Wong (1997) tarafından anlam olgusu ele alınmaktadır. Kişilerin hayatlarında olan deneyimler ve karşı karşıya kaldıkları

olayları açıklayabilmenin yolu yaşamlarından bulunan anlamdır. Yaşamlarına yüklemiş oldukları ile birlikte kişiler gayelerini belirleyerek açıklayabilmektedir. Ayrıca hedeflerine tutarlı biçimde ulaşabilmeleri mümkün olmaktadır. Anlamın 3 bileşeni Wong tarafından 3 başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklara aşağıda açıklanmıştır (Bahadır, 2019):

1. Bilişsel Bileşen: Bu bileşen içerisinde bireylerin hayatlarını sürdürdükleri ortamı ve çevreyi anlayabilmeleri bakımından bütün zihinsel etkinlikler bulunmaktadır. Burada kişinin beklenti ve inançlarının belirtilmesi söz konusudur. Kişi tarafından kişisel tecrübelerinin ve dünyanın anlamlandırılmasında bireyin beklentilerinden ve şemalardan meydana gelen öğeleri kullandığı yöntem, bilişsel bileşeni meydana getiren inançlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Demirbaş Çelik, 2016). Bireyin hayatının daha anlamlı hale gelmesi düşünceleri barındıran bilişsel bileşen aynı zamanda olayların tahmin edilebilmesine de olanak sağlamaktadır.

2. Motivasyonel Bileşen: Kişinin kendisi için değeri ve anlamı olan gayelerinin arkasında gitmesi olarak ifade edilebilmektedir. İnsanların temel değerleri çerçevesinde gaye ve önceliklerinin tespit edilmesi söz konusudur. Kişiler tarafından onlar için anlamlı olan hedeflerine erişmek amacı ile enerjileri ve zamanlarının harcanılması arzu edilmektedir. Bir uğraş göstermeyi göze aldıkları amaçlara değer vermek istemektedirler. Bireyin ana inançları, bilişsel şemaları ve dünya görüşleri bahsi geçen bu arzunun itici gücü olmaktadır.

3. Duygusal Bileşen: Hayat ile alakalı kişinin pozitif duygusu ve yaşamında olan memnuniyetini duygusal bileşen belirtmektedir. Kişinin hayatını sürmekten dolayı duyduğu memnuniyette 2 mühim çıkış noktası söz konusudur. Bunlar hayatın bir anlamının bulunduğuna inanmak ve onu kıymetli ve saygın bir gayeye ulaşmak için devam ettirmektir. Yani gayesi bulunan bir hayatla pozitif fikir arasında var olan uyumun, motivasyonel ve bilişsel bileşene eşlik etmekte olan duygusal bileşeni belirttiği söylenebilmektedir (Bahadır, 2019).

İlk olarak anlam olgusuyla birtakım sorulara cevap bulunmaya çalışılmıştır. Bunlar; hayatın en iyi biçimde yaşanıp yaşanmadığı, hayattan beklentilerin yerine gelip gelmediği olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bireyin hayatında tespit ettiği ana gayelere erişip erişmediği, yaşamın yaşanmaya layık olup olmadığı da bu sorular arasında yer almaktadır. Bu sorulara verilen cevaplar ile insan hayatının biçimi

arasında bulunan uyum ele alınmıştır. Bahsi geçen bu sorular karşılığında varoluşun özünü ve hayatın anlamını mana belirtmektedir (Bahadır, 2019).

Anlam ve anlamsızlık tabelalarının yer aldığı bir kavşakta kişilerin bir nevi tercihte bulunması gereken bir yol bulunmaktadır. Doğru yönü seçebilen kişilerin huzurlu, mutlu ve anlamlı bir hayatları olmaktadır. Aynı zamanda karşı karşıya kaldıkları bütün güçlükler ile baş edebilme gücüne de erişebilmektedirler. Bulmuş oldukları o anlam düzeyinde gereken durumlarda canlarını dahi feda edebilecek bir hale gelmeleri söz konusudur. Bu duruma örnek olarak geçmiş zamanda meydana gelen farklı direnme hareketleri verilebilmektedir. Bunun yanı sıra kişilerin önüne yaşamın anlamını arama ve bulma hususunda setlerin çekilmesi halinde ise bireyin hayatına kastetmeye meyilli olduğu görülmektedir. Ayrıca etrafında yer alan bütün mutluluk ve zenginliğe karşın bunu yapması söz konusudur. Örneğin Avusturya ve İsviçre’de yaşanmakta olan refah ve zenginliğe rağmen garip intihar vakaları meydana gelmektedir (Frankl, 2019). İnsan yaşamında anlamın hayat hakkında bütün donanımları elde etmesini sağlayan ana motivasyon kaynağı şeklinde değerlendirilmesi anlam hususunda gerçekleştirilen araştırmaların ortak noktası olarak karşımıza çıkmaktadır (Şahin, 2018).

1.8.3. Amaç kavramı

Yaşamın anlamı, hayatı algılama ve tutarlığı belirten bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın hayatın amacı ise, niyeti ve hedefi işaret eden bir olgudur. Hayatın amacı ve hayat anlamı hususunda gerçekleştirilen araştırmalarda hayatın anlamı şeklinde ele alınan hayat gayesi olgusunun hayatta gelecek amaçlarının bulunması biçiminde değerlendirilmektedir (Kang vd., 2019). Bir niyeti ve hedefi belirten amacın yanı sıra yoruma ve tecrübeye ise anlam bağlıdır. Kişi tarafından amacı doğrultusunda hareket edilerek gününe şekil verilmektedir. Eğer bir hedefi bulunmuyorsa da hoşlandığı etkinlikleri yapması söz konusudur. Ancak böyle enerjisi ve zamanından doğru biçimde yararlanmadığı görülmektedir (Tanrıverdi ve Ulu, 2018). Hayatta bir amacı bulunan kişi yaşama daha sıkı şekilde bağlanmaktadır. Aynı zamanda zorluklarla baş edebilme ve meydana gelen problemleri giderebilme bakımından da daha başarılı olmaktadır.

Anlam, Yalom (1999) tarafından amaç ile beraber ifade edilmiştir. Bu çerçevede amaç ve anlamın farklı vurgularda bulunan ve çeşitli çağrışımları bulunan iki olgu olduğunu ileri sürmüştür. Anlamın manaya veya tutarlılığa işaret ettiğini belirten Yalom, amacın fonksiyonlara ve hedefe göndermede bulunduğunu ifade etmektedir. Ayrıca yaşamda bahsi geçen bu 2 olgudan beraber ve birbirlerinin yerine yararlanıldığını söylemektedir (Tanrıverdi ve Ulu, 2018).

İnsan ruhunda bulunan olayların hepsini bireysel psikoloji, amaçlar ile bağlantılı biçimde değerlendirmektedir. Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımında insanın ruhsal hayatı bakımından; kişilerin arzuda bulunabilmek, düşünebilmek, rüya görebilmek ve bunları gerçekleştirirken bir amaç çerçevesinde ilerlemenin önem arz ettiği belirtilmektedir. Ayrıca amaçların ruhsal hayatta devinim olması için gerekli olduğunu ileri sürmektedir. Bu durumun gerekçesi olarak ise, kişilerin eylemlerinden amaçlarının tahmin edilebilir olması şeklinde gösterilmektedir (Yüksel, 2013).

Toplumsal ve bireysel doğasından hareketle bireyin kendine özgü çeşitli hayat amaçları edinmesi söz konusudur. Kişinin doğasından ve bulunduğu kültürel ve toplumsal yapısından dolayı bu amaçların farklı biçimde değişiklik gösterebilmesi mümkündür (Tanrıverdi ve Ulu, 2018).

Kişilerin hayatlarının organize olmasını sağlayan amaç onları harekete geçirmektedir. Aynı zamanda kişilerin yaşamlarında bulunan hedeflerine anlam veren ve davranışlarına yönlendiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi açısından hayat amacı bir nevi pusuladır. Dolayısıyla hayat amacına uygun şekilde yaşam sürmek, hedefe erişme ve amaç arayışı mücadelesi kişinin hayatı için bir anlam kaynağını meydana getirmektedir. Büyük veya küçük, kolay veya güç amaçların olmasının esasında tek bir amacı söz konusudur. Bu amaçta yaşama amacı olarak belirtilmektedir (Şahin, 2018).

Kişilerde hayat amacının yüksek seviyede olması ile belli özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler; geçmiş dönemin ve şu anın anlamlı olduğunu düşünme, hedef ve amaçlarının yaşamak için bulunması, hayatta hedeflerinin ve yönlendirme algısının bulunması ve hayat amacı vermekte olan inançların bulunması olarak sırlanabilmektedir. Bunun tersine hayat amacı düşük seviyelerde olan kişilerde hayatta anlam algısı yeterli olmamaktadır. Bunun yanı sıra hedef ve gayelerinin sınırlı olması,

inançlarının bulunmaması ya da yeterli olmayan yönlendirme benzeri özelliklerin bulunması söz konusudur (Adler, 2016).

Bireylerin bir amacı bulunmaktadır. Bu amacı devam ettirmek gayesiyle hareket etmeleri ise yaşamlarını sürdürmelerinin bir nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Jung tarafından kişilerin yaşamları süresince birtakım amaçlar için hayatını devam ettirdiğini belirtmektedir. Benliği tanımanın ise en önemli amaç olduğunu ileri sürmektedir (Sezer, 2012). Logo terapi ise kişinin gerilimsiz bir denge durumuna gereksinimi bulunmadığını savunmaktadır. Burada onun için çalışılmaya değer olan bir hedefe, kendi arzusu çerçevesinde seçtiği amaç için mücadelede bulunmasına gereksinim duyduğu belirtilmektedir (Yüksel, 2013).

Yaşam boyu gelişim yaklaşımları ise, hayatın gelecek dönemlerinde duygusal bütünlüğün, yaratıcılığın ve üretkenliğin bulunmasının gerekli olduğunu savunmaktadır. Aynı zamanda kişilerde bulunması gerekli olan hedef ve amaç olgusunu odak alması söz konusudur. Bu şekilde kişiler tarafından hayata yön verilmesinde hedef ve amaçların önemi anlaşılmaktadır. Bu durumda da hayatın anlamı hususunda bakış açıları olumlu olmaktadır (Adler, 2016).

1.8.4. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları

Çocuğun duygusal, toplumsal, fiziksel ve zihinsel gelişiminde engel yaratan veya kısıtlayan çocuktan sorumlu olan kurumlar veya yetişkinlerin olması ve sağlıklı şekilde çocuğun gelişmesinde gereken davranışların yapılmaması çocuk istismarı ve ihmali olarak ifade edilmektedir (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Dünyanın pek çok yerinde çocuk istismarı senelerdir sanatta, bilimde ve edebiyatta işlenen bir kavram olmuştur (Aral, 1997). Çocukların terk edilmesi, öldürülmesi, sakat bırakılması, cinsel kötüye kullanımı, yetersiz bırakılması benzeri olaylar geçmişten bugüne dek devam etmektedir. 1962 senesinde Kempe ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği çığır açıcı “sarsılmış bebek sendromu” değerlendirmesi ile beraber ilk defa bahsi geçen bu kavram bilim dünyasında ön plana çıkmıştır (Aktay, 2020). İngilizce’de bulunan “child abuse and neglect” olgusunun Türkçe karşılığı olarak çocuk istismarı ve ihmali olgusu karşımıza çıkmaktadır (Kars, 1996). Bu kavramı çeşitli disiplinlerin farklı biçimde ele alması ve adlandırması söz konusudur. Suç bağlamında bu kavramı ele alan hukukçular tarafından fena muamele şeklinde

adlandırılmaktadır (Aktay, 2020). Buna karşın sağlıkçılar ise dövülmüş çocuk sendromu isminden yararlanmakta ve olayı fiziksel yönlerine yoğunlaşmaktadır.

Çocuk istismarı ve ihlali değerlendirmelerinde yalnızca tanımda bulunmanın bir önemli bir problem olması muhtemeldir. Kültürler arasında ve zaman içerisinde neyin çocuk istismar ve ihmalini meydana getiren algıda farklılıklar yaşanmaktadır. Geçmiş dönemde normal anne-baba davranışı ya da uygun disiplin sağlama metotları şeklinde ifade edilen davranışların bugün istismar ya da ihmal olarak ele alınması bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir (Kars, 1996).

Çocuk istismarı Avery ve First (1989) tarafından ise, çocuklara yapılan bütün kötü davranışlar şeklinde ifade edilmektedir. Çocukların ruhsal ve fiziksel gelişimleri üzerinde aile kişileri arasında bulunan iletişimin veya iletişim eksikliğinin zarar oluşturması ise Helfer (1987) tarafından çocuk istismarı olarak tanımlanmıştır. Bir başka tanımlamada da Ludwig (1981) bulunmuştur. Kısa istismar tanımlamalarının yeterli olmadığı belirtmektedir. Bu doğrultuda ailesel, sosyal, toplumsal ve bireysel bir fenomen şeklinde istismar kavramının değerlendirilmesinin gerekli olduğunu ifade etmektedir. Çocuğun örselenmesi Amerika'da bulunan Örselenen ve İhmal Edilen Çocuklar Merkezi göre, ebeveynler ve öteki yetişkinlerin çocuğu ihmal etmesi veya çocuğa karşı duygusal, cinsel ve fiziksel zarar ile biten ve yineleyen kötü davranışlar olarak belirtilmektedir (Child Welfare Information Gateway, 2008).

Çocuk istismarı ve ihmali Kempe ve Helfer (1972) tarafından ise, çocuktan sorumlu olan bireylerin ya da ebeveynlerin giriştiği ya da girişmeyi ihmal etmiş olduğu eylemler neticesinde kaza dışı çocukta birtakım hasarların oluşması olarak belirtilmiştir. Bazı kaynaklarda tek başına değerlendirilen çocuk istismarı olgusunun aynı zamanda çocuğa karşı kötü davranışların sergilenmesi dahilinde beraber ifade edildiği de görülmektedir. Çocuk istismarında bir eylemin bulunması ve aktif olması söz konusudur. Buna karşın çocuk ihmali ise hem pasif hem de eylemsizlik özelliğe sahip olarak ifade edilebilmektedir (Aral, 1997).

Bir toplum içinde anne babalar tarafından yapılan hangi eylemlerin çocuk ihmali ve istismarı olarak değerlendirildiği üzerinde farklı etmenler rol oynamaktadır. Bunlar; toplumun değer ve inançları, çocuğa verilen değer, disiplin ve ceza yöntemleri, çocuğa karşı kabul edilmesi mümkün olan ve olmayan davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Aktay, 2020).

Çocuk istismarı hakkında 58 ülkede yapılan tanımlar “Uluslararası Çocuk İstismar ve İhmalini Önleme Topluluğu (The International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect)” tarafından ele alınmıştır. Bu çerçevede istismar olarak kabul gören durumlar hakkında bazı otak noktalar belirlenmiştir. Çocuk İstismarını Önleme Toplantısı’nda Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1999 senesinde yapılan tanıma aşağıda yer verilmiştir (WHO, 1999): “Çocuğun hayatta kalması, sağlığı, itibarı, gelişimi üzerinde negatif etki yaratan ya da olumsuz etki yaratma ihtimali var olan bütün duygusal ve fiziksel kötü davranış, ihmal ya da ihmalkar tavırlar, ticari ya da diğer türlü sömürülme ve cinsel istismar çocuk istismarı ya da çocuğa karşı kötü davranıştır.”

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Madde Kullanım Riski

2.1.1. Madde Kullanım Riski

Hızlı değişimlerin yaşandığı ergenlik döneminde gençler bazen uyum sağlamakta zorlanırlar. Stres kimi durumlarda kişinin psikolojik dengesini bozar ve gençler sorunlu davranışlar sergileyebilir. Birçok genç, zorlukları büyüme fırsatları olarak görür ve bunlarla başa çıkmanın yeni ve etkili yollarını bulur. Bununla beraber psikolojik değişimlere uyum sağlama açısından güçlük çeken gençlerin riskli davranış türlerinden biri de psikoaktif madde kullanımı olabilir. Kırılgan bir benlik duygusu gençlerde bağımlılık riskini artırırken, dürtüsellik, uyarılma ve saldırgan olma durumu gibi çeşitli özellikler de madde kullanım riskini artırabilmektedir (Ögel, 2010).

Kişiliğin gelişmesinde hiç kuşkusuz içinde doğduğu aile çok önemli bir rol oynamaktadır. Çocukluk çağından kalmış olan disiplin anlayışı, aile tutumları, alkol ve madde kullanımına yönelik tutumlar, baş etme tarzları gencin model aldığı davranış kalıplarını oluşturur. Kişinin çocukluk çağından itibaren yaşadığı olumsuz durumlar, zayıf iletişim durumu veya çatışma gibi durumlar madde kullanım riski üzerinde etkili olmaktadır (Ögel, 2010). Babası ve kardeşinde sigara ve alkol öyküsü olanlarda ve yakın akrabası olup da madde kullandığını bildirenlerde madde kullanımı daha yüksektir (Yen, Yen, Chen, Chen ve Ko, 2007; Chapple, Hope ve Whiteford, 2008; Turhan, İnandı, Özer ve Akoğlu, 2011; Costello, Anderson ve Stein, 2014; Öztürk, Kırlioğlu ve Kıraç, 2016). Ailede madde kullanıcısının varlığının maddele kullanımında belirleyici bir faktör olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. (Görgün, Tiryaki ve Topbaş, 2010). Bağımlılık yapan davranışa yönelik tutumların, maddeyi denemeden önce ergenlik veya erken yetişkinlik döneminde oluştuğu vurgulanmaktadır (DiClemente, 2016).

2.1.2. Madde Kullanım Riski Oluşturan Faktörler

Madde kullanımında risk oluşturan çeşitli faktörler söz konusu olabilmektedir. Bunlardan en önemlilerinden biri cinsiyet faktörüdür.

Birçok araştırma, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek bağımlılık riskine sahip olduğunu göstermiştir. 323 hasta ile Ege Üniversitesi Çocuk ve Ergen Bağımlılığı Merkezi kapsamında yapılan bir araştırmada olguların %88,5'i erkek, %11,5'i kadındır (Yüncü vd. 2006). TUBİM SPS ve TUBİM SPS anketlerine göre yaşam boyu uyuşturucu kullanımı erkeklerde %3,5 ve kadınlarda %2,6'dır. Erkeklerin madde kullanım ve bağımlılık durumları kadınlardan daha yüksektir (Türkiye Uyuşturucu Raporu 2013). çeşitli çalışmalarda, cinsiyete göre bakıldığında, erkeklerin tütün, alkol ve madde kullanım oranları kadınlara göre daha fazla bulunmuştur (Evren vd., 2003; Ögel, 2005; Chasan, 2010; Wu vd., 2014; Yengil vd., 2014, Batra vd., 2016).

Literatürde madde kötüye kullanımı/bağımlılığı ile ilgili birçok çalışmanın ergenlere odaklandığı belirtilmektedir. Madde bağımlılığında önemli risk faktörlerinden biri yaşdır. Madde kullanımında yaşın 10 yaşa kadar indiği ifade edilmekle beraber alkol kullanım yaşının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Öztürk vd. 2016). Türkiye genelinde genel nüfusta tütün, alkol ve madde kullanımına yönelik tutum ve davranışlar ve Türkiye'de tütün, alkol ve madde kullanımına yönelik tutum ve davranışlar araştırmasının sonuçlarına göre; Türkiye'deki okullarda, esrar dahil her türlü uyuşturucu kullanımının arttığı belirlenmiştir. Madde kullanımına yönelik araştırmada maddeyi ilk deneyimleme yaşı incelenmiş ve oran 15-64 yaş grubunda %2,7 iken 15-16 yaş grubunda %1,5 olarak tespit edilmiştir (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2013).

Hem bağımlıların ortalama yaşı hem de ortalama başlangıç yaşı, her gelişim dönemi için hangi önleyici müdahalelerin planlandığını belirlemede en önemlileridir. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Psikiyatri Anabilim Dalı Uyuşturucu Bağımlılığı Servisi'nde araştırmaya katılmayı kabul eden 200 hasta üzerinde yapılan bir çalışmada, madde bağımlılarının yaş ortalamasının 39.55 ± 12.86 olduğu ve 15-24 yaş grubundaki bağımlıların oranının %13,5 olduğu belirlenmiştir (Yıldırım, Engin ve Yıldırım., 2011). Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Alkolizm ve Madde Bağımlılığı Anabilim Dalı Psikiyatri Anabilim Dalı'na bağımlılık tanısı ile başvuran 18-65 yaş arası 126 hastanın sosyodemografik özelliklerini incelenmiş, ortalama alkol başlama

yaşı 24.03, madde kullanım yaşı ortalaması 22.44 yıl olarak saptanmıştır (Bulut, Savaş, Cansel, Selek, Kap, Yumru ve Vırit, 2006) .

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde yapılan araştırmalarda alkol ve madde kullanımının ülkemizdekinden çok daha yaygın olduğu fark edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde üniversite öğrencileri arasında alkol kötüye kullanımı ve uyuşturucu bağımlılığının yaygınlığını belirlemek için yapılan bir araştırma, öğrencilerin %31'inin alkol kötüye kullanım ölçütlerini, %6'sının ise alkol bağımlılığı tanı ölçütlerini son bir yılda karşıladığını tespit etti. (Knight, Wechsler, Kuo., Seibring, Weitzman ve Schuckit, 2002).

Genel araştırmalar, artan eğitim seviyeleri ile madde ve alkol bağımlılık durumunun azaldığı tespit edilmiştir. TUBİM SPS ve TUBİM SPS tarafından yapılan araştırmaya göre eğitimsizler arasında yaşam boyu uyuşturucu kullanımı %2,6, ilkokul mezunlarında %2,4, lise mezunlarında %3,2, ve üniversite mezunlarında %3,1'dir (Türkiye Uyuşturucu Raporu 2013). 18-65 yaş arası GAMAB'a başvuran ve bağımlılık tanısı konulan 126 katılımcının %40,5'inin eğitimsiz veya ilkokul mezunu, %27'sinin lise, %22,2'sinin ortaokul ve %10,3'ünün üniversite mezunu olduğu görüldü (Bulut vd., 2006).

Ailenin alkol ve madde kullanımı üzerindeki üzerinde sıklıkla çalışılan biyopsikososyal konulardan biridir. Tayvan'da ergenlerin internet bağımlılığı ve madde kullanım deneyimleri üzerine ailenin etkisi üzerine bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, aile gelirinin düşük olması, ebeveyn ayrılığı veya boşanması, ebeveyn-ebeveyn çatışması, ebeveyn ve kardeş alkol alışkanlıkları ve olumlu ebeveynlik tutumlarının ergenlerde madde kullanımını etkilediği görülmüştür (Yen vd., 2007). Üniversite öğrencileri arasında madde kullanımının risk faktörleri üzerine yapılan bir araştırma, erkek olmanın, aile ile yaşamamanın, boşanmış anne-babanın, düşük akademik performansın, dini inanç eksikliğinin, sigara ve alkol kullanımının hayatta en az bir kez madde kullanımı için risk faktörleri olduğunu bulmuştur. (Yalçın, Eşsizolu), Akkoç, Yaşan ve Gürgen, 2009).

Önemli risk faktörlerinden biride çocukluk dönemidir. Çocuklukta ebeveyn kaybı, yokluğu veya kontrolünün azalması bağımlılık açısından riskli durumlardandır (Öztürk vd., 2015; Hammer vd., 2018; Tok ve Özyurt, 2015).

Ünal (2020) çalışmasında babası vefat etmiş olanların bağımlılık ortalama puanları, alkol ve madde bağımlılık riski oranı anlamlı olarak yüksekti. Annesi vefat etmiş olanlarda ise ortalama bağımlılık puanları ve alkol bağımlılık riski oranı, ebeveyni sağ olanlara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

2.1.3. Madde Kullanım Olası Sonuçları

Madde kullanımı çağımızın en önemli toplumsal sorunlarından biridir ve madde kullanım yaygınlığının giderek arttığı görülmektedir (Ögel, 2005). Bu, toplumdan topluma değişmekle birlikte, alkol ve diğer madde kullanımının başladığı yaş genellikle orta veya geç ergenlik dönemidir. Dünyada ve Türkiye'de gençlerde madde kullanımına ilişkin araştırmalar ağırlıklı olarak ilkökul ve ortaokul dönemlerini kapsamaktadır. Ayrıca üniversiteye devam ederken madde kullanımı önemli bir halk sağlığı ve eğitim sorunudur (Turhan vd. 2011).

Sürekli alkol/psikoaktif madde kullanımından dolayı iş, ev ve okulla ilgili görevlerini yerine getirmede bazı eksiklikler vardır (verimsizlik, devamsızlık vb.). Madde birçok kez kullanılır, tehlikeli durumlara ve çeşitli sorunlara (sarhoş sürüş vb.) neden olur. Hukuki sorunlar ortaya çıkabilir. Sosyal ve kişilerarası ilişkilerde sorunlara yol açmasına rağmen kişi alkol ve psikoaktif madde (evlilik, işte sorunlar vb.) kullanmaya devam etmektedir (Ögel, 2005).

2.1.4. Madde Bağımlılığı

Bağımlılık yapan maddelerden insanlık tarihinin en başından itibaren keyfi veren, hastalıkları iyileştiren ve ağrı kesen amaçlarla yararlanıldığı bilinmektedir (Ergin, 1997). Tarih öncesi çağlardan başlayarak kökeni bitkisel olan esrar, meskalin, afyon ve kokain benzeri doğal kaynaklı maddelerden mistik amaçlar çerçevesinde ruh udurumunu değiştirmek için faydalandığı karşımıza çıkmaktadır (Zeman vd., 2019). Milattan önce altı binli Sümerler'e ait tabletlerin çözülmesi ile birlikte haşhaş öz suyuna, Mezopotamya'da zevk ve saadet anlamı taşıyan "gil" ismi verilmiştir (Taşkent, 2010). Bilhassa bu maddeden karın ağrılarını geçirmek, çocukların sakinleşmesini sağlamak ya da öksürük kesmek amacı ile ilaç şeklinde kullanıldığı belirlenmiştir. Afyon sütü ülkemizin bazı yerlerinde halen gil adı ile adlandırılmaya devam edilmektedir (Taşkent, 2010). 1806 senesinde Hannoverli farmakolog Friedrich Helm Sertusner tarafından tıp alanında afyonun afyondan yararlanılmasını arttırmak

için bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir (Ergin, 1997). Bu değerlendirme neticesinde morfini bulmuştur. Ayrıca Yunan rüya tanrısı Morpheus'a ithafen morphium ismini koymuştur. 1897 senesinde morfin Kimyager Felix Hoffman tarafından, bağımlılığın tedavisinde kullanmak amacı ile morfinden 3 kat daha fazla güce sahip bir başka madde meydana getirilmiştir. Bu ilaç Bayer şirketi tarafından heroin (eroïn) isminin verilmesi ile birlikte piyasaya çıkartılmıştır. Eroinin 1898 senesinden 1910'a kadar bağımlılık yapmayan morfin adı ile pazarlandığı görülmektedir. Fakat öksürük ilacı olarak çocuklar da kullanmıştır (Ergin, 1997; Baurjan, 2016). Ardından bu ilacın karaciğerde parçalanması sonucunda morfine dönüşerek ölüme ve bağımlılığa neden olduğu gerekçesi ile piyasadan toplanmıştır. 1859 senesinde Alman Kimyager Nieman Geotingen Amerika'da yerlilerin yorgunluklarını koka yapraklarını çiğneyerek geçirdiği görülmüştür. Peru'da koka ismi verilmiş olan bitki İnkalar tarafından yetiştirilerek yaralar üzerinde yapraklarından yararlanılmıştır (Taşkent, 2010).

Pek çok uygarlığı barındırmış olan Anadolu'da Fatih Sultan Mehmet döneminde afyon üretimi, haşhaş ekimi ve bu maddeleri kullananlarla temin edenler hakkındaki ilk düzenleme yapılmıştır. Tütün, afyon ve kahve tüketiminin IV Murat döneminde yasaklanmasının yanı sıra haşhaş ekimine de 1811 senesinde yasak getirilmiştir. Ardından afyon alım satımı 1826 senesinde devlet tekeline alınması ile 1830 yılında belgeye bağlanması söz konusudur. 1912 senesinde Osmanlı Devleti, Lahey'de gerçekleştirilen uluslararası toplantılara gitmiştir. Haşhaş ekimi bu doğrultuda varın anlaşma ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca devlet denetimi altında afyon üretimi, alım ve satımının yapılacağına karar verilmiştir (Taşkent, 2010).

Uyuşturucu kullanan bireylerde uyuşukluğa yol açan maddeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat her bağımlılık yaratan ve kullanan keyif veren maddenin uyuşturucu olarak isimlendirilmesi yanlış olacaktır (World Health Organization, 2021). Hızlı biçimde kana karışmaları bu maddelerin en belirgin özelliğidir. Aynı zamanda bu özellikler arasında aynı hız ile tepkimeye girerek dopamin ve serotonin düzeyinde azalışlara ve artışlara sebep olması yer almaktadır. Doğada yetişen afyon ve eroïn benzeri otların yanı sıra laboratuvarlarda birtakım işlemlerden geçirilen sentetik maddelerde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra farklı karışımların bir araya

getirilmesi ile yeni bir madde yaratma aşamasında meydana gelen ürünler yarı sentetik maddeler şeklinde ifade edilmektedir (Baurjan, 2016).

2.1.4.1. *Esrar bağımlılığı*

Doğadan yetişmekte olan Cannabis bitkisinin sapı tohumu ve yapraklarını barındıran bir karışımdan esrarın hammaddesi meydana gelmektedir (Bresin vd., 2019). Pek çok toplum tarafından esrarın haşhaş, kunnap, ganja, marijuna ya da haşhiş şeklinde isimlendirildiği görülmektedir (Baurjan, 2016).

Esrardan ayinlerde ve kutlamalarda ya da tıbbi tedavilerde ağrı kesici şeklinde tarihte pek çok uygarlıkta yararlanıldığı ile alakalı örnekler bulunmaktadır. Esrarın içerisinde yer alan THC (tetrahydrocannabinol) maddesinden dolayı beyin yoklarında değişime neden olmaktadır. Beyinde bilhassa THC'nin acı algısı, ağrı, motor davranışlar, hafıza ve bellekte etkileri söz konusudur (Tellioğlu, 2012). Esrar pek çok madde bağımlısının ilk kullandığı madde olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle madde kullanımına başlangıç ve bağımlılığa geçiş maddesi şeklinde nitelendirilmektedir. Esrar kullanımının ardından daha net davranışlar sergilediklerini belirten birçok esrar kullanıcısı odaklandıklarını ifade etmektedir. Fakat bilhassa bellek algılarında uzun zamanlı kullanımlarda ciddi düşüşler meydana gelmektedir. Maddenin kalitesi ve etkisi doğrultusunda görsel ve işitsel halisünasyonlar yaşanmaktadır. Ayrıca öforik durumun yükselmesi sebebi ile bireylerin devamlı biçimde güldüğü ve konuştuğu karşımıza çıkmaktadır (Baurjan, 2016). Kullanımın yüksek oranda olması sonucunda ise, bellek, dikkat, öğrenme, düzenleme ve algı benzeri algısal ve duygusal fonksiyonlarda bozuklukların ortaya çıkması söz konusudur. Bunun yanı sıra esrar kullanımı ile beraber geçmiş zamanda yaşanmış olan olumsuz duygu ve travmaların yeniden meydana gelebilmesi de muhtemeldir. Sarma, sigara ve uçluk olarak isimlendirilen metotlardan ise duman inhalasyonu için yararlanıldığı bilinmektedir. Esrar kullanımı sigara kullanımındaki benzeri gırtlak ve akciğer kanseri benzeri hastalıklara neden olabilmektedir (Bresin vd., 2019).

2.1.4.2. *Sentetik kannabinoidler bağımlılığı*

Bonzai kelimesi Japonca'dan gelen 'bon' ve 'sai' kelimelerinin bir araya gelmesinden meydana gelmektedir (Kevser, 2017). Ayrıca saksıdaki bitki manasını taşıyan bonzai bitkisel otların karışımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Esrar ve tütüne

ek olarak pek çok katkı maddesini de barındırmaktadır (Winstock vd., 2012). Bireylerde kullanım dozunun artmasına bağlı olarak psikolojik ve biyolojik pek çok belirti meydana gelmektedir. Aynı zamanda santral sinir sisteminde yarattığı etki sonucunda bireylerde aşırı panik ve dehşet hissini oluşturması söz konusudur (Kevser, 2017). Bozaide de esrarda var olan olumsuz etkilerin pek çoğunun yer aldığı söylenebilmektedir. Ayrıca hızlı biçimde kalp çarpıntısına yol açmaktadır. Bu nedenle esrara kıyasla bonzaiye bağlı ölümler daha çok yaşanmaktadır (Avrupa Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler, 2019).

2.1.4.3. Uçucu maddeler bağımlılığı

İnhalan ismi ile bilinmektedir (Öztürk, 2010). Bulaşması basit olan uçucu maddeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulaşılması basit olan bu ürünler arasında endüstriyel gayeler ile yararlanılan yapıştırıcılar, uhu, benzin, bali ve çakmak gazları yer almaktadır. Kloroform ve eter maddeleri geçmişte etkin şekilde kullanılmıştır. İlk uçucu madde bağımlıları ise geçen yüzyıl başlarında belirlenmeye başlamıştır (Öztürk, 2010; Kevser, 2017). Bir kumaş parçası ya da torbaya dökülmesi ile tüm uçucu maddelerin inhalasyon yolu ile kullanılması söz konusudur. Santral sinir sistemini üzerinde bu maddelerin içerisinde yer alan toluene maddesinin etki yaratması neticesinde garip davranışlar, baş dönmesi, birtakım psikozlardan dolayı başkalarına ya da kendine zarar veren davranışlar sergilenmesi, görme bozuklukları ve bilinç kaybı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca motalite ve morbidite de uzun süreli kullanımlar neticesinde artışlar yaşanmaktadır (Vural, 2007).

2.1.4.4. Opiyatların bağımlılığı

Pek çok biçimde haşhaştan sağlanmış olan afyonun kullanıldığı görülmektedir (UNODC, 2009). Bu kullanım alanlarından biri afyondan üretilmiş olan morfinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra morfinlerden elde edilen tuzlar ile metanfetamin, ekstazi ve flakka benzeri maddelerde bu tuzlardan yararlanılmaktadır. Bu şekilde otonom sinir sistemi üzerinde etki yaratılmaktadır. Eroin ise, afyon ve pek çok maddenin bir araya gelmesinden meydana gelen beyaz ve kahverengi halde satılan maddedir. Kullanıcılar arasında ve sokak dilinde saf, peynir ve beyaz olarak eroinin adlandırıldığı görülmektedir. Alüminyum folyonun üzerine konulara inhale şekilde kullanımının yanı sıra damar yolu ile de kullanılması söz konusudur. Bireylerin opiyat

kullanmaları ve yoksunluk yaşamaları sırasında pek çok arzu edilmeyen etkilerin meydana gelmesi söz konusudur. Burada esrar kullananların aksine aşırı terleme, iştahsızlık, göz bebeklerinde miyosis, sinirlilik ve uykusuzluk belirtileri ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda sabah uyandığında el ve ayaklarında üşüme, burun akıntısı ve sırt ve eklem ağrıları benzeri belirtilerde yaşanabilmektedir (Uğurlu vd., 2012).

2.1.4.5. Diğer bağımlılık yapıcı maddeler

Bağımlı kişilerin hayatları üzerinde endüstriyel metotlarla üretilen ya da doğada yetişen pek çok bağımlılık yapıcı maddenin etkisi oldukça büyüktür (Frosch vd., 1996). Ekstazi en fazla kullanılan maddeler arasında yer almakta ve üzerinde bulunan semboller çerçevesinde roket, pıt, pokemon, madonna ve Mitsubishi benzeri adlar ile nitelendirilmektedir (Uğurlu vd., 2012). Bu madde çoğunlukla eğlence yerlerinde hareketli hayata adapte olabilmek için kullanılmaktadır. Söz konusu maddenin beyinde dopamin ve serotonin dengesinde yarattığı etkiden ötürü halüsinojen ve amfetamin maddelerinin etkileri ile benzerlik taşımaktadır (UNODC, 2009). Kokain ise koka yaprağından üretilmektedir. Sık sık kullanılan bu madde kokusuz ve beyaz renge sahip olup öforik etki yaratmaktadır. Bağımlılık yapan maddelerden bir diğeri de metanfetamin olarak karşımıza çıkmaktadır. meth, ice, kristal, ateş-buz benzeri adlarla nitelendirilen bu madde tek kullanımda bile hızlı şekilde bağımlılık oluşturmaktadır. Ayrıca ani ölümlere neden olmaktadır. folyo, pipe ya da damar yolu ile vücuda alınması ile şiddet içeren davranışlara, işitsel ve görsel halüsinasyonlara, anksiyeteye ve davranış değişikliğine yol açabilmektedir (Frosch vd., 1996).

Bağımlılık yapıcı nitelikte bulunup doğada yetişen maddelere salvia, borotu, meskalinler ve maraş otu örnek gösterilebilmektedir. Steroidler, femsiklidinler, ketaminler ve nitritler ise kimyasal içerikli maddeler arasında yer almaktadır. Psikiyatri uzmanının takibi dışında kullanılan kırmızı ve yeşil reçeteli ilaçlarında da bireylerde bağımlılık yapması söz konusudur (Kelleci vd., 2011).

2.1.4.6. Madde bağımlılığı epidemiyolojisi

Dünya çapında 15-64 yaş arası 4,4 milyar insandan 2010 senesinde Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Dairesinin Dünya Uyuşturucu Raporu doğrultusunda -38 milyon arası insanda (%0,36-%0,86) madde kullanımından dolayı sorunların yaşandığı varsayılmaktadır. 15-64 yaş arası insanların %2,9-%4,3'ünün kullanmış

olduğu uyuşturucu maddesi ile esrar ilk sırada yer almaktadır. Dünyada en fazla kullanılan kenevir (kenevirden sağlanan marjuana ve esrar) ise Avrupa'da en fazla kullanılan uyuşturucu madde olarak karşımıza çıkmaktadır (UNODC, 2010).

Bu husus hakkında ülkemizde ise Kamu Sektörü ve Türk Psikologlar Derneği ilk geneli barındıran bir çalışmayı gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen ankete ev ortamında 15-64 yaş arası 7681 birey dahil olmuştur. Çalışmanın neticesinde ise, yüzde 3,3'lük kesimin sigara ve alkol dışında bir bağımlılık yapan madde kullanımı ve yüzde 1,3 oranında ise minimum 1 kere yaşamlarında madde kullananlar olduğu belirlenmiştir (Taşkent, 2010).

Madde bağımlılarının yüzde 34'ünde Dunn ve arkadaşları tarafından ÇÇT belirlenmiştir (Dunn vd., 1994). Alkol kullanımının cinsel, fiziksel ya da duygusal istismar ile karşılaşmış kadınlarda bu anıların unutulması için daha fazla olduğu saptanmıştır (Messina vd., 2006). Madde kullanım oranlarının yükselmesinde ise çocukluk döneminde yaşanan fiziksel istismarlar etkili olmaktadır (Westermeyer vd., 2001). Cinsel istismarla yasa dışı maddelere bağımlı olma, olumsuz ilerleyen hastalık ve belirti oranlarının yüksekliği arasında bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür. Kimyasal olarak dissosiye olmak amacı ile çocukluk döneminde cinsel istismar yaşamış olan bireylerin kullandıkları belirlenmiştir (Roesler vd., 1993). İlerleyen senelerde ise madde ve alkol kullanımı söz konusu olabilmektedir.

2003 senesinde Diyarbakır, İstanbul, Samsun, İzmir, Adana, Ankara, şehirlerinde ESPAD (Alkol ve Diğer Uyuşturucu Kullanımına Yönelik Avrupa Okul Anketi Projesi) araştırması gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde bulunan 15-64 yaş arası kişilerin yüzde 0,05 oranında afyon ve türevi madde kullandığı bu araştırma doğrultusunda öngörülmektedir. Ayrıca yüzde 0,06 oranında uçucu madde kullanıcının olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra flunitrazepam, ekstazi, eroin, esrar, uçucular ve benzodiyazepinlerde en fazla kullanım oranının olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yüzde 17,6 alkol kullanımında yüzde 72,7'de tütün kullanımı yaygınlığında düşüşler yaşanmıştır (Taşkent, 2010).

İstatistikler incelendiğinde özellikle üniversite dönemindeki gençlerin, madde kullanımı açısından risk altında oldukları görülmektedir. Türkiye'de de üniversite gençlerinin madde bağımlılıkları, önemli risk unsurlarından biri olarak görülmektedir.

Türkiye’de gençlerin madde bağımlılıkları, sağlıklı bir neslin devamlılığı açısından önemli bir olumsuzluk olarak görülmektedir.

2.1.5. Bağımlılık Tanı Ölçütleri

Tanımsal sınıflandırma sistemi bağımlılık ve normal içiciliği tespit etmektedir. Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) 1952 senesinde ilk kez Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders I (DSM-I) yayınlanarak madde ve alkol bağımlılığı, “Sosyopatik Kişilik Bozukluğu” tanısının alt çeşitleri şekilde sınıflandırılmıştır (Kocaoğlu, 2018). Ardından 1968 senesinde yayımlanan DSM-II de bu sınıflandırma söz konusudur (Yancar, 2005). Bağımlılık bozuklukları 1980 senesinde yayımlanmış olan DSMIII’de de ayrı bir sınıflandırma şeklinde değerlendirilmiştir. Bağımlılık olgusunu 1987 senesinde DSM III-R’de ise sınırları genişletilmiştir (Kocaoğlu, 2018). Ayrıca hekim inisiyatifini bağımlılık tanısının konmasında daha ön plana çıkması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra madde kullanım bozuklukları olgusunun yerine psikoaktif madde kullanım bozuklukları teriminden yararlanılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü’nün 1922 senesinde yayınlamış olduğu ICD-10’da ise, alkolizm kavramı bağımlılık sendromu ismi ile ifade edilmiştir (Yancar, 2005). Bu durumun nedeni olarak alkolizm tanımından yargılamakta olan bir ifade olması gösterilmiştir. Fakat klinisyenler ve araştırmacıların halen alkolizm olgusundan yararlanması söz konusudur (Sezerel, 2015).

Bağımlılık sendromu, madde (alkol) kullanımı esnasında meydana gelen ve önceden birey tarafından değer verilmiş olan davranışlarına öncelik kazanan pek çok davranışsal, fiziksel ve fizyolojik değişikliklere bağlı bir durum olarak ICD-10’da ifade edilmiştir. Psikoaktif madde, tütün ve alkol kullanmak için tıbben önerilmiş olsa dahi sık sık güçlü bazı zamanlarda da önüne geçilmesi mümkün olmayan isteğin bağımlılık sendromunda bulunması söz konusudur. DSM-IV ile ICD-10’un ölçütleri benzerlik göstermektedir (Kocaoğlu, 2018). Ancak maddeyi almak için oldukça güçlü bir arzu veya zorlantı ifadesine ICD-10’da ayrı bir madde şeklinde yer verilmiştir. Bunun yanı sıra bağımlılık tanısında DSM-IV’te yoksulluk ve tolerans belirtileri gerekli değildir. Dolayısıyla bireylerde fiziksel yoksulluk belirtileri meydana gelmeden bağımlılık tanısı konulabilmektedir. Bu şekilde hastanın daha erken dönemlerde yakalanması mümkün hale gelmektedir. Madde kötüye kullanımı biçiminde DSM-IV’de adlandırılmasına karşın ICD-10’da “zararlı kullanım” olarak

belirtilmiştir. Farklı problemlere neden olan zararlı kullanım aynı zamanda başkalarının eleştirmesi biçiminde ifade edilmiştir. Bahsi geçen bu tanımla alkol kullanımını belirgin olmaktadır. Ayrıca alkol bağımlılığı giderilememektedir. Madde kullanımının bireyler arası ilişkiler, yasal ve toplumsal problemlere yol açması neticesinde “madde kötüye kullanımı” tanısı” DSM-IV’de konulmaktadır. “Madde kötüye kullanımı” ifadesi DSM-V’te kaldırılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda madde kullanımına karşı olan şiddetli arzu ölçütünün “madde bağımlılığı” tanısına ilave edilmesi ve bir şiddet puanının ölçütlere verilmesi amaçlanmaktadır. İsminin de “madde kullanım bozukluğu” şeklinde değiştirilmesi arzu edilmektedir (Kocaoğlu, 2018).

Bağımlılık farklı türlerde olabildiği için farklı tanı kriterleri ortaya çıkmaktadır. Özellikle alkol bağımlılığı veya madde bağımlılığı kavramları literatürde en fazla dikkat çeken konular arasında yer almaktadır. Bir sonraki bölümde madde bağımlılığı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1.6. Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri

Ergenlik çağının yanı sıra akademik yıllar, aşağıdakiler gibi birçok sorunun yaşandığı yıllardır: Bu sorunlara bağlı aşırı kaygı ve stresin üniversite öğrencileri arasında tütün, alkol ve madde kullanımını artırdığı iddia edilmektedir. Türkiye’de madde kullanımını etkileyen faktörlerle ilgili çok az çalışma bulunmaktadır. Madde tüketimi genellikle ergenlik döneminde başlar ve psikolojik, sosyal ve kültürel etkiler önemli rol oynar (Lanier vd., 2001). Gençler, aşağıdakiler gibi birçok farklı nedenden dolayı madde tüketmeye çalışabilirler: Eğlenmek, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak, sorunlarından kurtulmak veya heyecan aramak için madde kullanımı söz konusu olabilmektedir. Gençlerin sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımına zemin hazırlayan birçok risk faktörü tespit edilmiştir. Bu risk faktörleri aile, arkadaşlar, okul, kişinin kişisel özellikleri, diğer riskli davranışların ortaya çıkması, sosyal ve çevresel faktörler olarak sıralanmaktadır. (Herken vd., 2000).

Türkiye’de yapılan çeşitli araştırmalarda (Çamur ve ark, 2007; Şimşek vd., 2007) lise öğrencilerinde %13.1- 23.2, üniversite öğrencilerinde %27.9- %81.8 şeklinde değişen aralıklarda bir oran olduğunu ifade etmiştir. Altındağ vd. (2005)

tarafından Şanlıurfa ilinde öğretim gören üniversite öğrencilerine yönelik yürütmüş oldukları çalışma kapsamında yaşam boyu sigara, alkol ve madde kullanımını sırasıyla % 64.4, 30.4 ve 2.3 şeklinde tespit edilmiştir.

Şimşek vd. (2007)'nin çalışmasında öğrencilerin %25.4'ü halen sigara, %10.6'sı alkol ve %2.5'i uyuşturucu madde kullandıklarını bildirmişlerdir. Akfert vd. (2009) üniversite öğrencilerinin hayat boyu alkol deneme oranını %70.8 şeklinde tespit etmiştir. Çamur vd. (2007) öğrencilerin %65.6'sı en az bir defa sigara, %65.4'ü alkol, %6.6'sı bağımlılık yapıcı madde denediğini bildirmiştir. Tüm bunlar ele alındığında, ergenlik dönemi ve üniversite döneminde öğrenciler için madde kullanım riskinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Bu dönemde bireylerin yeni deneyimlere açık olmaları, madde ve alkol kullanım oranlarını etkilemektedir.

2.2. Hayatın Anlam ve Amacı Kavramları

2.2.1. Psikolojide anlam

Kişiler yaşamları sürecinde çeşitli dönemlerde başarı ve başarısızlık, anlam ve anlamsızlık, ümit ve ümitsizlik benzeri aşamalar ile karşı karşıya kalmaktadır Baytan, (2019). Bu durum bireyin hayatını sürmesi için bir anlam kaybının olması halinde sıkıntı yaratabilmektedir. Bulunan potansiyelini pozitif yönde ve tamamı ile kullanmaya çalışan bir kişinin engel ile karşı karşıya kalması sonucunda genellikle yaşamını sorguladığı görülmektedir. İçerisinde yer aldığı anlamsızlık duygusu ile birlikte kişide “hayatta ne şekilde mana bulurum?” sorusu ortaya çıkmaktadır (Maslow, 2018). Fakat Akgül (2020) bu soruyu “Hayat Senden Ne Bekliyor? “ diye değiştirmektedir. Bunu “Selimiye ve Süleymaniye Camilerini Mimar Sinan inşa etmedi, Selimiye ve Süleymaniye, Sinan'ı inşa etti” şeklinde yorumlamaktadır. Herkesin yaradılışında bir mananın olduğunu, herkesin ışığının farklı ve biricik olduğunu, herkesin dünyada ayrı bir tadı olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. İnsanlar bu manayı keşfetmedikçe o ışığın yanmayacağını, dünyanın o tattan mahrum kalacağını belirtmektedir. Bu sorunun yanıtını çeşitli alanlarda bulmaya başlamasından itibaren kişinin zorunlu şekilde kendini geliştirmeyi atışlediği söylenebilmektedir (Taptık, 2019). Bu süreç içerisinde ise kişi kendi açısından önem arz eden hayatının anlamını bulabilmek için çabalamaktadır. İnsanlar arasında kendini geliştirme güdüsü farklılık göstermektedir. Çünkü her kişi birbirinden ayrıdır.

Esasında hayat boyu bulunan keşif isteğinin bir yansıması olarak kendisi gerçekleştirme, gelişim, bireysel gelişim gereksinimi meydana gelmektedir. Psikolojide ise, kişinin yüksek potansiyeline eriştiği sürecin ifade edilmesinde kendini gerçekleştirme kavramından yararlanılmaktadır (Maslow, 2018). Söz konusu süreç içerisinde birey sürekli bir değişim göstermektedir. Bireyin eğlence, merak ve keyifle sağladığı en etkili tecrübeleri işe kendini gerçekleştirmenin ölçüldüğü Maslow tarafından ortaya atılmıştır. Ayrıca en mükemmel konuma ulaşmaktan ziyade devamlı değişim süreci olduğu ifade edilmektedir (Baytan, 2019). Bilhassa kendini gerçekleştirme, hümanistik akım doğrultusunda davranışları idare eden en mühim güdü olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasında yaşamı sürecinde inanın kendini gerçekleştirme uğraşı içerisinde olması söz konusudur (Taptık, 2019).

İnsan doğasının ancak nesnelle öznelin birlikte değerlendirildiğinde anlaşılmasının mümkün olduğu Hümanistik Psikolojinin önde gelen temsilcileri arasında yer alan Abraham Maslow tarafından öne sürülmektedir (Maslow, 2018). Ayrıca insan türünün geleceği bakımından kişilerin ne olduğundan ziyade ne olacağına önemli olduğu üzerinde durmuştur. Yani insanlığın geleceği ve mutluluğu için potansiyelinin bilinmesinin önemli olduğunu ifade etmektedir (Maslow, 2018). Kişilerin arzularından ziyade hedeflerine odaklanılmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Maslow tarafından motivasyon gereksinim sınıflamasında motivasyon ile alakalı kuramların önem arz ettiği ifade edilmektedir. Gereksinim ve güdülerin değerlendirilmesi ile Maslow tarafından hiyerarşik şekilde yedi seviyede sıralanmıştır. Belli sıralamada değerlendirilen gereksinimlerin biraz giderilmesinin ardından öteki gereksinimlerin meydana geldiği belirtilmektedir. Fakat burada bir önceki gereksinimin tamamen giderilmesi koşulu söz konusu değildir (Baytan, 2019). Bunun yanı sıra hiyerarşik şekilde sıralanmış olan birtakım gereksinimlerin sıralı şekilde değil farklı zamanlarda da karşılanması mümkün olabilmektedir. (Onaran, 1981).

1. Fizyolojik ihtiyaçlar: Bütün gereksinimler içerisinde en güçlü ve baskın olan gereksinimler fizyolojik gereksinimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gereksinimler arasında bireylerin hayatlarını sürdürmeleri için gerekli olan uyuma, içme, beslenme ve cinsellik benzeri ana gereksinimler yer almaktadır. Bu gereksinimler insanların yaşadıkları süre boyunca bulunması söz konusudur. İlk olarak

bu gereksinimlerin karşılanması amacı ile kişiler tarafından davranışlar sergilenmektedir. Karnı aç olan bir bireyin yeni bir ayakkabı alma arzusunun ikinci planda yer alması bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir (McLeod, 2007).

2. Güvenlik ihtiyacı: İktisadi güvenlik, fiziki tehlikelerden korunma, alışılmamış olarak urumdan ziyade alışılmış olanı seçmek güvenlik gereksinimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişinin fizyolojik gereksinimlerinin önemli derecede giderilmesi ile hayatın bütün tehlikelerinden insanları uzakta tutarak güvenceye alan huzurlu olma fikriyle güvenlik gereksinimi meydana gelmektedir (Aktaş, 2018). İnsanların kendilerini iş ortamında güvende hissetmesi ile kendilerini oraya ait hissetmektedirler. Bu da güvenlik gereksinimlerinin giderildiği manası taşımaktadır.

3 Ait olma ve sevgi ihtiyacı: Kişinin güvenlik ve fizyolojik ihtiyacını gidermesi ile birlikte dış dünyaya yönelmesi söz konusudur. Burada duygusal yakınlık, sevgi ve ait olma gereksinimleri meydana gelmektedir. Birey bundan sonra romantik ilişkinin, ailenin ve arkadaşlığın yokluğunun farkına varmaktadır. Dolayısıyla sevdikleriyle, arkadaşlarıyla ve ailesi ile birey sevgi çerçevesinde ilişkiler durmaya ve bu ilişkileri sürdürmeye çabalamaktadır (McLeod, 2007).

4. Takdir ve saygı ihtiyaçları: Egoyla alakalı gereksinimlerin sevgi gereksiniminin giderilmesin sonra ortaya çıktığı Maslow tarafından belirtilmektedir. Burada bahsi geçen gereksinimler ise irade, özsaygı ve benlik gücü olarak karşımıza çıkmaktadır (Lester, 2013). Bireyin kendisiyle alakalı geliştirmiş olduğu düşünce ve duyguları, özsaygı ifade etmektedir. Dolayısıyla kişinin kendini tanıması bakımından önemlidir. Aynı zamanda kişinin sınırlılıklarını ve kapasitesinin de farkında olması ve başarılarını anlaması açısından da önem arz etmektedir. Bireyde değerlilik, güçlülük, kendini yararlı görme, özgüven ve yeterlilik benzeri duygular ise özsaygı gereksiniminin tatminiyle beraber gelmektedir. Eğer bunlar eksik ise bireyde çaresizlik, aşağılık ve zayıflık benzeri duyguların meydana gelmesi söz konusudur. Bireye diğer kişilerin saygı duymasıyla beraber toplum içerisinde o bireyin konumunun pekiştiği söylenebilmektedir. 5 evreden meydana gelen gereksinimler piramidi Maslow tarafından sonraki senelerde genişletilmiştir. Böylece bilişsel (bilme, anlama, öğrenme, çözümlenme, örgütlenme) ve güzel duygusal (estetik) gereksinimler kendini gerçekleştirme evresinden önce olan 2 evre olarak piramide dahil edilmiştir (Onaran,1981).

5. Bilişsel (bilme-anlama) ihtiyacı: Kişinin kendisini ve çevresinde meydana gelen durumları anlama, merak etme, keşfetme, çözümlenme ve öğrenme ve örgütlenme gereksinimi bu aşamada yer almaktadır.

6. Estetik ihtiyaçlar: Bu gereksinimler güzellik arayışı, estetik ve sanat formuna erişme arzusu ve gereksinimleri belirtilmektedir.

7. Kendini gerçekleştirme ihtiyacı: Bu aşama, yaşamın anlamını ve gayesini en iyi biçimde belirtsen basamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişisel gelişme karşı olan isteğin sürdüğü bu basamakta kişilerin ilgi alanlarının farklılaşması ve genişlemesi söz konusudur. Kendini gerçekleştiren kişiler; diğer kişiler sevmeye, olduğu halleri ile onları sevmeye ve saymaya özelliklerine sahiptir. Ruh sağlığı üzerinde de kendini gerçekleştirme gereksiniminin giderilmesinin olumlu etkileri bulunmaktadır. Ayrıca bu şekilde yaratıcılık ve üretimin artması da söz konusudur. Bu gereksinim aşamasındaki gaye ideal, bilge insan olmaktır. Bireyin sanatsal, mesleki, siyasi, dini ve bilimsel alanlarda maksimum düzeye ulaşması söz konusudur. Aynı zamanda örnek gösterilecek kişi niteliklerini de taşımaktadır (Lester, 2013).

Kişi tarafından tüm potansiyelin gerçeğe dönüştürülmesi kendine gerçekleştirme gereksiniminde gerekli olmaktadır. Kendisi ile barışık olma arzusunda bulunan bireyin, ilgi ve kabiliyetleri doğrultusunda etkinlerde bulunması gerekmektedir. Aynı zamanda sporda, eğitimde, bilimde, dinde veya sanatta da yetenek ve ilgileri çerçevesinde hareket etmelidir.

Hayat anlamı olgusunun 20.yüzyılın başında psikoloji alanına ilk defa Freud, Adler, Spranger ve Dilthey tarafından yapılan değerlendirmeler ile giriş yapması söz konusudur. 2. Dünya Savaşı'nın ardından pozitif psikolojinin ve varoluşçu psikolojinin gelişmesi ile birlikte ise bu olgunun ivme kazandığı söylenebilmektedir. Bilhassa alan yazınında "yaşamın anlamı" olgusu ikinci dünya savaşından sonra Frankl ve Leontiev tarafından gerçekleştirilen kapsamlı çalışmalarda önemli bir olgu olarak ele alınmıştır (Girgin, 2018).

Frankl tarafından kişinin karşı karşıya kaldığı her şeye anlam verme yükümlülüğünün ve zorunluğunun bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca bunu yapmaması durumunda meydana gelen anlam vakumundan dolayı ruhsal sıkıntıların oluştuğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda "anlam tedavisi" (logoterapi) ismi verdiği

bir psikoterapi ekolü yaratmıştır. Logos Yunanca bi Burada yaşam anlamlandırılmaya uğraşmaktadır (Göka, 2019). Frankl tarafından varoluşçu analizlerin kendine has yorumlanmış şeklidir (Baytan, 2019).

"Anlam" kavramı insan görüşünde merkezi bir konuma sahip bulunmakla beraber bu "Anlam"ın bütünlüğü içerisinde yer alan bazı özel kavramlar da söz konusudur. Bunlar: Varlık, Varoluş (Dasein=Existen), Değerler (Werte), Tercih, Karar (Entscheidung), Özgürlük (Freiheit), Sorumluluk (Verantwortung), Vicdan (Gewissen), Güven (Vertrauen) ve Geçicilik (Vergänglichkeit). Burada sıralanan kavramlar, "Anlam" (Sinn=Logos) kavramı bünyesinde birleşir ve bütünleşir. Frankl, ortaya koyduğu psikoterapik anlayışı tanımlarken, Logoterapi'den başka "Varoluşanalizi" (Existenzanalyse) kavramını da kullanır. Anlam teorisinin karakteristik yanlarına işaret eden bu iki kavramı Frankl, çoğu yerde birbiriyle ötüsecek tarzda kullanır (Frankl, 1996).

Frankl, logoterapide bireyin anlama yönelik arayışı odak almıştır. Ayrıca hayatın anlamının aşağıda yer verilen 3 farklı yol ile keşfedilmesinin mümkün olacağını belirtmiştir.

1. Bir kişi ile etkileşime girerek veya bir şey yaşayarak
2. Kaçınılması mümkün olmayan acıya yönelik davranış geliştirmek
3. Bir işi gerçekleştirerek veya bir eser oluşturarak (Dursun, 2019)

Frankl (2019)'a göre bir tek tanımdan hareketle hayatın anlamını ele almak, bu tanımlar dışında yer alan kişilerin anlam olgusunu görmezden gelmek demektir. Bu durum da doğru bir yaklaşım olmamaktadır. Hayatın anlamının kişi sayısı ile orantılı olduğu söylenebilmektedir (Frankl, 2019). Kişilerin anlam bulma bilincine erişmeleri ile felsefe, din, spor, sanat veya başka bir alanın onlar için çekici gelmesi söz konusudur. Dolayısıyla standart bir hayat anlamının herkes için geçerli olmadığı karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca kişinin hayata olan tutumu üzerinde hayatın anlamının bulunup bulunmadığı etkili olmaktadır. Kişinin yaşamına anlam katabildiği sürece hayatını sürmek için ölümcül ve zor koşullarda dahi güç bulabilmesi mümkündür (Yüksel, 2015). Frankl, bireye has bir mutlak bir sorumluluk ve sınav olarak herkesin hayat anlamını değerlendirmektedir. Varoluşsal analiz sözcüğü ilk defa bu olguyu aydınlatmak amacı ile Frankl'a (2019) tarafından kullanılmıştır. Aynı

zamanda bireyin hayatında ana neden olarak gösterilen hayatın anlamının her zaman olacağı belirtilmektedir. Bireyin adına hayatını sürdürdüğü idealleri ile içsel motivasyonunu muhafaza etmesinin mümkün olduğunu belirten Frankl, ölümün bile göze alınabileceğini ifade etmektedir (Frankl, 2019). Gün geçtikçe, zaman ilerledikçe ve bireyler arasında hayatın anlamının değişiklik göstermesi söz konusudur. Dolayısıyla yaşamın anlamından ziyade belli zamanda bir bireyin yaşamının özel anlamı önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra hayatın her kişi için birden fazla anlamı bulunmaktadır.

Adler ve Frankl'ın evreni anlama, sevgi ve sosyal yaşamada hayatın anlamı ile alakalı fikirlerinin birbirlerini desteklemesi söz konusudur. Yaşamın anlamı üzerinde her iki düşünür tarafından da öteki kişilerle yaşanmakta olan çeşitli rollerdeki ilişkilerin ve ikili ilişkilerin katkıları olduğu savunulmaktadır. Aynı zamanda hayatlarımızı anlama noktasında kendimizde var olan gelişmeyi anlama uğraşının ve dünyanın yansımalarının esas olduğu üzerinde durmaktadırlar (Bahadır, 2019).

Dünyayı ve insanları oldukları şekilde görmek, varoluşçu psikolojinin ana çıkış noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadece anda yaşananları anlamaya çalışan varoluşçu psikolojinin kişilerin davranışlarının sebeplerini belirtmesi söz konusu değildir. Varoluşçular tarafından dünya ve insanın tek bir bütün olduğunu iddia edilmesi ile hümanist psikolojiye kaynak olmaktadır. Varoluşçu psikoloji, kişisel özgürlük problemleri ile başa çıkmak, başkalarına ve kendine yabancılaşmayla baş etmek hususlarıyla ilgilenmektedir. Bunun yanı sıra hayatta kalma ve ölüm korkusu ile karşı karşıya kalmak, suçluluk ve kaygıyı yapıcı yolda aşmak, kişisel değerleri keşfetmek de bu konular arasında yer almaktadır (Yalom, 1999, 249). Varoluşçu psikolojinin ana dinamikleri ise ölüm, özgürlük, varoluşçu anlamsızlık ve yalıtım olarak karşımıza çıkmaktadır (Baytan, 2019).

Pozitif psikolojide varoluşçu psikolojinin gelişimi ile birlikte meydana gelmiştir. Kişilerin erdemlerinin ve güçlü yanlarının ele alındığı bilimsel araştırmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda uyum bozukluklarını ortadan kaldırmada ve ruh sağlığını korumada olumluya odaklanması söz konusudur. Kişilerin gelişimleri bakımından en uygun olan koşulları ele alan ve inceleyen bir disiplindir (Tekinalp, 2016).

Hayatın olumsuz ve güç yanlarını kabul etmeyerek, onları yok saymak ve her şeyi iyi olarak görmek pozitif psikolojinin gayesini oluşturmaktadır. Kişinin acı duymasını, işlevi bulunmayan aile sistemlerini, etkisiz kurumların bulunduğunu ve bencilliğini de kabul etmektedir. Fakat kişilerin ne şekilde kendilerini iyi hissettikleri, sağlıklı aileler ve kurumlar oluşturduğu ve fedakarlıklarda bulunduğunu ele almak gayelerini oluşturmaktadır (Lester, 2013).

2.2.2. Hayatın anlam ve amacı

İnsanoğlu geçmişten bugüne dek karşı karşıya kaldığı pek çok problemi giderebilmektedir. Ancak kendi varlığının neden olduğu problem ve çelişkileri gidermede başarıyı elde edememiştir. Yine de etrafında yer alan dünyayı ve kendini anlayabilme isteği hiçbir zaman sona ermemiştir. İnsanoğlunun dünyanın kurulmasından bu yana tüm uğraşlarının altında bulunan en eski uğraş yaşama anlam verme çabası olarak gösterilebilmektedir. Bu durumu destekler nitelikte Sokrates tarafından “sorgulanmamış bir yaşam yaşanmaya değer” biçiminde bir görüş belirtilmiştir (Baytan, 2019). May tarafından ise, insanın varoluşsal sürecinde bulunan yerinin vazgeçilmesinin mümkün olmadığı savunulmaktadır. Bu doğrultuda “Sizi kabul eden bir baba olmadan hayatlarınızı sürmeniz mümkündür. Fakat sizce anlam taşıyan bir dünya bulunmadan hayatınızı devam ettiremezsiniz” diyerek söz konusu bu çabaya dikkat çekmiştir (Adler, 2016).

Hayatın anlamı hakkında geçmişten bugüne dek pek çok düşünür tarafından bu hususa yanıtlar arandığı görülmektedir. Bu doğrultuda fikirlerini beyan etmişlerdir. Hayatın net bir manasının bulunmadığı ve hepsinin öznel olması ile bu fikirlerin ortak özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Çakmak, 2013). Klemke, yaşama olumsuz bakan filozoflar arasında yer almaktadır. Yaşamın bir anlamının bulunması halinde bu mananın insanlar sayesinde olduğunu savunan E.D. Klemke, hayatta mananın nesnel olmadığını ifade etmektedir (Aydın, 2012). Ayrıca bütün kişilerin kendine has yöntemler ile yaşamına anlam kattığını ileri sürmektedir. Bunun yanı sıra dışarda bulunan anlamın esasında bulunmadığı fikrini olumlu karşılamaktadır. Anlam yaratma özgürlüğünü bu durumun ona tanınmasında dolayı memnun olduğunu belirtmektedir (Göka,2019). Klemke'nin bu fikri Göka tarafından eleştirilmektedir. Hayatın anlamının bulunmadığını, bir kişinin nesnel anlamını bulamamasının kanıt olmadığını ileri sürmektedir. Mağara metaforundan yararlanan Göka, günümüze dek mağaranın

sonuna kadar kimsenin ulaşamamasının o mağaranın sonunun bulunmadığı anlamına gelmediğini ifade etmiştir. Bu noktada da Klemke 'yi eleştirdiği görülmektedir (Göka, 2019). Hayatın anlamsızlığı ve birden saçma hal alması ile alakalı çalışmalarından hareketle Yalom tarafından anlamı bulunmayan verene anlam bulmaya çalışan kişinin fırlatıldığı fikri ele alınmıştır (Yalom, 1999). Sıklıkla bu düşünürlerin saçmalık teması işlediği görülmektedir. Yaşamın bir anlamı bulunmasa dahi bulunuyormuş gibi hayat sürmenin gerekli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bazıları intihar bazıları da meydana okuma ile bu saçmalığa yaklaşmayı teşvik etmiştir. Ayrıca yaşama alaycı olarak yaklaşmayı özendirilenlerde bulunmaktadır (Aydın, 2012).

Hayatın anlam ve amacı, öz belirleme kuramı ile de ilişkilidir. Öz belirleme kuramına göre insanlar büyüme, kendiliğinden bütünleşmiş birleşik bir his oluşturmak için içselleştirme, entegre etme ve daha büyük sosyal yapılara entegre olma eğilimindedirler. Bu durum aslında hayatın anlam ve amacı ile ilişkilidir (Deci ve Ryan, 2000; Ten Cate, Kusurkar ve Williams, 2011)

Değişiklik gösteren koşullar ve önceden birey tarafından belirlenen anlama erişmesi ile yaşama yeni anlamların eklenmesi benzeri durumlar sebebiyle hayatın anlamının devamlı şekilde değişebilmesi mümkündür (Dursun, 2019). Kırk dakikadan oluşan her farklı dersin öğrenci açısından farklı anlamlarının bulunması bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir (Aydın, 2012). Hayata yüklenmiş olan anlamın kişiler arasında değişiklik gösterdiğine yakın fikirler Avusturyalı psikiyatrist Alfred Adler, (2017) tarafından desteklenmektedir. Bu çerçevede yaşama yüklenen anlam sayısının insan sayısı kadar olduğunu ileri sürmektedir. Bunun yanı sıra bu yaklaşım ötekilere göre her anlamın yanlış olduğu düşüncesini de doğurmaktadır. Topluma olan katkıyla hayatın anlamını aynı kefedele alan Adler tarafından hayatın tamamına anlamın daima katkısı olduğu savunulmaktadır. Aksi takdirde yaşamın boşa geçtiğini düşünmektedir. Yetişkinlere bu husus da önemli görevlerin düştüğünü belirtmektedir. Aynı zamanda çocukların iyi şekilde yetiştirilmelerinin toplumsal bilinç hususunda gerektiğini vurgulamaktadır. Bilim alanında olan sınavda coğrafya dersi görmeyen çocuğun başarı elde etmesi beklentisinin bulunmaması benzeri, toplumsal bilincin gerekli olduğu ödevlerden toplumsal bilinci edinecek biçimde yetiştirilmemiş çocuktan da başarı beklenmesi doğru olmayacaktır.

Yalom (1999) tarafından da hayatın anlamına erişme yolları ele alınmıştır. Ölüm kavramında ayrı bir önemli gören Yalom hayatın anlamı ile ölümün bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca bireyin ölüm ile hiç ummadığı bir zamanda karşı karşıya kaldığı ya da yeni yaşam şekilleri doğrultusunda kayıp yaşaması halinde yaşamını sürdürdüğünü belirtmektedir. Bireyin ölümün bilincinde olmasının onu önemli olmayan ilerden uzaklaştığını ve yaşama lezzet, derinlik ve her yönden farklı baktığını ifade etmektedir (Yalom, 1999). İnsanlar sancılı süreçlerden geçerek varoluşuna anlam yüklemeye çalışmıştır. Bu esnada düşünce sistemi ile uyumlu hale getirmeye uğraşmışlardır. Sanayi devrimin meydana gelmesi sonucunda ise bu süreçte değişiklikler yaşanmıştır (Sezer, 2012). Nüfusun hızlı biçimde kentleşmesi ve iş yaşamının yoğun çalışma saatlerini beraberinde getirmesi ile kişi doğadan uzaklaşmıştır. Bu şekilde kendileri dar bir alana hapsedmeleri ve hayat gayesini daha çok sorgulamaları söz konusu olmuştur.

Yaşamın tutarlılığıyla alakalı olarak yaşamın anlamının keşfedilmesi hakkında sorular ortaya çıkmaktadır. Kişiyi hayatının amacını veren etkinlikler varoluşçu akımda sıralanmaktadır. Bu sıralama ise; özgecilik, bir sebebe kanmak, yaratıcılık, hedonistik çözüm, kendini gerçekleştirme ve kendini aşma olarak karşımıza çıkmaktadır (Baytan, 2019). Bahsi geçen bu etkinliklerden kimi zaman birinden kimi zamanda birkaçından anlamlar çıkartılabilmemesi mümkündür. Bunun sebebi ise etkinliklerin kişiyi özel olmamasıdır. Yaşam süresince var olan anlamların sabit olmadığını belirten bu anlamların yaş doğrultusunda değiştiğini ileri sürülmektedir. Bireylerin 40-50 yaşlarına geldiğinde kendilerini aşmakta olan şeylerde anlam buldukları görülmektedir (Sezer, 2012). Söz konusu bu süreç üretkenlik evresi olarak ifade edilmektedir (Yalom, 1999).

Hayatın anlam ve amacını etkileyen çeşitli sosyo-demografik özellikler söz konusu olabilmektedir.

İlgili literatürde duygu düzenlemede ve hayata bakış açısında cinsiyete özgü farklılıkları bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Garnefski, Terds, Kraaij, Legerstee ve Van den Kommer, 2004; Middendorp, Geenen, Sorbi, Van Doornen ve Bijlsma, 2005). Farklı olarak Baş ve Hamarta (2015) çalışmasında cinsiyete göre hayatın anlam ve amacının farklılaşmadığını belirtmiştir.

İnsanlar için hayatın anlam ve amacını bulmak önemlidir. Bununla beraber kimi zaman hayatın anlam ve amacını bulmak birayler için zor olabilir. Çevrsel etkiler, ailevi etkiler, sağlık sorunları, yaşanan travmatik sorunlar veya psikolojik durum, kişinin hayatın anlam ve amacını bulmasını zorlaştırabilir (Sezer, 2012; Yüksel, 2015). Özellikle gençlik dönemlerinde bireylerin hayatın anlam ve amacını bulma çabaları zorlaşabilir. Üniversite öğrencilerinin aile ortamından ayrılmaya başlamaları, iş yaşantısına yönelik belirsizlik algıları, sosyalleşme çabaları, arkadaşlık ilişkileri gibi birçok faktör, hayatın anlam ve amacını bulmalarını zorlaştırabilmektedir (Dursun, 2019; Baytan, 2019).

Çocukluk döneminde yaşanan olumsuz durum ve olaylar, yetişkinlik döneminde hayata bakışıda olumsuz yönde etkilemektedir (Chapman vd., 2004; Edwards vd., 2003; Felitti, 2002; Büyükcebeci, 2019). Teicher vd. (2006) çocuk istismarının ileriki yaşlarda ruhsal bozuklukların artmasının temelini oluşturduğunu öne süren çalışmalar yapmış ve istismara uğramış çocuklarda nörobiyolojik değişikliklerin sonuçlarını vurgulamıştır. Çocukluk döneminde istismar yaşayanların yetişkinlik dönemlerinde hayata karşı olumsuz tutum sergiledikleri belirtilmiştir.

2.3. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları

2.3.1. Yaygınlığı

Pek çok toplumda çocuk istismarı ve ihmali oldukça önemli problemlere neden olmaktadır (WHO, 2006) Bu problemler her sosyoekonomik seviyede meydana gelmektedir. Dünyada 1-14 yaş aralığında olan kırk milyondan fazla çocuğun Dünya Sağlık Örgütü'nün verileri doğrultusunda istismara ve ihmale uğradığı ve desteğe gereksiniminin olduğu karşımıza çıkmaktadır. 0-17 yaş arasında bulunan 1000 çocuktan 10'unun Amerika'da örselendiği belirlenmiştir (WHO, 2006; U.S Department of Health and Human Services, 2010). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun (BAAK) tarafından Türkiye'de gerçekteştirilen bir araştırmada ise, ihmal ve istismara uğrayan çocukların yüzde 46 oranında olduğu tespit edilmiştir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995).

Aile İçi İstismar Dünya Çalışması'nda (WorldSAFE) ise anne babaların çocuklarına disipline etme davranışları ele alınmıştır (Aktay, 2020). Bu çalışmada 5 ülkede duygusal ve fiziksel istismarın yaygınlığı değerlendirilmiştir. Yaygınlık

oranlarına bu ülkeler açısından bakıldığında ise; Filipinler’de yüzde 21-82, Hindistan’da yüzde 36-70, Mısır’da yüzde 26-72, ABD ve Şili’de yüzde 4- 85 arasında değişiklik gösterdiği karşımıza çıkmaktadır (Runyan vd., 2002). Yetişkinlerin yüzde 27,72sinde ihmal yüzde 10,6’sında duygusal, yüzde 28,3’ünde fiziksel ve yüzde 20,7’sinde cinsel istismar meydana geldiği ise ABD’de Sağlık ve İnsani Hizmetler Bölümünün (U. S. Department of Health and Human Services) gerçekleştirdiği “Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimleri Çalışması” ında (Adverse Childhood Experiences Study) belirtilmiştir (ACE, 2010).

Çocuklara yönelik kötü davranışlar hakkında kaynaklarda yer alan araştırmaların önemli kısmının cinsel istismar hususuna yoğunlaştığı görülmektedir (Turhan vd., 2006; İşeri, 2008). İhmal ve fiziksel istismar ise ikinci sırada bulunmaktadır (Aktay, 2020). Duygusal, cinsel, fiziksel istismar ve ihmali bir arada ele alan değerlendirmelerin neredeyse hepsinde çoklu istismar yaşama oranının fazla olduğu belirlenmiştir.

Çocuk istismarı ve ihmali genelde değerlendirilmesi güç olan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çoğunlukla kapalı yerlerde, aile içinde yaşanması, tehdit edilerek çocuğun söylememesinin sağlanması, sevdiklerinin zarar almasını arzu etmemesi ya da onlardan ayrı kalmak istememesi ve utanması benzeri nedenler bulunmaktadır. Bildirimin az olması ve kayıtların yetersizliğinden dolayı sağlık rakamların sağlanması mümkün olmamaktadır. Ayrıca var olan çocuk istismarı ve ihmalinin sıklığı ve yaygınlığı hakkındaki kısmın da yalnızca buzdağının görünen yeri olduğu fikri bulunmaktadır (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Çocukluk çağı örselenme yaşantılarında çeşitli risk faktörleri söz konusu olabilmektedir.

Erkeklerin çocuk istismarını bildirme olasılığı daha yüksek olmasına rağmen, kadınlar erkeklerden daha fazla çocukluk çağı örselenme yaşantıları deneyimlediği belirtilmektedir (Kessler, Sonnega, Bromet, Hughes ve Nelson, 1995; MacMillan vd., 2001). Çabuk (2015) yaptıkları çalışmalarında ise cinsiyet ile istismar düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmişlerdir. Yine Şahin ve Demirkapı (2013) kadınların cinsel ve duygusal istismara daha fazla uğradığını, erkeklerin ise fiziksel istismara daha fazla uğradığını ancak aradaki farkın anlamlı bir ilişkinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırmalar, çocuklarını istismar ve ihmal eden ebeveynlerin düşük benlik saygısına, yetersizlik ve değersizlik duygularına, baş etme becerilerinin gelişmemiş ve dürtü kontrol sorunlarına sahip olduklarını göstermektedir (Bilir vd., 1991; WHO, 2002). Burns ve arkadaşlarına (2010) göre çok güçlü duygusal deneyimlere yol açan travmatik deneyim, çocuğun duygularını düzenleme becerisini zorlamaktadır. Travma yaşayan çocuk ne yapacağını ya da bu duygularla nasıl başa çıkacağını bilemez. Çocuğun travma deneyiminden sonra yaşayabileceği aşırı uyarılma ve travmanın tekrarlayan anıları gibi travma sonrası stres belirtileri, çocuğun duygularını düzenleme yeteneğini etkiler ve bu semptomların daha fazla yaşanmasına yol açar.

2.3.2. Çocuk İstismarının Türleri

Pek çok çocuk istismarı ve ihmali hakkında tanımlamaların bulunmasına karşın hepsinde meydana gelen zararın ortak olduğu görülmektedir. Bu şekilde olumsuz durumların meydana gelmesi neticesinde çocuğun duygusal, sosyal, fiziksel ve cinsel bakımdan zarara uğraması söz konusudur. Çoğunlukla çocukların etki görme biçimleri doğrultusunda çocuk istismarı sınıflandırılması yapılmaktadır (Aktay, 2020).

Çocuğa yönelik olan kötü muamele Dünya Sağlık Örgütü tarafından dört grupta ele alınmıştır. Bu gruplar aşağıdaki gibidir (WHO, 2006):

1. Duygusal ve Psikolojik İstismar
2. Fiziksel İstismar
3. Cinsel İstismar
4. İhmal

2.3.2.1. Fiziksel İstismar

Yaşı 18'in altında olan gencin veya çocuğun bakımından sorumlu olan bir bireyden ya da ebeveynlerinden sağlığında zarar yaratacak veya zarar verme olasılığı bulunacak şekilde sistemli ve devamlı olarak fiziksel örselenmesi, fiziksel istismar olarak ifade edilmektedir (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

Bu istismar çeşidi en kolay belirlenen türüdür. Çünkü hem en çok rastlanmakta hem de fiziksel bulguları bulunmaktadır. Genellikle istismar hakkında gerçeleştirilen ilk araştırmaların kaynaklarda fiziksel istismarla alakalı olduğu görülmektedir. Aynı

zamanda fiziksel istismar doğrultusunda cinsel istismar da ele alınmıştır (Gökler, 2006).

Fiziksel istismar en genel tanımı ile; yetişkinin bir çocuğu kaza dışı yaralaması şeklinde ifade edilmektedir. Bahsi geçen bu kaza dışı yaralamaların ise genellikle ceza vermek, otorite kurmak ya da sinir çıkartmak için dayak biçiminde yapılması söz konusudur (Polat, 2007; Yılmaz 2009). Tekme atma, boğma, ısırma, elle ya da alet ile vurma, sarsma, zehirlenme ve yakma benzeri davranışlar çocuğun bedensel ve psikolojik bütünlüğünde zarara neden olmaktadır. Bu davranışları ise, çocuktan sorumlu olan bakıcı ve öğretmen benzeri kişilerden ya da çocuğun ebeveyni yapmaktadır (WHO, 2006).

Klinik bulgularda fiziksel öğrenmenin boyutu doğrultusunda yumuşak doku zedelenmesi, beyin ve göz hasarı, ekimozlar, zehirlenmeler, iç organ hastalıkları, gelişme gerilikleri, eklem ve kemik hasarları meydana gelebilmektedir. Neticeleri ölüme kadar giden birtakım ciddi vakalarda yaşanabilmektedir. 2000 senesinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından açıklanan rakamlar doğrultusunda 57000 çocuğun öldürüldüğü görülmektedir. Örselemeden kaynaklanan ölümlerin çoğunlukla kafa travmasından dolayı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda üç yaş altında olan çocuklarda daha çok meydana gelmektedir (WHO, 2002). Çocuk ölümlerine yol açan fiziksel istismar çeşitleri arasında anne adayının hamilelik esnasında sigara, uyuşturucu ve alkol kullanması ve kasti şekilde çocuklarını öldürmesi de yer almaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

Fiziksel istismarda da ihmal ve istismarın tanımlanmasında olan güçlüklerin yalandığı söylenebilmektedir. Bütün kültürlerde çocuğa yönelik şiddetin bir disiplin aracı şeklinde kullanılması söz konusudur (Aktay, 2020). Toplum tarafından çocuğu dövme benzeri istismarlar kabul edilmektedir. Kızını dövmeyen dizini döver ve dayak cennetten çıkmadır benzeri ülkemizde var olan atasözleri de bu durumu destekler niteliktedir (Şimşek vd., 2004). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (BAAK) Başkanlığının ülkemizde gerçekleştirdiği “Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları” çalışması neticesinde yüzde 46 oranında çocuklara yönelik aile içerisinde fiziksel şiddetin olduğu sonucunda ulaşılmıştır (BAAK, 1995). Pek çok ülkede fiziksel şiddetin sık sık çocukların disipline edilmesi için kullanıldığı ise Aile İçi İstismar Dünya Çalışmasında belirlenmiştir (WHO, 2002). Amerikan toplumunda yüzde 28,3

oranında fiziksel istismarın meydana geldiği Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezinin gerçekleştirdiği Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimleri” araştırmasında görülmüştür (ACE, 2010).

Bunun yanı sıra fiziksel olarak örselenmiş çocuklardan 3 yaşının altında olanların ortalama üçte iki oranında olduğu ifade edilmektedir. Çocuğun yaşının artması ile birlikte fiziksel istismar azalmaktadır. Fakat bu istismarın 12-16 yaş aralığında yeniden arttığı görülmektedir (Ünal, 2008). Fiziksel istismar bakımından belirgin bir cinsiyet farkının olmadığı belirtilmektedir. Buna karşın ergenlik çağında olan kızların daha fazla istismar ile karşılaşması söz konusudur. Aynı zamanda çocuklara aile içerisinde daha fazla annelerin şiddet gösterdiği (BAAK, 1995) görülmektedir. Annenin çocukken bir istismar yaşaması durumunda ise fiziksel istismarda bulunan oranlarının daha fazla olduğu söylenebilmektedir. Bunun yanı sıra fiziksel istismarın devam etmesinde çocuğun kişiliği üzerinde fiziksel cezanın pozitif olarak etkilediği düşüncesi ve çocuğun ceza ile saygılı davranmayı öğrendiği fikri etkili olmaktadır. Ayrıca bazı çocukların sadece fiziksel cezadan anlayacağı benzeri toplumsal inançların bulunmasının da bu konuda etkisi büyüktür (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

2.3.2.2. *Cinsel İstismar*

Bir yetişkinin, cinsel ve psikososyal gelişimi daha bitmemiş olan bir çocuk veya ergeni zor kuvvet kullanarak, kandırarak ya da tehdit ederek cinsel uyarılma ve tatmin için kullanılması çocukluk çağı cinsel istismarı şeklinde ifade edilmektedir. Bu problemin sosyal ve psikolojik neticeleri, ahlaki ve yasal boyutları ve yaptırımları bulunmaktadır (Alpaslan, 2014).

Çocuk cinsel istismarı Kempe ve Kempe (1978) tarafından gelişimsel açıdan olgunluğa erişmemiş, yetişkinlere bağımlı olan çocukların tam manası ile anlayamadıkları cinsel etkinliklerde bulunması ve sosyal tabuların aile rolleri ile alakalı çığnemesi şeklinde değerlendirilmiştir. Erişkin ve çocuk arasında bulunan ilişki ve temas, o erişkinin ya da bir başkasının cinsel dürtüleri amacı ile kullanılmış olması durumu Amerikan Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Merkezi tarafından cinsel istismar olarak ifade edilmiştir (U. S. Department of Health and Human Services, 2002).

Kurban üzerinde oldukça derin yaralar açan ve duygusal dünyasında sarsıntılara yol açan cinsel istismar deneyiminin çeşitli biçimlerde meydana gelmesi söz konusudur. teşhircilik, cinsel içerikli konuşma ve röntgencilik benzeri temas içermeyen davranışlar şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Aynı zamanda interfemoral ilişki, seksüel penetrasyon (parmak ya da objeler ile ya da genital/anal ilişki yolu ile), oral-genital seks, vücudun özel bölgelerine (kalçalar, göğüsler, vajina, anüs, penis) dokunma ya da kurbanın dokunmasını sağlama benzeri durumlarda cinsel istismar olarak kabul görmektedir (Faller, 1989). Ayrıca cinsel istismar bağlamında çocuğun fuhuşu ve çocuk pornografisi benzeri yollar ile sömürülmesi de yer almaktadır. İstismarcı tarafından burada doyumdan ziyade iktisadi doyum hedeflenmektedir (Polat, 2006).

Doğrudan çocuğu cinsel gayeler için kullanmamasına karşın yetişkin bu şekilde kullanıma müsaade etmesi, özendirilmesi, bundan bir çıkar sağlaması ya da duyarsız kalması da Topçu (1997) tarafından cinsel istismar dahilinde ele alınmaktadır.

Belirlenmesi en zor olan çocuk istismarı çeşidi arasında, yapısı itibari ile çocukluk çağı cinsel istismarı yer almaktadır. Cinsel istismarla alakalı çocuk tarafından bir bilginin verilmemesi halinde saptanması oldukça güçtür. Ayrıca meydana getirdiği utanç ve suçluluk benzeri tepkilerden dolayı genellikle gizlendiği görülmektedir. Bu durum da gerçek istatistiksel verilerin elde edilmesi mümkün olmamaktadır (İşeri, 2008). Sıklıkla toplumda yaşanmasına karşın yüzde 5 ile 10 arasında belirlendiği düşünülmektedir. Geri kalan kısmın sakladığı varsayılmaktadır (Turhan vd., 2006).

Çocukluk çağında cinsel istismar yaşayan kişiler arasında erkeklerin %4-%9, kadınların %12-%35 arasında değişiklik gösteren oranda olduğu ABD'de gerçekleştirilen geniş örneklem değerlendirmeleri neticesinde belirlenmiştir (Putnam, 2003). Cinsel istismar hakkında Türkiye'de verilerin yeterli olmadığı karşımıza çıkmaktadır. Aile içi cinsel istismarın yüzde 1,4 oranında olduğu Edirne'de Trakya Üniversitesi'nde gerçekleştirilen değerlendirmede ifade edilmiştir (Aktepe, 2009). Bunun yanı sıra cinsel istismar oranı lise öğrencilerinde gerçekleştirilen araştırmada ise yüzde 10,7 oranında saptanmıştır (Zoroğlu vd., 2001). 19 ülkede Finkelhor (1994) tarafından gerçekleştirilen toplum temelli araştırmaları taramış olduğu toplum temelli

çalışmaları taramış olduğu değerlendirmede ise erkeklerde yüzde 3-29, kadınlarda ise yüzde 7-36 oranı arasında değişiklik gösterdiği belirtilmiştir.

Cinsel istismarın ne şekilde ifade edildiği ve ne şekilde bilginin edinildiği doğrultusunda cinsel istismarın yaygınlığı hakkında tahminlerin değişiklik göstermesi söz konusudur. Cinsel istismar hakkında Romanya'da gerçekleştirilen bir araştırmada ailelerden ve çocuklardan alınan bilgilerin farklı olması bu duruma örnek olarak gösterilmektedir. Bu araştırmada elde edilen veriler ile cinsel istismar oranı çocuklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda yüzde 9,1 iken ailelerden alınan bilgilerle yüzde 0,1 olarak belirlenmiştir (Runyan vd., 2002).

Erkekler, istismarcıların yüzde doksanını meydana getirmektedir. Bunun yanı sıra cinsel istismar riskinin yükselmesinde annenin geceleri çalışmak zorunda kalması, iktisadi problemler, tek ebeveyn ile hayat sürme, sıklıkla aile çatışmalarının ortaya çıkması ve üvey baba etkili olmaktadır. Aynı zamanda alkol ve uyuşturucu benzeri durumlarda bu riski yükseltmektedir (Polat, 2001)

Cinsel istismar yaşamış olan çocuklarda var olan davranışsal ve duygusal etkileri ifade eden araştırmalarda gerçekleştirilen derlemeler doğrultusunda cinsel istismarın çocuk da önemli neticelere neden olduğu görülmektedir (Browne ve Finkelhor, 1986; Paolucci ve Genuis, 2001; Putnam, 2003). Travmanın ardından stres belirtileri, kabuslar, anksiyete, uygunsuz cinsel davranışlar, dışsallaştırılmış ve içselleştirilmiş davranışlar okul öncesi grupta en fazla rastlanan belirtilerdir. Genel psikiyatrik bozukluklar, korku, okul sorunları, kabuslar, regresif ve hiperaktivite davranışları ise okul çağında olan çocuklarda meydana gelen belirtiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca ergenlerde sıklıkla; çekingenlik, intihar girişimi, depresyon, kendine zarar verme, somatik yakınmalar, evden kaçma ve madde kullanımı şeklinde sıralanan belirtiler ortaya çıkabilmektedir (Kendall-Tackett vd., 1993).

Çocukta meydana gelen bu belirtiler değişiklik göstermektedir. Çünkü bu durum üzerinde çocuğa karşı istismarcının yakınlığı, çocuğun yaşı, istismarın sıklığı ve süresi, cinsel istismarın çeşidi, şiddet barındırıp barındırmaması benzeri hususlar etkili olmaktadır (Browne ve Finkelhor, 1986). Yakın birinin çocuğa uzun süreli ve sıklıkla olan vajina, oral ya da anal ilişki barındıran istismar hallerinde muhtemel neticelerin daha ağır olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra belirtilerin artmasında, anne tarafından istismarın açıklanmasına karşın yeterli desteğin verilmemesi ve mağdurun

negatif düşünceleri ve baş etme tarzının da etkili olduğu söylenebilmektedir (Kendall-Tackett vd., 1993).

2.3.2.3. *Duygusal ve Psikolojik İstismar*

Gerçekleştirilen eylemler ve neticeleri bakımından görülmesi ve ölçülmesi en güç zor olan istismar türü duygusal ve psikolojik istismar olarak karşımıza çıkmaktadır. En sık rastlanılan bu istismarın, fiziksel/cinsel istismar ve ihmal kadar yıkıcı etkilere yol açabilmesi mümkündür (Winton ve Mara, 2001; Kütük ve Bilaç, 2017). Duygusal istismar ve ihmali Dünya Sağlık Örgütü (1999) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

“Çocuğun istek, nitelik ve kapasitesinin sürekli biçimde kötülenmesi, yaşına ve gücüne göre bulunmayan isteklerin çocuktan istenmesi, kaynaklar ve sosyal ilişkiler ile ilişkiden yoksun bırakılması, topluma aykırı olan çocuk bakım metotlarıyla çocuğun yetiştirilmesi, devamlı şekilde çocuğun insanüstü olan güçler ile, sosyal bakımından ağır zararlara uğraması ya da terk edilmeye tehdit edilmesidir.”

Ebeveynlerin yineleyen davranışlarından dolayı çocuk tarafından kendisiniz, yetersiz, sevilmez, değersiz ve tehlikede, istenmeyen ya da yalnızca diğerlerinin gereksinimlerini gidermesi durumundan değerli olduğunun düşünülmesi Amerikan Çocuk İstismarı Birliği (American Professional Society on the Abuse of Children, APSAC) tarafından, psikolojik örselenme olarak ifade edilmektedir. Bu çerçevede 6 psikoloji örseleme biçimi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bunlara aşağıda yer verilmiştir (APSAC, 1995):

- Duygusal tepki vermeme (çocuğun etkileşim gereksinimlerini yanıtlamama, çocuğa karşı hiçbir duygusal tepkide bulunmama ya da pozitif duygular yansıtmama)
- İzole etme (çocuğun diğer kişiler ya da akranları ile etkileşimde bulunma gereksinimini dikkate almama)
- Reddetme (sözel ya da sözel olmayan yollar ile)
- Korkutma (çocuğa ya da onun sevdiği bir nesneye zarar verileceği hususunda tehditte bulunulması)
- Sömürme ya da ayartma (çocuğun uygunsuz davranışlar geliştirmesine yol açma)

- Eğitim, ruhsal ve sağlık alanı ihmal etme

Duygusal istismar ABD’de gerçekleştirilen 3. Ulusal İnsidans Çalışması’nda (NIS-3) (1996), hapsedme, sözel ve duygusal saldırı, diğer davranışlar olmak üzere 3 boyutta ele alınmıştır. Çocuğun hareketlerini sınırlandıracak biçimde çocuğun kolunu, elini bacağına bağlama, kapalı alana hapsedme ya da yatağa bağlama benzeri davranışlar hapsedme boyutu içerisinde yer almaktadır. Çocuğa iftira atma, günah keçisi ilan etme, küçümseme, reddedici ya da düşmanca tavır sergileme ve cinsel saldırı, terk etme tehditleri, dayak gibi istismar çeşitleriyle tehdit etme davranışları ise ikinci boyut olarak karşımıza çıkan sözel ve duygusal saldırı içinde bulunmaktadır. Öteki istismar çeşitleri içerisinde yer almayan fakat çocuğu sömüren, istismar eden ya da cezalandıran öteki davranışlar ise üçüncü boyut kapsamındadır (Sedlak ve Broadhurst, 1996; Bostan ve Duru, 2019).

Öteki istismarla kıyasa duygusal istismarın tanımında birtakım değişiklikler söz konusudur. Bebeklik döneminde aşırı koruyuculuk benzeri davranış modelleri normal olarak karşılanmasına karşın bunun gelişim dönemi içerisinde duygusal istismar olarak değerlendirilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir. Dolayısıyla duygusal istismar türü, öteki istismar çeşitlerine göre en güç ve karmaşık şekilde tespit edilen olarak karşımıza çıkmaktadır (Polat, 2001; Duman, 2018).

Duygusal istismarın meydana gelme oranı ABD’de gerçekleştirilen toplum temelli bir araştırmada yüzde 12 olarak belirlenmiştir (Scher vd., 2004). Örselenme bakımından kayıt edilen çocukların 2000 senesinde İngiltere’de Çocuk Koruma Kayıtları doğrultusunda yüzde 18’inin duygusal istismardan meydana geldiği görülmüştür (WHO, 2006).

Duygusal istismar hem ayrı olarak meydana gelebilmekte hem de öteki istismar çeşitleriyle beraber oluşabilmektedir. Fakat genellikle beraber görülmeleri söz konusudur (Kara vd., 2004). Fiziksel istismar yaşayan çocukların yüzde doksanının duygusal istismar yaşadığı da bilinmektedir (Claussen ve Crittenden, 1991). Bu durumda fiziksel yaralar iyileşse dahi duygusal örselenmenin ortaya çıkarttığı etkilerin uzun zaman devam edebilmesi muhtemeldir (Uzun, 2002; Kütük ve Bilaç, 2017).

Ebeveyn-çocuk arasında var olan bir tek olay ya da yineleyen birkaç olaydan ziyade duygusal istismar ve ihmal ebeveyn-çocuk ilişkisinin genel yapısından dolayı

meydana gelmektedir. Çocuğun psikolojik ve duygusal gelişimi ve sağlığı bakımından söz konusu bu durum zarar vermekte veya zarar verme ihtimali bulunmaktadır. Fiziksel istismar bulunmayan duygusal istismar ve ihmalin, eylem kadar eylemsizliklerle de ilgili olması söz konusudur (Alpaslan, 2014).

Kültürler arasında ailelerin çocuklarını disiplin etmek amacı ile yararlandıkları fiziksel olmayan metotların farklılık göstermesi söz konusudur. Psikolojik açıdan bazı kültürlerde zarar verici olarak görülen davranışlar, bazı kültürler tarafından normal olarak karşılanması mümkündür. Dünyanın her yerinde bağırma oldukça sık kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra ülkeler arasında çocuklara adlar takma ve küfür etmenin farklılık gösterdiği görülmektedir. Beş ülkeden alınan veriler ile gerçekleştirilen Aile içi İstismar Dünya Çalışması'nda (2004) son altı ayda yüzde 15 oranında çocuğa ad koymanın meydana geldiği belirlenmiştir. Aynı zamanda öteki hususlarda da ülkeler arasında farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Terk etme tehdidinin Filipinli anneler tarafından bir disiplin yöntemi olarak sık sık kullanılmasında karşın bu oranın Şili'de düşük olması bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir (Runyan vd., 2002)

Türk aile ve eğitim sistemi ele alındığında ise çoğunlukla kısıtlayıcı, ataerkil, kontrol edici ve aşırı koruyucu bir yapı bulunduğu karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda çocukların pasif, boyun eğici, kurallara uygun, uysal ve saygılı davranışlarının ödüllendirilmesinin yanı sıra atılgan, aktif, sorgulayıcı davranışlara ceza verilmesi söz konusudur (Erkman, 1989). Çocukların ve gençlerin ülkemizde okul ve evde örselenmeye neden olan davranışlardan en fazla karşı karşıya kaldıkları davranışlar ise şu şekildedir: aşırı koruyuculuk, sosyal ilişkiler geliştirmede kısıtlama, sıkı ve katı otorite, aşırı ilgi ya da ilgisizlik, aşırı eleştiri, aşırı koruyuculuktur.

Ebeveyn, ebeveyn dışında ana bakım sunan öğrenmen ve akraba benzeri çocuk üzerinde gücü bulunan ve yakınında yer alan yetişkinlerin çocuğa duygusal istismarda bulunması söz konusudur (Bahar vd., 2009). Çoğunlukla bu bireyler çocuğun birincil bakım vereni ya da ebeveyni olarak karşımıza çıkmaktadır. İki ebeveyni olan ailelerde ise her 2 ebeveynin de istismarcı olma olasılığı vardır. Bunun yanı sıra ebeveynlerden birinin örseleme davranışına dahil olmasa bile çocuğu korumakta yeterli gelmediği görülmektedir (Glaser, 2002). Aynı zamanda duygusal açıdan çocuklarına istismarda

bulunan anne babaların kendilerinin de duygusal bakımdan zor olan bir çocukluk dönemi geçirdikleri varsayılmaktadır (Howe, 2005).

2.3.2.4. *İhmal*

Çocuğun gereksinimlerinin ve bakımının giderilmesi bakımından sorumlu olan bireyin bu sorumluluğu yapamaması, çocuğun duygusal gelişim, eğitim, barınma ve beslenme benzeri ana gereksinimlerini giderememesi ve güvenli olan hayat şartlarını sağlayamaması, ihmal olarak ifade edilmektedir (WHO, 2006). İhmalin pasif olmasına karşın istismarın aktif olması bu iki olguyu birbirinden ayıran ana özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. İhmal durumunun bazı kaynaklarda pasif istismar kavramı ile ifade edildiği görülmektedir (Kara vd., 2004). İstismar benzeri ihmalinde kendini duygusal, cinsel ve fiziksel alanda gösterebilmesi mümkündür. Aynı zamanda sık sık ihmalin karşılaşıldığı durumlar arasında eğitimsel, denetimsel ve tıbbi alanlarda yer almaktadır (Horwarth, 2007).

Fiziksel ihmal, ABD’de gerçekleştirilen 3. Ulusal İnsidans Çalışması’nda (NIS-3) (1996) yaralanma ya da hastalık halinde çocuğun uygun sağlık hizmeti almasını sağlamama, çocuğun tıbbi ihtiyaçlarını gidermeme, yeterli olmayan denetim sağlama, çocuğun velayetini reddetme, velayet problemlerinden dolayı çocuğun devamlı şekilde ev değiştirmesi, çocuğu terk etme, çocuğun temizliğinin, beslenmesini ve giyinmesinin sağlanmasında yeterli olunmaması biçiminde ifade edilmiştir. Çocuğu okula göndermeme, devamlı şekilde çocuk tarafından devamsızlıkta bulunulmasına müsaade etme, çalışma benzeri nedenlerden ötürü okula çocuğun geç başlatılması ya da uzun zamanlar ile okuldan uzak kalmasına yol açma ise eğitimsel ihmal olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda burada çocuğun özel eğitimsel gereksinimlerinin anlaşılmasına ve karşılanmasında yeterli olunmama durumu da söz konusudur. Çocuğun ilgi, dikkati duygusal destek benzeri gereksinimlerinin dikkate alınmaması, alkol ya da madde kullanımına müsaade edilmesi ya da özendirilmesi, anne-baba arasında var olan kronik ya da yoğun şiddeti yaşama, uygunsuz davranışları görmezden meydana gelme durumları ise duygusal ihmal olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca çocukların psikolojik destek alma ihtiyaçlarını dikkate almama, erteleme ya da kabul etmeme davranışları da duygusal ihmal içerisinde yer almaktadır (Sedlak ve Broadhurst, 1996). Çocukların cinsel gelişimlerine gereken önemin verilmemiş

olması, cinsel sömürüye karşı çocukların korunmaması ve ilgisiz kalınması ise cinsel ihmal şeklinde ifade edilmektedir (Aral, 1997; Özyürek vd., 2018).

En çok bildirilen çocuğa yönelik kötü muamele ise çocuk ihmali olarak karşımıza çıkmaktadır. Her yüz çocuktan otuzunun ABD’de ihmal edildiği saptanmıştır. Bu kötü muamelelerin yüzde yetmişini ise ihmal vakaları meydana getirmektedir (Sedlak ve Broadhurst, 1996). Öteki istismar çeşitlerine kıyasla daha çok yaşanmaktadır. Ancak ağır yaralanma ya da ölüm ile neticelenmediği sürece dikkate alınmaması söz konusudur. Fiziksel ve cinsel istismara kıyasla daha soyut olmasından dolayı bu durum gerçekleşmektedir (Kara vd., 2004). Örneğin çocuğa uygun ebeveyn rehberli altında bulunup bulunmadığının belirlenmesi güçtür. Çünkü var olmayan bir tepkimenin gözlenebilmesi oldukça zor olmaktadır. Aynı zamanda uygun ebeveyn rehberliğinin ne olduğunu tespit edecek standartlarda bulunmamaktadır (Fieguth vd., 2002). Bunun yanı sıra cinsel ve fiziksel istismarın olay temelli olması söz konusudur. Fakat çoğunlukla ihmal daha kronik olan bir olayı temsil etmektedir. Dolayısıyla ihmal daha güç şekilde belirlenebilmektedir (Hildyard & Wolfe, 2002; Toydemir ve Efilti, 2019).

Tespiti zor olmasına rağmen gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde dünya genelinde ihmalin yaygın bir çocuğa yönelik kötü muamele olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. İhmal ve terk edilmenin Kenya’da en fazla meydana gelen çocuk istismar biçimi olduğu bilinmektedir. Gerçekleştirilen bir değerlendirme sonucunda ailelerin çocuklarını ihmal etme oranı yüzde 21,9 olarak belirlenmiştir. İhmal olduğu kanıtlanan vakalar üzerinde Kanada’da gerçekleştirilen bir araştırmada ise yüzde 19 oranında fiziksel ihmal ve yüzde 11 eğitim alanında ihmal olduğu görülmüştür. Aynı zamanda terk etme yüzde 10 oranında, ailenin bakım ve ilgisinin eksik olmasından dolayı çocuğun fiziksel zarara uğraması ise yüzde 48 oranında saptanmıştır (WHO, 2006).

İhmalin Türkiye’de, pek çok boyutta meydana geldiği görülmektedir. İhmal ve istismar edilen ya da ailelerin terk ettiği çocuklar için Çocuk Esirgeme Kurumu ve Sosyal Hizmetler’in kapasitelerinin üzerinde hizmet arz etmeleri söz konusudur (SHÇEK, 2011). Eğitim alanında olan ihmal ülkemizde en fazla oranında yaşanan ihmal çeşitlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde zorunlu ilköğretime 640.000 kız çocuğunun gitmediği UNICEF (Türkiye Çocuk Karnesi, 2006) tarafından

ifade edilmektedir. Bilhassa kısıt çocuklarının eğitim olanaklarından yararlanılmasını ailelerin engellemesi ve pekiştirmemesi söz konusudur (Polat, 2007).

İhmalle alakalı etmenler ise; ebeveyn psikopatolojisi, evsizlik, kronik yoksulluk, doğum öncesi ve sonrası zayıf bakım, önemli çocuk bakma problemleri, madde ve alkol kullanımı şeklinde sıralanabilmektedir. Anne karnında ihmalin başladığı vakalara da rastlanılmaktadır. Bu duruma örnek olarak anne adayları tarafından hamilelik esnasında fiziksel sağlığına dikkat edilmemesi, alkol, sigara ya da madde kullanımı verilebilmektedir (Hildyard ve Wolfe, 2002). Çoğunlukla yeterli olmayan besleme ve temizlikten dolayı ihmal edilen çocukların dikkati çekmesi söz konusudur. Bunun yanı sıra bebeklik dönemlerinde bu çocukların hareketsiz, donuk ve çevreye ilgisiz oldukları görülmektedir. Ayrıca özuyarım (otostimülasyon) için parmak emmeleri ile de karşı karşıya kalınmaktadır (Bilir vd., 1991; Tekin ve Kılıç, 2020). Yeteri kadar söze uyaranların bu çocuklara sağlanmamasından dolayı beslenme ve konuşma geriliğiyle beraber büyümede gerilikler yaşanmaktadır (Horwarth, 2007). İhmale uğramamış olan çocuklara kıyasla zeka ve gelişim test puanlarının daha az olduğu görülmektedir. Aynı zamanda çoğunlukla kaygıyı kaçınan bağlanma stilleri sergilemeleri söz konusudur. Kontrol grubunda ve öteki istismar çeşitlerini yaşamış çocuklara göre ihmal edilmiş olan çocuklar daha çok dürtü kontrol problemi yaşamaktadır. Ayrıca sorun gidermede daha az yaratıcı ve daha az esnek olmaları da söz konusudur (Hildyard ve Wolfe, 2002; Tunçer, 2018).

2.3.3. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Yetişkinliğe Etkileri

Bütün dünyada ve toplumun bütün kesimlerinde meydana gelebilen ihmal ve istismarın etkilerinin, olayın oluşmasında seneler geçse dahi devam ettiği görülmektedir. Bazı mağdurların olayın yaşanmasından elli sene sora dahi meydana gelen olumsuzluklar ile baş edemediği gerçekleştirilen araştırmaları sonucunda görülmüştür (Chapman vd., 2004; Edwards vd., 2003; Felitti, 2002; Büyükcebeci, 2019).

Çocukluk dönemi travmaları ile karşı karşıya kalan bireylerin yetişkinlik dönemlerinde yaşamaları muhtemel olan problemler Kendall-Tackett ve Marshall (1998) tarafından ifade edilmiştir. Aşağıda bu problemlere yer verilmiştir:

1. Bağışıklık sistemi yetersizlikleri, yaygın baş ağrıları, beyin yapısında değişim ve sıklıkla yorgunluk hissinin yaşanması benzeri sağlık sorunları,
2. Yineleyen düşünceler, tekrardan kötüye kullanım tecrübesini yaşıyor gibi hissetme ve olayla alakalı olan sahnelerin birden zihinde canlanması benzeri travma sonrası stres bozuklukları,
3. Bağ oluşturmada güçlük çekme ve kendisi korumada zorlama gibi benlik duygularının bozulması,
4. Travmatik olaylar ile alakalı bellek bozuklukları benzeri kaçınma davranışları,
5. Kendisi açmada güçlük çekme, yakın ilişkilerin zarar verdiği algısına kapılma ve samimiyette bozulma gibi kişiler arası güçlükler,
6. Kendini güçsüz, dünyayı da kötü ve tehlikeli bir yer görme gibi bilişsel bozukluklar,
7. Korku, anksiyete, obsesif kompulsif bozukluk, depresyon, öfke, kızgınlık ve fobi benzeri duygusal bozukluklar.

Wolfe vd. (2001), çocuk istismarı ve ergen ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çocukluklarında istismara uğramış kız çocuklarında öfke, depresyon, kaygı ve TSSB riski, istismara uğramamış kızlara göre daha yüksektir ve erkeklerin depresyona ve travma sonrası strese maruz kalma olasılığı kızlardan 2,5 ila 3,5 kat daha fazladır.

Çocukluk çağı travmatik olaylarının da borderline kişilik bozukluğu ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çocukluk çağında istismara ve travmaya maruz kalma, yetişkinlikte kişilik bozukluklarına ve kendine zarar vermeye neden olmaktadır (Van der Kolk vd. 1991). Borderline kişilik bozukluğu, dürtü kontrolünün, benlik saygısının ve kişilerarası ilişkilerin bozulduğu bir durumdur. Herman ve arkadaşları (1989) tarafından yapılan bir çalışmada borderline kişilik bozukluğu tanısı alan kişilerin %81'inde travma öyküsü olduğu belirtilmiştir (Akt. Çelikel 2007). Benzer şekilde Semiz ve arkadaşları (2005) Borderline kişilik bozukluğu olan kişilerin çocukluk çağı travmalarını kontrollere göre daha fazla tanımladıklarını bulmuşlardır.

Teicher vd. (2006) çocuk istismarının ileriki yaşlarda ruhsal bozuklukların artmasının temelini oluşturduğunu öne süren çalışmalar yapmış ve istismara uğramış çocuklarda nörobiyolojik değişikliklerin sonuçlarını vurgulamıştır. Hassas bir gelişim döneminde stresin getirdiği değişikliklerin, kişiyi yaşam boyu uzun süreli yoksunluk ve strese hazır olma sürecine hazırlayan uyumsuz değişiklikler olduğu belirtilmiştir. Bu kişilerin daha agresif olduklarını, savunmalarının normal yaşamda yetersiz kalacağını ve uyum bozukluklarına yol açabileceğini vurgulamışlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Anket formu kapsamında toplanan veriler SPSS programında analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Veriler online olarak toplanmıştır. Online anket uygulaması Google Formlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 385 kişiye ulaşılmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında anket formu kullanılmıştır. Anket formu Sosyo-Demografik özelliklere yönelik soru formundan, BAPİRT Madde Ölçeği, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ve Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği'nden oluşmaktadır.

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski

Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Ölçeği (BAPİRT), alkol-madde kullanıcısının risk düzeyini saptamak amacıyla Ögel vd. (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, Bağımlılık Profil İndeksinden (BAPİ) geliştirilmiştir. BAPİ halen 80 binden fazla kişide kullanılmış bir ölçektir. BAPİ sorularından tarama amacıyla BAPİRT alkol ve madde ölçeği oluşturulmuştur. Alkol ve madde olmak üzere iki ölçekten ibarettir. Bu araştırmada yalnızca BAPİRT madde ölçeği kullanılmıştır. Ölçekten alınacak en düşük puan 0 ve en yüksek puan 14'dür. Ölçek 3'lü likert formundadır. Ölçekte Hiçbir zaman "0", Bazen "1" ve Çok sık "2" şeklinde kodlanmaktadır. Puanın yükselmesi, kişilerin madde kullanım risklerinin yüksek olduğunu gösterir (BAPİRT, 2020). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0,792 olarak tespit edilmiştir.

Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)

Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) kişilerin 18 yaş öncesi dönemde yaşamış oldukları örselenme yaşantılarını göstermektedir. 1994 yılında Bernstein ve arkadaşları ölçeği geliştirmiştir. Ölçek 40 ifadeden oluşmakta ve 16 ifade ters olarak kodlanmaktadır. Fiziksel kötüye kullanım, duygusal kötüye kullanım, cinsel kötüye kullanım, duygusal ya da fiziksel ihmal alt boyutlarını içeren bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğin yönergesinde, ölçekte yer alan yaşantıların 18 yaşına kadarki dönemi kapsadığı açıklanmıştır. Ölçekteki maddeler “Ben çocukken,” diye başlamakta ve o yaşantının başına geliş sıklığına bağlı olarak “hiçbir zaman”, “nadiren”, “bazen”, “sıklıkla”, ve “çok sık” şeklinde 5’li Likert tipinde puanlanmaktadır. Yüksek puanlar, o tür bir kötüye kullanımın çocukluk ya da ergenlikte daha sık yaşandığına işaret etmektedir. Ölçekte ters puanlanması gereken maddeler 2., 5., 7., 13., 26. ve 28. maddelerdir. Kontrol amacı taşıyan 3 madde (10., 16. ve 22. maddeler) puanlamaya sokulmamaktadır. Bu nedenle kontrol amacı taşıyan bu maddelerin ters puanlanmasının gereği yoktur. Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; fiziksel istismar (9., 11., 12., 15. ve 17. maddeler), cinsel istismar (20., 21., 23., 24. ve 27. maddeler), duygusal istismar (3., 8., 14., 18. ve 25. maddeler), fiziksel ihmal (1., 4., 6., 2. ve 26. maddeler) ve duygusal ihmal (5., 7., 13., 19. ve 28. maddeler) alt boyutlarıdır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,841 olarak tespit edilmiştir.

Hayatın Anlam Ve Amacı Ölçeği

Aydın, Kaya, ve Peker (2015) tarafından geliştirilen “Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği”dir. Ölçekte 17 anket sorusu 5’li likert tipinde derecelendirilmiştir. Ölçek hayata anlam yüklemek, mücadele etmek, üretmek, hayatta bir anlam ve amaca sahip olmak, hedeflerine ulaşmak ve umutlu olmak gibi hayata anlam katacak maddeleri kapsadığından Hayatın Anlam ve Amacı olarak isimlendirilmiştir. Ölçekten en düşük alınabilecek puan 17 ve en yüksek alınabilecek puan 85’dir. Puan yükseldikçe, katılımcıların Hayatın Anlam Ve Amacı algıları pozitif yönde artmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,815 olarak tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada üniversite öğrencilerine çevrimiçi araçlar kapsamında ulaşılarak Google Formlar üzerinden anket linki gönderilmiştir. Öğrencilerin formları doldurmaları istenmiş ve kişisel bilgilerinin paylaşılmayacağı bilgisi verilmiştir. Öğrenciler Google Formlar üzerinden anketleri doldurmuş ve veriler Excel olarak alınmıştır.

3.5. Veri Analizi

Araştırmanın veri analizi SPSS 21 paket programında yapılmıştır. İlişki analizlerinde normallik varsayımı doğrultusunda test tercihi yapılmıştır. Normallik varsayımı için alt boyutların çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınmıştır. Çarpıklık-basıklık ranjlarının +/- 2 değerleri arasında olduğu durumlarda normallik katsayıları anlamlı olsa bile verilerin normal dağılım sergilediğinin kabul edilebilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Normal dağılım olması kapsamında t testi, ANOVA testi, Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Bulgular yorumlanırken anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde saha araştırması kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Alt başlıklar halinde bulgular incelenmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Sosyo-Demografik Özelliklere Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde sosyo-demografik özelliklere yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Sosyo-Demografik Özelliklere Yönelik Bulgular

	Frekans	%
Cinsiyet (n=385)		
Kadın	241	62,6
Erkek	144	37,4
Medeni Durum (n=385)		
Evli	10	5,2
Bekar	375	94,8
Ekonomik Durum (n=385)		
Geliri giderinden fazla	70	18,2
Geliri giderine eşit	175	45,5
Geliri giderinden az	140	36,4
Çocukluk Dönemini Kiminle Geçirdiğine Bağlı Olarak (n=385)		
Anne Baba ile beraber	311	80,8
Anne ile beraber	47	12,2
Baba ile beraber	14	3,6
Anne ve Babasız	13	3,4

Katılımcıların %62,6'sı kadın, %94,8'i bekar, %45,5'inin geliri giderine eşit ve %80,8'i çocukluk dönemini anne ve babasıyla geçirmiştir.

4.2. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmanın bu bölümünde değişkenlere yönelik tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 2. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Min.	Maks.	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT	385	,00	14,00	1,1922	0,63874	1,293	1,440
Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)	385	45,00	101,00	60,7195	8,57074	1,246	1,034
Fiziksel İstismar	385	5,00	25,00	12,0234	2,54275	,114	1,026
Cinsel İstismar	385	5,00	25,00	10,1325	3,36814	1,264	1,951
Duygusal İstismar	385	5,00	25,00	10,6026	2,84596	1,172	1,195
Fiziksel İhmal	385	7,00	22,00	14,1143	2,08602	,257	,892
Duygusal İhmal	385	7,00	22,00	13,8468	2,76415	,162	-,238
Hayatın Anlam ve Amacı	385	17,00	85,00	56,0494	12,05263	-1,347	1,874

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT) ölçeğinde yönelik ortalama puan $1,19 \pm 0,63$ olarak tespit edilmiştir.

Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ) ölçeğinde yönelik ortalama puan $60,71 \pm 8,57$; Fiziksel İstismar alt boyutuna yönelik ortalama puan $12,02 \pm 2,54$; Cinsel İstismar alt boyutuna yönelik ortalama puan $10,13 \pm 3,36$; Duygusal İstismar alt boyutuna yönelik ortalama puan $10,60 \pm 2,84$; Fiziksel İhmal alt boyutuna yönelik ortalama puan $14,11 \pm 2,08$; Duygusal İhmal alt boyutuna yönelik ortalama puan $13,84 \pm 2,76$ olarak tespit edilmiştir.

Hayatın Anlam ve Amacı ölçeğinde yönelik ortalama puan $56,04 \pm 12,05$ olarak tespit edilmiştir.

Ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, değerlerin 2 ile -2 arasında yer aldığı tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu durumda

ölçeklerin normal dağılım varsayımını sağladığı kabul edilmiş ve parametrik testler uygulanmıştır.

4.3. Değişkenler Arasındaki İlişki

Araştırmanın bu bölümünde değişkenlere yönelik ilişki Pearson Korelasyon testi kapsamında yapılmıştır.

Tablo 3. Değişkenler Arasındaki İlişki Pearson Korelasyon Testi (N=385)

		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
BAPİRT (1)	R	1	,483**	,169**	,463**	,484**	,087	,213**	-,206**
ÇÖYÖ (2)	R		1	,490**	,859**	,876**	,523**	,306**	-,035
Fiziksel İstismar (3)	R			1	,361**	,453**	,094	-,378**	,160**
Cinsel İstismar (4)	R				1	,749**	,252**	,152**	,027
Duygusal İstismar (5)	R					1	,394**	,060	,016
Fiziksel İhmal (6)	R						1	,069	-,083
Duygusal İhmal (7)	R							1	-,243**
Hayatın Anlam ve Amacı (8)	R								1

**p değerinin 0,01'den küçük olduğunu göstermektedir.

* p değerinin 0,05'den küçük olduğunu göstermektedir.

Değişkenler arasındaki ilişki Pearson Korelasyon testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT) algısı ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ) ve alt ölçekleri Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmişken, Hayatın Anlam ve Amacı arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Test sonuçlarına göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algısı ile Hayatın Anlam ve Amacı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$).

4.4. Değişkenlerin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırmanın bu bölümünde değişkenlerin demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Değişkenlerin İncelenmesi

		Ortalama	Std. Sapma	T	p
Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT	Kadın	0,81	0,12	3,663	0,000
	Erkek	1,81	0,24		
Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)	Kadın	60,44	8,74	0,816	0,415
	Erkek	61,18	8,27		
Fiziksel İstismar	Kadın	12,03	2,50	0,098	0,922
	Erkek	12,00	2,61		
Cinsel İstismar	Kadın	9,99	3,30	1,030	0,304
	Erkek	10,36	3,47		
Duygusal İstismar	Kadın	10,64	2,91	0,361	0,718
	Erkek	10,53	2,73		
Fiziksel İhmal	Kadın	14,16	2,13	0,578	0,564
	Erkek	14,03	2,00		
Duygusal İhmal	Kadın	13,61	2,76	2,185	0,029
	Erkek	14,24	2,72		
Hayatın Anlam ve Amacı	Kadın	57,83	10,86	3,834	0,000
	Erkek	53,05	13,32		

Cinsiyete göre değişkenlerin farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT), Duygusal İhmal, Hayatın Anlam ve Amacı algısının cinsiyete göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT) ve Duygusal İhmal algısında erkeklerin algıları kadınlardan daha yüksektir. Hayatın Anlam ve Amacı algısında ise kadınların algıları erkeklerden daha yüksektir.

Tablo 5. Çocukluk Dönemini Kiminle Geçirdiğine Bağlı Olarak Değişkenlerin İncelenmesi

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT	Anne Baba ile beraber	0,64	0,36	36,270	0,000
	Anne ile beraber	2,57	1,51		
	Baba ile beraber	4,35	1,16		
	Anne ve Babasız	5,76	2,25		
Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)	Anne Baba ile beraber	58,88	6,71	39,989	0,000
	Anne ile beraber	65,76	10,69		
	Baba ile beraber	70,78	8,25		
	Anne ve Babasız	76,07	10,47		
Fiziksel İstismar	Anne Baba ile beraber	11,84	2,36	3,881	0,009
	Anne ile beraber	12,51	3,22		
	Baba ile beraber	12,64	2,49		
	Anne ve Babasız	13,92	3,12		
Cinsel İstismar	Anne Baba ile beraber	9,30	2,52	50,495	0,000
	Anne ile beraber	12,65	4,16		
	Baba ile beraber	14,50	3,71		
	Anne ve Babasız	16,07	3,63		
Duygusal İstismar	Anne Baba ile beraber	10,08	2,35	25,545	0,000
	Anne ile beraber	11,97	3,53		
	Baba ile beraber	13,57	3,15		
	Anne ve Babasız	14,76	3,76		
Fiziksel İhmal	Anne Baba ile beraber	14,04	2,07	2,056	0,106
	Anne ile beraber	14,12	2,21		
	Baba ile beraber	14,42	1,50		
	Anne ve Babasız	15,46	2,14		
Duygusal İhmal	Anne Baba ile beraber	13,58	13,58	6,260	0,000
	Anne ile beraber	14,48	14,48		
	Baba ile beraber	15,64	15,64		
	Anne ve Babasız	15,84	15,84		
Hayatın Anlam ve Amacı	Anne Baba ile beraber	56,48	58,48	0,821	0,483
	Anne ile beraber	54,25	54,25		
	Baba ile beraber	52,85	52,85		
	Anne ve Babasız	55,46	55,46		

Çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine bağlı olarak değişkenlerin farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nın alt ölçekleri olan

Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal algısının çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine bağlı olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Farklılığın hangi değişkenden kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre çocukluğunda anne babası ile beraber çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nin alt ölçekleri olan Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal algıları en düşüktür. Bununla beraber anne ve babasız çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nin alt ölçeği olan Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal algıları en yüksektir. Ayrıca sadece annesiyle çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin, sadece babasıyla çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nin alt ölçeği olan Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal algıları daha düşüktür.

Bireylerin anne ve babasız çocukluk dönemlerini geçirmeleri, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algılarını arttırmakta ve Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riskini yükseltmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmada üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, hayatın anlam ve amacı ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarıyla ilişkisi incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar, hipotezler kapsamında tartışılmıştır.

5.1. Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Hayatın Anlam ve Amacı Arasındaki İlişki

Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı madde kullanım risklerini etkileyen önemli faktörler söz konusu olabilmektedir. Bununla beraber bu araştırmada çocukluk çağı örseleme yaşantıları ve hayatın anlam ve amacı kavramları ile bağımlılık yapıcı madde kullanım durumları incelenmeye alınmıştır.

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT) algısı ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ) arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Liteartürde yapılan çeşitli çalışmalarda da benzer şekilde çocukluk çağında yaşanan travmaların madde kullanım riskini arttırdığı tespit edilmiştir (Öztürk vd., 2015; Hammer vd., 2018; Tok ve Özyurt, 2015). Ölçüm (2014) madde kullanım bozukluğu olan kişiler üzerinde yaptığı çalışmasında, madde kullanan kişilerin kullanmayanlara göre geçmiş yaşantılarında daha fazla duygusal istismar yaşadıklarını tespit etmiştir.

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski ile Hayatın Anlam ve Amacı arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Literatürde bireyin benlik saygısı, duygu kontrolü ve hayata yönelik olumlu tutumlarının madde kullanım riskini azalttığı ifade edilmiştir (Bilir vd., 1991; WHO, 2002). Üniversite öğrencilerinin eğitim kariyerlerini geliştirmeye yönelik hayatın anlam ve amacını aramaya ilişkin davranışları, onların hayata daha olumlu bakmalarını sağlarken, madde kullanım risklerini azaltıyor olabilir.

Test sonuçlarına göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algısı ile Hayatın Anlam ve Amacı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Farklı

olarak Kabasakal ve Erdem (2015) çalışmalarında Özellikle Duygusal ve Fiziksel istismar öyküsünün bireylerde hayata ve ilişkilere karşı olumsuz bakış açısı geliştiğini ifade etmişlerdir. Literatürde üniversite öğrencilerinde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algısı ile Hayatın Anlam ve Amacı algısına yönelik ilişkinin incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Teicher vd. (2006) çocuk istismarının ileriki yaşlarda ruhsal bozuklukların artmasının temelini oluşturduğunu öne süren çalışmalar yapmış ve istismara uğramış çocuklarda nörobiyolojik değişikliklerin sonuçlarını vurgulamıştır. Hassas bir gelişim döneminde stresin getirdiği değişikliklerin, kişiyi yaşam boyu uzun süreli yoksunluk ve strese hazır olma sürecine hazırlayan uyumsuz değişiklikler olduğu belirtilmiştir. Stres durumu ise kişilerin hayata olumsuz bakmalarına neden olmaktadır. Üniversite öğrencilerinin, üniversite bulunmaları gereği hayatın anlam ve amacını anlamaya yönelik algılarının açık olması, çocukluk çağı travmalarını geri planda bırakıyor olabilir.

Elde edilen sonuçlar ve literatür incelendiğinde özellikle çocukluk döneminden kalan travmalar, gençler üzerinde madde kullanım riskini attırmaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan örselenmiş yaşantılar, bağımlılık yapıcı madde kullanımı ve beraberinde hayatın anlam ve amacına yönelik arayışında da etkili olmaktadır. Bulunan sonuçlar kapsamında özellikle üniversite döneminde hayatın anlam ve amacına yönelik algı ile bağımlılık yapıcı madde kullanımı arasındaki ilişki önemli olarak bulunmuştur. Gençlerin bu dönemde farklı deneyimlere açık olmaları, madde kullanım risklerini arttıran bir faktör olabilmektedir. Gençlerin çocukluk döneminde yaşamış oldukları çeşitli travma durumları, hayatın anlam ve amacını arama dönemlerinde madde kullanım risklerini arttırabilmektedir.

5.2. Cinsiyete Göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Hayatın Anlam Ve Amacı Farklılık Göstermektedir Hipotezine İlişkin Tartışma

Cinsiyete göre değişkenlerin farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT) erkeklerin algıları kadınlardan daha yüksektir. Benzer şekilde yapılan çeşitli çalışmalarda, cinsiyete göre bakıldığında, erkeklerin tütün, alkol ve madde kullanım oranları kadınlara göre daha fazla bulunmuştur (Evren vd., 2003; Ögel, 2005; Chasan, 2010; Wu vd., 2014; Yengil vd., 2014, Batra vd., 2016). Bu durum erkeklerin tütün, alkol ve madde kullanımının

toplumda kabul görürken, kadınların toplum içinde damgalanmaktan korkması gibi faktörler ile bağlanabilir. Tansel (2006), İlhan (2013) ve Ant (2018) çalışmalarında erkeklerin bağımlılık yapıcı madde kullanımlarının kadınlardan daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Görgün, Tiryaki ve Topbaş (2010) cinsiyet değişkeninin madde kullanımında etkili olduğunu belirtmiş ve erkeklerde kullanım durumunun daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Yapılan araştırmalar ile bu araştırma sonuçları benzerdir. Literatürde erkeklerin kadınlara göre bağımlılık yapıcı madde kullanım riskleri daha yüksektir.

Araştırmada cinsiyete göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Çabuk (2015) yaptıkları çalışmalarında ise cinsiyet ile istismar düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmişlerdir. Yine Şahin ve Demirkapı (2013) kadınların cinsel ve duygusal istismara daha fazla uğradığını, erkeklerin ise fiziksel istismara daha fazla uğradığını ancak aradaki farkın anlamlı bir ilişkinin olmadığını ifade etmişlerdir. Buna karşın TÜİK (2021) verileri kapsamında kız çocuklarının erkeklere göre daha fazla istismara uğradığı belirtilmektedir. Erkeklerin çocuk istismarını bildirme olasılığı daha yüksek olmasına rağmen, kadınlar erkeklerden daha fazla çocukluk çağı örselenme yaşantıları deneyimlediği belirtilmektedir (Kessler, Sonnega, Bromet, Hughes ve Nelson, 1995; MacMillan vd., 2001). Kadınların yaşamış oldukları çocukluk çağı örselenme yaşantılarını daha fazla gizleme eğiliminde olduğu ifade edilmektedir (Cutler ve Nolen-Hoeksema, 1991). Literatürde kadın ve erkeklerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarına yönelik farklı bulgular söz konusudur. Farklı çalışmalarda farklı soyo-ekonomik çevre üzerinde yapılan araştırmalar kız ve erkek çocuklarına yönelik istismar durumunu da farklılaştırıyor olabilir.

Cinsiyete göre değişkenlerin farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Hayatın Anlam ve Amacı algısında ise kadınların algıları erkeklerden daha yüksektir. İlgili literatürde duygu düzenlemede ve hayata bakış açısında cinsiyete özgü farklılıkları bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Garnefski, Terds, Kraaij, Legerstee ve Van den Kommer, 2004; Middendorp, Geenen, Sorbi, Van Doornen ve Bijlsma, 2005). Farklı olarak Baş ve Hamarta (2015) çalışmasında cinsiyete göre hayatın anlam ve amacının farklılaşmadığını belirtmiştir. Yine Yüksel (2013) çalışmasında da cinsiyete göre hayatın anlam ve amacının farklılık göstermediğini ifade etmiştir. Literatürde

cinsiyete göre hayatın anlam ve amacına ilişkin farklı sonuçlar elde edilmiştir. Farklı örneklem gruplarında kadın ve erkeklerin hayatın anlam ve amacına yönelik tutumları farklılık gösteriyor olabilir.

5.3. Çocukluk Dönemini Kiminle Geçirdiğine Bağlı Olarak Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Hayatın Anlam Ve Amacı Farklılık Göstermektedir Hipotezine İlişkin Tartışma

Çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine bağlı olarak yaşanan çeşitli durumlar öğrencilik döneminde bağımlılık yapıcı madde kullanım riskini arttırabilmektedir.

Çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine bağlı olarak değişkenlerin farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT algısının çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi değişkenden kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre çocukluğunda anne babası ile beraber çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT algıları en düşüktür. Bununla beraber anne ve babasız çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT algıları en yüksektir. Ayrıca sadece annesiyle çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin, sadece babasıyla çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT algıları daha düşüktür. Çocuklukta ebeveyn kaybı, yokluğu veya kontrolünün azalması bağımlılık açısından riskli durumlardandır (Öztürk vd., 2015; Hammer vd., 2018; Tok ve Özyurt, 2015). Ünal (2020) çalışmasında babası vefat etmiş olanların bağımlılık ortalama puanları, alkol ve madde bağımlılık riski oranı anlamlı olarak yüksektir. Annesi vefat etmiş olanlarda ise ortalama bağımlılık puanları ve alkol bağımlılık riski oranı, ebeveyni sağ olanlara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Çocukluk döneminde anne ve baba olgusu önemlidir. Annesiz, babasız veya her ikisi birden olmadan çocukluğunu geçiren bireylerin madde kullanımına yönelik risk algıları daha yüksektir (Tok ve Özyurt, 2015; Hammer vd., 2018). Yine Tezel Şahin ve Cevher (2007) tarafından anne babayla beraber yaşayan ve sağlıklı iletişim kuran çocukların, ilerleyen yaşlarında davranışlarının olumlu yönde şekillendiği ifade edilmiştir. Bu durum bireylerin hayatlarında anne ve babamın vazgeçilmez önemini göstermektedir.

Çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine bağlı olarak değişkenlerin farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nin alt ölçekleri olan Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal algısının çocukluk dönemine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi değişkenden kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre çocukluğunda anne babası ile beraber çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nin alt ölçekleri olan Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal algıları en düşüktür. Bununla beraber anne ve babasız çocukluğunu geçirmiş Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nin alt ölçekleri olan Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal algıları en yüksektir. Ayrıca sadece annesiyle çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin, sadece babasıyla çocukluğunu geçirmiş olan bireylerin göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nin alt ölçekleri olan Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal algıları daha düşüktür.

Araştırmalar, çocuklarını istismar ve ihmal eden ebeveynlerin düşük benlik saygısına, yetersizlik ve değersizlik duygularına, baş etme becerilerinin gelişmemiş ve dürtü kontrol sorunlarına sahip olduklarını göstermektedir (Bilir vd., 1991; WHO, 2002). Gelişim dönemlerinde rol model olması gereken bakım verenlerin patolojik özellikleri, çocuğun yanlış bir rol model ile özdeşleşmesine yol açmaktadır. Psikopatolojik bir ebeveynle büyüyen bir çocuk, psikopatolojik semptomları öğrenebilir. Ayrıca hemen hemen tüm psikopatolojilerin genetik özelliklere sahip olduğu bilinmektedir. Ebeveyn psikopatolojisi çocuğa genetik olarak da geçebilir. Burns ve arkadaşlarına (2010) göre çok güçlü duygusal deneyimlere yol açan travmatik deneyim, çocuğun duygularını düzenleme becerisini zorlamaktadır. Travma yaşayan çocuk ne yapacağını ya da bu duygularla nasıl başa çıkacağını bilemez. Çocuğun travma deneyiminden sonra yaşayabileceği aşırı uyarılma ve travmanın tekrarlayan anıları gibi travma sonrası stres belirtileri, çocuğun duygularını düzenleme yeteneğini etkiler ve bu semptomların daha fazla yaşanmasına yol açar. Travma sonrası stres belirtilerindeki artış ise daha fazla uyarılma yaratmakta ve duyguları düzenlemedeki zorluğu artırmaktadır (Tull, Jakupcak, Paulsaon ve Gratz, 2007). Çocukluk çağında yaşanan travma durumu, bireyin yetişkinlik dönemini de

etkilemektedir. Çocukluk çağında yaşanan travmalar, ilerleyem dönemlerde psikolojik problemlere neden olabilmektedir.

Dünya genelinde ve toplumun bütün kesimlerinde meydana gelebilen ihmal ve istismarın etkilerinin, olayın meydana gelmesinden uzun yıllar sonrasında dahi devam ettiği görülmektedir. Bazı mağdurların olayın yaşanmasından uzun yıllar sonrasında dahi meydana gelen olumsuzluklar ile baş edemediği gerçekleştirilen araştırmaları sonucunda görülmüştür. Çocukluk döneminde yaşanan olumsuz durum ve olaylar, yetişkinlik döneminde hayata bakışıda olumsuz yönde etkilemektedir (Chapman vd., 2004; Edwards vd., 2003; Felitti, 2002; Büyükcebeci, 2019). Wolfe vd. (2001), çocuk istismarı ve ergen ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmalarında çocukluk döneminde travma yaşayanların mağdurların, yetişkinlik döneminde yoğun stres yaşadıkları ve bu durum hayata yönelik olumsuz tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Teicher vd. (2006) çocuk istismarının ileriki yaşlarda ruhsal bozuklukların artmasının temelini oluşturduğunu öne süren çalışmalar yapmış ve istismara uğramış çocuklarda nörobiyolojik değişikliklerin sonuçlarını vurgulamıştır. Çocukluk döneminde istismar yaşayanların yetişkinlik dönemlerinde hayata karşı olumsuz tutum sergiledikleri belirtilmiştir.

Üniversite öğrencilerinde madde kullanım risklerinin değerlendirilmesi, Türkiye gibi genç nüfusun yoğun olarak yaşadığı ülkelerde, en önemli toplumsal konulardan biri olarak görülmektedir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım risklerinde hayatın anlam ve amacıyla ve çocukluk çağı örseleme yaşantıları ilişkili bulunmuştur. Özellikle çocukluk döneminden kalan travmalar, gençler üzerinde madde kullanım riskini attırmaktadır. Gençlerin hayatın anlam ve amacını aramalarında, üniversite en önemli araçlardan biri olabilir. Üniversitenin gençlere sağladığı eğitim kariyeri ve sosyo-kültürel etkinlikler, öğrencilerin hayatın anlam ve amacını bulmalarına yardımcı olabilmektedir. Bununla beraber gençlerin bu dönemde farklı deneyimlere açık olmaları, madde kullanım risklerini arttıran bir faktör olabilmektedir. Ayrıca gençlerin çocukluk döneminde yaşamış oldukları çeşitli travma durumları, hayatın anlam ve amacını arama dönemlerinde madde kullanım risklerini arttırabilmektedir. Gençlerin yaşadıkları travmaların tespit edilmesi, bu yönde destekleyici çalışmaların yapılması ve gençlerin hayatın anlamına yönelik olumlu düşüncelerinin geliştirilmesi önemlidir.

SONUÇ

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, hayatın anlam ve amacı ile ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarıyla ilişkisi incelenmiştir.

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski (BAPİRT) algısı ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ) arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmişken, Hayatın Anlam ve Amacı ile negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Test sonuçlarına göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algısı ile Hayatın Anlam ve Amacı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Bireylerin çocukluk döneminde yaşadıkları örseleme yaşantıları, hayata yönelik anlam ve amaç algıları üzerinde etkili bir değişken olarak belirlenmemiştir.

Çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine bağlı olarak değişkenlerin farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski BAPİRT, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları (ÇÖYÖ)'nin çocukluk dönemini kiminle geçirdiğine bağlı olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Annesiz, babasız veya her ikisi olmadan büyüyen çocukların anne ve babayla beraber büyüyen çocuklara göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riski ve Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algıları daha yüksektir. Bireylerin anne ve babasız çocukluk dönemlerini geçirmeleri, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları algılarını arttırmakta ve Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riskini yükseltmektedir. Çocukluk döneminde anne ve baba olgusu önemlidir. Annesiz, babasız veya her ikisi birden olmadan çocukluğunu geçiren bireylerin madde kullanımına yönelik risk algıları daha yüksektir.

ÖNERİLER

Uzmanlara Yönelik Öneriler

Bu araştırma bulgularında çocukluk çağında yaşanan travmaların madde kullanım riskini arttırdığı tespit edilmiştir. Bu bulgu doğrultusunda travmatik vaka öyküsüne sahip olan kişilere yönelik ileride madde kullanım riskini arttırmamak adına psikolojik ve sosyal anlamda destekleyici çalışmalar (grup terapileri, seminerler, toplantılar, bilgilendirme çalışmaları vb.) yapılabilir. Ayrıca uzmanlar danışanların

içsel çatışmalarını, ruh hallerindeki dalgalanmaları, geçmişte yaşanmış travmatik olgularını sanat terapisini kullanarak da dışa vurmasını sağlayabilir.

Bununla beraber gençlerin üniversite döneminde farklı deneyimlere açık olmaları, madde kullanım risklerini arttıran bir faktör olabilmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak üniversite öğrencileriyle çalışan uzmanlar farklı deneyimlere açık olmalarını göz önünde bulundurarak bu konuda danışanların farkındalık kazanmalarını sağlayabilir.

Üniversitelere Yönelik Öneriler

Bu Araştırmada çocukluk döneminde yaşanan örselenmiş yaşantılar, bağımlılık yapıcı madde kullanımı ve beraberinde hayatın anlam ve amacına yönelik arayışında da etkili olduğu bulgusuna varılmıştır.

Gençlerin hayatın anlam ve amacını aramalarında, üniversite en önemli araçlardan biri olabilir. Üniversitenin gençlere sağladığı eğitim kariyeri ve sosyo-kültürel etkinlikler, öğrencilerin hayatın anlam ve amacını bulmalarına yardımcı olmak adına üniversite öğrencilerine bu anlamda katkı sağlayabilir.

Üniversite öğrencilerinde madde bağımlılığının önlenmesi ve azaltılması amacıyla, alandan uzmanlar getirilerek seminerler düzenlenip üniversiteler ve aileler birlikte bilgilendirme çalışmaları yürütülebilir.

Politikacılara Yönelik Öneriler

Araştırmada üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım risklerinde hayatın anlam ve amacıyla ve çocukluk çağı örseleme yaşantıları ilişkili bulunmuştur.

Türkiye gibi genç nüfusun yoğun olarak yaşadığı ülkelerde, gençlik önemli toplumsal konulardan biri olarak görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin sosyal sorumluluklarını arttırmak adına çeşitli alanlarda iş olanağı yaratması üniversite öğrencilerine hem maddi hem de sosyal sorumluluk açısından katkı sağlayabilir.

Araştırmada özellikle çocukluk döneminden kalan travmalar, gençler üzerinde madde kullanım riskini attırdığı bulunmuştur.

Çocukluk çağı travmalarının önlenebilir olması bu olaylara yönelik toplumsal sorumluluğu artırmaktadır. Bu grupla ilgilenen devlet kuruluşları (örneğin; Yeşilay,

Gençlik ve Spor Bakanlığı) ve Sivil Toplum Kuruluşlarının bu alanda riskleri belirlemek, önleme, teşhis, tedavi, takip ve rehabilitasyonu iyileştirmek için yapılan çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riski, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve hayatın anlam ve amacı arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin cinsiyet ile ilişkisi hakkında daha kapsamlı ve sağlıklı bulgular elde edilebilmesi için daha geniş evren ve örneklem sayısı ile geliştirilip literatüre katkı sağlanabilir.

Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riski ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları farklı değişkenler açısından araştırmalarda incelenebilir.

Bu araştırma sadece üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Dolayısıyla diğer yaş gruplarında örneğin ergenler ve yetişkinlerde bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım riskleri, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve hayatın anlam ve amacı literatüre katkı sağlamak adına araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2016). *Yaşamın Anlam ve Amacı*. (K. Şipal, Çev.) (12. bs). İstanbul: Say Yayınları.
- Adverse Childhood Experiences Study, (2010) Prevalence of individual adverse childhood experiences report, Erişim adresi: <http://www.cdc.gov/ace/prevalence.htm>.
- Akbay, C. Kahramanmaraş il merkezinde tüketicilerin sigara ve maraş otu kullanımını etkileyen faktörlerin analizi. Kahramanmaraş *Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi* 20 (3), 276-82. 10.18016/ksudobil.289471.
- Akfert, S.K., Çakıcı, E, Çakıcı, M. (2009). Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımını ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 10, 40-47.
- Akgül, Ö. (2020). *Klinik Psikolojide Kullanılan Psikoterapi Yöntemleri*. (1. Baskı) İstanbul: Nobel Yayınları. 307-308.
- Aktaş, E. (2018). Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramına göre günümüzde kadına yönelik tüketim analizi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aktay, M. (2020). İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 169-184.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 95-119.
- Alaçam, H., Korkmaz, A., Muharrem, E. F. E., Şengül, C. B., & Şengül, C. (2015). Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinde alkol ve sigara bağımlılığı taraması. *Pamukkale Tıp Dergisi*, (2), 82-87.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe tıp dergisi*, 15(2), 194-201
- Altındağ, A., Yanık, M., Yengil, E., Karazeybek, A.H. (2005). Şanlıurfa'da üniversite öğrencilerinde madde kullanımını. *Bağımlılık Dergisi* 6: 60-64.
- American Professional Society on the Abuse of Children (APSAC). (1995). Guidelines for the psychosocial evaluation of suspected psychological maltreatment in children and adolescents. Chicago: Author.
- Ant, N. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Yaygınlığı Ve Bağımlılık Yapıcı Maddelere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Aral, N. (1997). *Fiziksel İstismar ve Çocuk*. Tekışık Veb Ofset Tesisleri, Ankara

Avery, M. E. & First, C. R. (1989). *Pediatric medicine*. Baltimore: Williams & Wilkins.

Avrupa Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler; Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, 2019. Erişim adresi: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001TRN_PDF.pdf.

Aydın, C., Kaya, M., & Peker, H. (2015). Hayatın anlam ve amacı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (38), 39-55.

Aydın, S. (2012). Hayatın anlamı. Susan Wolf (1998) *Hikmet Yurdu*, 5(9), 193-197

Bahadır, A. (2018). *İnsanın anlam arayışı ve din*. (4. Baskı) İstanbul: İnsan Yayınları.

Bahadır, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yaşamın anlamı ile bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Bahar, G., Savaş, A.G. & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4 (12), 52-65.

Baş, V., & Hamarta, E. (2015). The Correlation between Values and the Meaning of Life of University Students. Among University Students.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları: Tartışma ve Öneriler*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Batra, A., Müller, C.A., Mann, K., Heinz, A. Alcohol dependence and harmful use of alcohol. *Dtsch Arztebl Int* 113 (17), 301-10.

Baurjan, D. (2016). Moğolistan Ve Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçu. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Baytan, B. (2019). Çalışan ve emekli yöneticilerin yaşamın anlamı doğrultusunda yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırmalı incelemesi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N.B. ve Güneysu, S. (1991). 4-12 yaşları arasındaki 16.100 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme, Esin Konaç vd. (Der.) Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, (45-53), Ankara: Gözde Repo Ofset.

Bolla, K.I., Brown, K., Eldreth, D., Tate, K., Cadet, J.L. Dose-related neurocognitive. *Neurology*, 59 (9), 1337-1343.

Bostan, B. C., & Duru, E. (2019). Ergenlerde algılanan psikolojik istismar ile öznel iyi oluş ilişkisinde psikolojik sağlamlık ve sosyal bağlılığın rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 205-224.

- Bresin, K, Mekawi, Y. Do marijuana use motives matter ? Meta-analytic associations with marijuana use frequency and problems. 99, 102-106.
- Browne, A., & Finkelhor, D. (1986). Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological Bulletin*, 99, 66–77.
- Bulut, M., Savaş, H. A., Cansel, N., Selek, S., Kap, Ö., Yumru, M., ve Vırit, O. (2006). Gaziantep Üniversitesi Alkol Ve Madde Kullanım Bozuklukları Birimine Başvuran Hastaların Sosyodemografik Özellikleri. *Journal of Dependence*, 7, 65- 70
- Burns, E.E., Jackson, J.L. & Harding, H.G. (2010). Child maltreatment, emotion regulation, and posttraumatic stress: the impact of emotional abuse. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19 (8), 801-819.
- Büyükcebeci, A. (2019). Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ve Aleksitimi İle İlişkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 3187-3213.
- Çabuk, O. C. (2015). The roles of childhood trauma, personality characteristics, and interpersonal problems on psychological well-being. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, H. (2018). Abraham Maslow’un “kendini gerçekleştirme” kavramının Aziz Nesefi’nin “İnsan-ı Kamil” kavramıyla karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Çakmak, M. (2013). Albert Camus’nün felsefesinde hayatın anlamı ve varoluşsal kötülük problemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 38(2),75- 109.
- Çam, M. O., Engin, E., & Uğuryol, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Gelişimi Ve Güven Duygusu. *Journal of International Social Research*, 10(51).
- Çamur, D., Üner, S., Çilingiroğlu, N., Özcebe, H. (2007). Bir Üniversitenin Bazı Fakülte ve Yüksek Okullarında Okuyan Gençlerde Bazı Risk Alma Davranışları. *Toplum Hekimliği Bülteni*. 26(3), 32-38.
- Çelikel, H. (2007). Klinik Olmayan Örneklemede Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları, Dissosiyasyon ve Obsesif–Kompulsif belirtiler. Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Chapman, D.P., Whitfield, C.L., Felitti, V.J, Dubea, S.R., Edwards, V.J. & Anda, R.F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82, 217–225.
- Chasan, N. (2010). Alkol bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları ilişkisi. Maltepe Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

- Cheung, N. W. ve Cheung, Y. W. (2008). Self-control, social factors, and delinquency: A test of the general theory of crime among adolescents in Hong Kong. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(4), 412-430.
- Child Welfare Information Gateway, (2008). What is child abuse and neglect?., Erişim adresi:<http://www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/whatiscan.pdf>.
- Claussen, A., & Crittenden, P. (1991). Physical and psychological maltreatment: relations among types of maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 15, 5–18.
- Costello, B. J., Anderson, B. J. ve Stein, M. D. (2014). Self-control and adverse “drinking” consequences. *Deviant Behavior*, 35(12), 973-992.
- Cutler, S.E. & Nolen-Hoeksema, S. (1991). Accounting for sex differences in depression through female victimization: childhood sexual abuse. *Sex Roles*, 24, 425–438.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The " what" and " why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Demirbaş Çelik, N. (2016). Üniversite öğrencilerinin yaşamda anlam ve yaşam amaçları arasındaki ilişki. *Mediterranean Journal of Humanities*, 6 (1), 133-141.
- DiClemente, C. C. (2016). Bağımlılık ve Değişim. Muzaffer Şahin (Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Duman, N. (2018). Yetişkin psikolojik istismarını tanımak. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(1), 33-43.
- Dunn, G.E., Ryan, J.J., Dunn, CE. (1994). Trauma symptoms in substance abusers with and without histories of childhood abuse. *J Psychoactive Drugs* 26 (4), 357-360.
- Dursun, N. (2019). Evli ve bekar bireylerin yaşamın anlamı ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Edwards, J.V., Holden, G.W., Felitti, V.J. & Anda, R.F. (2003). Relationship between multiple forms of childhood maltreatment and adult mental health in community respondents: results from the adverse childhood experiences study. *American Journal of Psychiatry*, 160,1453–1460.
- Ergin, E. (1997). Hukuki, Adli, Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Ankara.
- Erkman, F. (1989). Çocukların duygusal ezimi. Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, (163-169), Ankara: Gözde Repo Ofset.

- Evren, E.C., Saatçioğlu, Ö., Evren, B., Yapıcı, A., Çakmak, D. (2003). Alkol kullanım bozukluğunda cinsiyet farklılığı: yatan hasta verilerinin incelenmesi. *Bağımlılık Dergisi* 3, 96-100.
- Faller, K. C. (1989). *Child sexual abuse: An interdisciplinary manual for diagnosis, case management and treatment*. London: Mac Millan Edu.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P. & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: the adverse childhood experiences (ACE) study. *American Journal of Preventative Medicine*, 14, 245–258.
- Fieguth, A., Günther, D., Kleenmann, J.W., Tröger, H.D. (2002). Lethal child neglect. *Forensic Science International*, 130, 8-12.
- Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 18(5), 409–417.
- Frankl, V. E. (2019). *Hayatın anlamı ve psikoterapi*. (Atayman, V. Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Frankl, V. (1996). *Das Leiden am sinnlosen Leben, in Der Wille zum Sinn*, 6. Auflage, Piper Verl., München.
- Frosch, D., Shoptaw, S., Huber, A., Rawson, R.A., Ling, W. (1996). Sexual HIV risk among gay and bisexual male methamphetamine abusers. *J Subst Abuse Treat* 13 (6), 483-6.
- Garnefski, N., Teerds, J., Kraaij, V., Legerstee, J. & Van den Kommer, T. (2004). Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: Differences between males and females. *Personality and Individual Differences*, 36, 267-276.
- Girgin, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinin yaşamın anlamı ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Glaser, D. (2002.) Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework. *Child Abuse & Neglect*, 26, 697–714.
- Göka, E. (2019). *Hayatın anlamı var mı?* (1. Baskı) İstanbul: Kapı Yayınları.
- Gökler, R. (2006). Eğitimde çocuk istismarı ve ihmaline genel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 47-76.
- Görgün, S., Tiryaki, A., ve Topbaş, M. (2010). Üniversite öğrencilerinde madde kullanma ve anne babaya bağlanma biçimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11 (4), 305.

- Hammer, J.H., Parent, M.C., Spiker, D.A. (2018). World Health Organization. Global status report on alcohol and health 2018. 65, ISBN: 978-92-4-156563-9.doi:10.1037/cou0000248.
- Helfer, R.E. (1987). The developmental basis of child abuse and neglect: An epidemiological approach. In: *The Battered Child*. 4th ed. (60-80) Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Herken, H., Bodur, S., Kara, F. (2000). Üniversite Öğrencisi Kızlarda Madde Kullanımı İle Kişilik ve Ruhsal Belirti İlişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 3, 40-45
- Hildyard, K.L. & Wolfe, A.D. (2002) Child neglect: developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect*, 26, 679–695.
- Horwarth, J. (2007). *Child neglect: identification and assessment*. New York, Palgrave.
- Howe, D. (2005). *Child abuse and neglect: attachment, development and intervention*. New York, Palgrave.
- İlhan, T., (2013). Üniversite öğrencilerinde yaşam amaçları ve madde kullanımı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 183-196.
- İşeri, E. (2008). *Cinsel istismar*. Çetin, F.Ç., Pehlivan Türk, B., Ünal, F., (Ed.), Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı, Ankara, Hekimler Yayın Birliği. 470-477.
- Kabasakal, Z. ve Erdem, Ş. (2015). Üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi istismar yaşantıları ve psikolojik iyi olma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 14-23.
- Kang, K. A., Shim, J. S., Jeon, D. G., & Koh, M. S. (2009). The Effects of Logotherapy on Meaning in life and Quality of Life of Late Adolescents with Tennial Cancer. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 39(6).
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.
- Karaçam, Ö. & Totan, T. (2014). Ege Üniversitesi öğrencileri arasında bağımlılık yapıcı madde kullanımının çok boyutlu ölçekleme yöntemiyle incelenmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15(2).
- Karatay, G. ve Kubilay, G. (2004). Sosyoekonomik Düzeyi Farklı İki Lisede Madde Kullanma Durumu ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 1 (2), 57-70.
- Kars, Ö. (1996) *Çocuk istismarı: nedenleri ve sonuçları*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- Kelleci, M., Doğan, S., Ata, E. E., Avcı, D., Sabancıoğulları, S., Başeğmez, F., İşkey, M. (2011). Bir psikiyatri kliniğinde yatan hastaların psikotrop ilaç kullanma

hakkında düşünceleri ve taburculuk sonrası telefonla izlem. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2 (3), 128-35.

Kempe, C.H & Helfer, R.E. (Ed). (1972). *Helping the battered child and his family*. Philadelphia: Lippincott & Co.

Kempe, R., and Kempe, C. H. (1978). *Child abuse*. London: Fontana Open Books.

Kendall-Tackett, K.A., Williams, L.M. & Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: a review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164-180.

Kessler, R.C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M. & Nelson, C.B. (1995) Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey. *Arch Gen Psychiatry*, 52, 1048–1060.

Kevser, E. (2017). Bonzai zehirlenmeleri. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 39(3), 130-139.

Knight, J. R., Wechsler, H., Kuo, M., Seibring, M., Weitzman, E. R., ve Schuckit, M. A. (2002). Alcohol abuse and dependence among US college students. *Journal of studies on alcohol*, 63(3), 263-270.

Kocaoğlu, M. (2018). Alkol ve madde kullanım bozukluğu nedeniyle ayaktan tedavi gören hastaların çocukluk çağı travmaları, bağlanma stilleri ve mizaç özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.

Köknel, Ö. (1998). *Bağımlılık: Alkol ve Madde Bağımlılığı*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Kütük, M. Ö., & Bilaç, Ö. (2017). Çocuklarda ve adölesanlarda duygusal istismar ve ihmal. *Türkiye Klinikleri*, 3(3), 181-187.

Lanier, C.A., Nicholson, T., Duncan, D. (20001). Drug use and mental well being among a sample of undergraduate and graduate college students, *J Drug Educ* 31 (3), 239-248.

Laudet, A.B. (2009). Environmental Scan of Measures of Recovery. Substance Abuse and Mental Health Services Administration, U.S. Rockville, MD.

Lecci, L., MacLean, M. G., & Croteau, N. (2002). Personal goals as predictors of college student drinking motives, alcohol use and related problems. *Journal of Studies on Alcohol*, 63, 620–630.

Lester, D. (2013). Measuring Maslow's hierarchy of needs. *Psychological reports*, 113(1), 15-17.

Logie, D.E., Harding, R. (2005). An evaluation of a morphine public health programme for cancer and AIDS pain relief in Sub-Saharan Africa. *BMC Public Health*. 5, 82.

Ludwig, S. (1981). A multidisciplinary approach to child abuse. *Nursing Clinics of North America*, 16(1), 161-5.

- MacMillan, L., Fleming, E., Streiner, D., Lin, E., Boyle, M., Jamieson, E., Duku, E., Walsh, C., Wong, M. & Beardslee, W. (2001). Childhood abuse and lifetime psychopathology in a community sample. *American Journal of Psychiatry*, 158 (11).
- Maslow, A. (2018). *İnsan olmanın psikolojisi*. Kuraldışı yayınları, İstanbul.
- McLeod, S. (2007). Maslow's hierarchy of needs. *Simply psychology*, 1, 1-8.
- Messina, N., Grella, C. (2016). Childhood trauma and women's health outcomes in a California prison population. *Am J Public Health* 96 (10), 1842-8.
- Middendorp, H.V., Geenen, R., Sorbi, M.J., Van Doornen, L. J. P. & Bijlsma, J.W.J (2005). Gender differences in emotion regulation and relationships with perceived health in patients with rheumatoid arthritis. *Women Health*, 42 (1), 75-97.
- Mirsal, H., Kalyoncu, A., Pektaş, Ö., Tan, D., Beyazyürek, M. (2004). Childhood trauma in alcoholics. *Alcohol Alcohol* 39(2), 126-9.
- Ögel, K. (2005). Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri J Int Med Sci*; 1:61-64.
- Ögel, K. (2020). Bağımlılık yapan maddeler 1, 1-84. Erişim adresi: <http://www.ogelk.net/Dosyadepo/maddeler.pdf>.
- Ögel, K. (2005). Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri J Int Med Sci*, 1 (47), 61-4.
- Ögel, K., Taner, S.ve Yılmazçetin, C. (2003). *Ergenlerde Madde Kullanımına Yaklaşım Kılavuzu*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ögel, K. (2010). *Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme*. İstanbul: Yeniden Yayınları.
- Ögel, K. (2013). Bağımlılık Yapan Maddeler. Erişim adresi: <http://www.ogelk.net/Dosyadepo/maddeler.pdf>.
- Ögel, K., Evren, C., Karadağ, F., & Gürol, T. (2012). Bağımlılık Profil İndeksi'nin (BAPİ) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(4), 264-273.
- Ölçüm, H.İ. (2014). Madde Kullanımı Olan ve olmayan Ergenlerin Benlik Saygısı, Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Öfke İfade Biçimleri Yönünden Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Onaran, O. (1981). *Çalışma yaşamında güdülenme kuramları*. Sevinç Matbaası, Ankara.

- Öztañ, A. (2019). İñsanañ anlam ve mutluluk arayışında inancın rolü. Bursa Uludağ Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, Y.E., Kırlıoğlu, M., Kıraç, R. (2015). Alkol ve madde bağımlılığında risk faktörleri. Selçuk Üniversitesi *Sos Bilim Mesl. Yüksekokulu Derg*, 18(2), 97-118.
- Öztürk, S. (2010). Ergenlikte Madde Bağımlılığının Projektif Testler Aracılığıyla İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, Y. E., Kırlıoğlu, M., ve Kıraç, R. (2016). Alkol ve Madde Bağımlılığında Risk Faktörleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 18(2), 97-118.
- Özyürek, A., Çetin, A., & Yıldırım, R. (2018). Aile Hekimi ve Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Görüş ve Tutumları. *İtobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 7(1).
- Palfai, T. P., & Weafer, J. (2006). College student drinking and meaning in the pursuit of life goals. *Psychology of Addictive Behaviors*, 20, 131–134.
- Palfai, T. P., Ralston, T. E., & Wright, L. L. (2011). Understanding university student drinking in the context of life goal pursuits: The meditational role of enhancement motives. *Personality and Individual Differences*, 50, 169-174
- Paolucci, E.O., Genuis, M.L. (2001). A meta analysis of the published research on the effects of of child sexual abuse. *The Journal of Psychology*, 135(1), 17- 36.
- Patrick ME, Wightman P, Schoeni RF, Schulenberg JE. (2012). Socioeconomic status and substance use among young adults: a comparison across constructs and drugs. *J Stud Alcohol Drugs*, 73(5), 772-82.
- Pelendecioğlu, B., & Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1).
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Polat, O. (2006). Çocukların cinsel sömürüsü. Erişim adresi:http://www.0-18.org/cocuk_cinsel_somuru_rapor_01.doc.
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1: tanımlar*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Putnam, F.W. (2003). Ten-year research update review: child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42 (3).
- Roesler, T.A., Dafler, CE. (1993). Chemical dissociation in adults sexually victimized as children: alcohol and drug use in adult survivors. *J Subst Abuse Treat* 10(6), 537-43.

- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F. & Ramiro, L. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In E.G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B., Zwi, & R. Lozano, (Ed), World report on violence and health. WHO, Geneva.
- Şahin Demirkapı, E. (2013). Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Şahin, S. (2018). Yaşam Deneyimlerinin Yetişkinlerdeki Benlik Saygısı, Psikolojik Sağlık ve Hayata Verilen Anlam ile İlişkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- San, A., Erensoy, H., Aytaç, H. M., & Berkol, T. D. (2020). Üniversite öğrencilerinde depresyon düzeylerinin, madde kullanımları ve aile tutumları ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 21(1), 1-12.
- Şanlı, T., & Saraçlı, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerinde etkili olan faktörlerin analizi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(11), 25-36.
- Schäfer, M., Schnack, B., Soyka, M. (2000). Sexual and physical abuse during early childhood or adolescence and later drug addiction. *Psychotherapie, Psychosomatik, Medizinische Psychologie*, 50(2), 38-50.
- Scher, C.D., Forde, D.R., McQuaid, J.R. & Stein M.B. (2004). Prevalence and demographic correlates of childhood maltreatment in an adult community sample. *Child Abuse & Neglect*, 28, 167–180.
- Sedlak, A.J. & Broadhurst, D.D. (1996). Third national incidence study of child abuse and neglect. Washington DC:U.S. Department of Health and Human Services.
- Sezer, S. (2012). Yaşamın Anlamı Konusuna Kuramsal ve Psikometrik Çalışmalar Açısından Bir Bakış. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 45(1).
- Sezer, S. (2012). Yaşamın anlamı konusuna kuramsal ve psikometrik çalışmalar açısından bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45 (1), 209-227.
- Sezerel, H. (2015). İnternet bağımlılığı ve süreçsel drama : bir bağımlılığın önlenebilir gelişimi. internet addiction and process drama : *The Resistible Rise of An Addiction* 10(1),103-16.
- Şimşek, Z., Koruk, İ., Altındağ, A. (2007). Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi ve FenEdebiyat Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Riskli Sağlık Davranışları. *Toplum Hekimliği Bülteni*. 26(3), 19-24.
- Şimşek, F., Ulukol, B., Bingöler, B. (2004). Çocuk istismarına disiplin penceresinden bakış, *Adli Bilimler Dergisi*, 3(1), 47-52.

- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, 2011 yılı eylül ayı istatistikleri. Erişim adresi: <http://www.shcek.gov.tr/2011-yili-eylul-ayi.aspx>.
- Sümer, N., Oruçlular, Y., & Çapar, T. (2015). Bağlanma ve bağımlılık: Kuramsal çerçeve ve derleme çalışması. *Bağımlılık dergisi*, 16(4), 192-209.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Boston: Pearson.
- Tanrıverdi, A., & Ulu, M. (2018). Lise öğrencilerinde hayatın anlam ve amacı ile değer yönelimleri arasındaki ilişki. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 18(2), 1198-1234.
- Tansel, B. (2006). Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Taptık, E. (2019). Ortaokul öğretmenlerinde yaşamın anlamı ile sınıf yönetimi davranışları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi-Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Taşkent, A. (2010). Alkol ve/veya madde bağımlıları ile bağımlılığı olmayan bireylerin savunma mekanizmaları açısından karşılaştırılması, çocukluk çağı travmaları, disosiyatif yaşantılar ve bağımlılık şiddetinin savunma mekanizmaları üzerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- TDK, (2019). Türkçe Sözlük. Erişim adresi:<http://sozluk.gov.tr/>
- Teichner, M.H., Samson, A.J., Polcari, A., McGreenery, CE. (2006). Sticks, Stones and Hurtful Words: Relative effects of various forms of childhood maltreatment. *Am J Psychiatry*, 163: 993-1000.
- Tekin, H. H., & Kılıç, A. K. (2020). Sağlık Çalışanlarının Çocuk İhmal ve İstismar Vakaları ile Karşılaşma Durumları, Bildirim Yükümlülükleri ve Eğitim Gereksinimleri. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(2), 85-94.
- Tekinalp Ergüner, B. (2016). Adleryan kuramın pozitif psikoloji bağlamında değerlendirilmesi. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1); 34-49.
- Tellioğlu, T., & Tellioğlu, Z. (2012). Tıbbi esrar psikiyatrik bozuklukların tedavisinde kullanılabilir mi?. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 22(1), 98-109.
- Ten Cate, O. T. J., Kusrkar, R. A., & Williams, G. C. (2011). How selfdetermination theory can assist our understanding of the teaching and learning processes in medical education. AMEE guide No. 59. *Medical Teacher*, 33(12), 961- 973.
- Tezel Şahin, F., & Cevher, F. N. (2007). Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış. Erişim adresi: <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/TEZEL-%C5%9EAH%C4%B0N-Fatma-CEVHER-Fatma-Nilg%C3%BCn-T%C3%9CRK-TOPLUMUNDA-A%C4%B0LE->

%C3%87OCUK-
%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0LER%C4%B0NE-GENEL-
B%C4%B0R-BAKI%C5%9E.pdf

- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali, *Dicle Tıp Dergisi*, 34 (1), 70-74.
- Tok, E.S.S., Özyurt, BE. (2015). Üniversite öğrencilerinde riskli alkol kullanımını yordayan faktörler. *Yeni Symp*, 53(1), 1-10.
- Toydemir, A., & Efilti, E. (2019). Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 490-519.
- TÜİK (2021). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Juvenile-Statistics-Received-Into-Security-Unit-2020-37200>
- Tull, M. T., Jakupcak, M., Paulson, A., & Gratz, K. L. (2007). The role of emotional inexpressivity and experiential avoidance in the relationship between posttraumatic stress disorder symptom severity and aggressive behavior among men exposed to interpersonal avoidance. *Anxiety, Stress, & Coping*, 20(4), 337-351.
- Tunçer, P. (2018). Çocuk İhmal Ve İstismarında Kamu Yönetiminin Hukukî Sorumluluğu. *Kesit Akademi Dergisi*, (14), 162-187.
- Turhan, E., İnandı, T., Özer, C., Akoğlu, S. (2011). Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 9, 33-44.
- Turhan, E., İnandı, T., Özer, C., ve Akoğlu, S. (2011). Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler. *Turkish Journal of Public Health*, 9(1), 33-44.
- Turhan, E., Sangün, Ö., İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 15, 153- 157
- Türkiye'nin Çocuk Karnesi (2006), Çocuk Vakfı. Erişim adresi: http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/Raporlar/15_Turkiyenin_Cocuk_Karnesi2006.pdf.
- U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau. (2010). Child maltreatment Erişim adresi: http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/stats_research/index.htm#can.
- Uğurlu, T. T., Şengül, C. B., & Şengül, C. (2012). Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 37-50.

- Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (1), 9-18.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) Addiction, crime and insurgency. The transnational threat of afghan opium. 2009. Erişim adresi: <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/addiction-crime-and-insurgency.html>.
- UNODC. World Drug Report 2010 (United Nations Publication, Sales No. E.10.XI.13). Erişim adresi: http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2010/World_Drug_Report_2010_lo-res.pdf.
- US Department of Health and Human Services. Child maltreatment 2002: summary of key findings. Report from the National Clearinghouse on Child Abuse and Neglect Information. Washington, DC. Erişim adresi: <http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/pubs/cm02/cm02.pdf>.
- Uzun, Ş. (2002). Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile kendilik imgesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Van der Kolk, B. A., & Van der Hart, O. (1991). The intrusive past: The flexibility of memory and the engraving of trauma. *American imago*, 48(4), 425-454.
- Vural, M. (2007). Possible Biological Mechanisms of Sudden Sniffing Death Syndrome due to Toluene. 90(8), 141-145. Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org/9458/d9d748f4dfa74b0d46f8daac4745da25546a.pdf>.
- Wagner, G. A., Stempliuk, V. D. A., Zilberman, M. L., Barroso, L. P., ve Andrade, A. G. D. (2007). Alcohol and drug use among university students: gender differences. *Revista Brasileira de Psiquiatria*, 29(2), 123-129.
- Westermeyer, J., Wahmanholm, K., Thuras, P. (2001). Effects of childhood physical abuse on course and severity of substance abuse. *Am J Addict*, 10(2), 101-10.
- Winstock, A.R., Barratt, MJ. (2013). Synthetic cannabis: a comparison of patterns of use and effect profile with natural cannabis in a large global sample. *Drug Alcohol Depend*, 131(1-2), 106-11.
- Winton, M., Mara, B. (2001). *Child abuse and neglect: Multidisciplinary approaches*. Boston: Allyn and Bacon
- Wolfe, D. A., Scott, K., Wekerle, C., & Pittman, A.L. (2001). Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(3), 282-289.
- Wong, P. T. P. (1997). Meaning-centered counseling: a cognitive-behavioral approach to logotherapy. *International Forum For Logotherapy*, 20, 85-94.

- World Health Organization. (1999). Report of the consultation on child abuse prevention, 29–31 March, Geneva. Geneva, World Health Organization, 1999.
- World Health Organization. (2002). World report on violence and health. Erişim adresi: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/full_en.pdf.
- World Health Organization. (2002). World report on violence and health. Erişim adresi: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/full_en.pdf.
- World Health Organization. (2006). Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence. Erişim adresi: http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf.
- World Health Organization. Global Status Report On Noncommunicable Diseases 2014. Erişim adresi: <https://www.who.int/nmh/publications/ncd-status-report-2014/en/>
- Wu, N.S., Schairer, L.C., Dellor, E., Grella, C. (2008). Childhood trauma and health outcomes in adults with comorbid substance abuse and mental health disorders. *NIH Public Access Bone* 23 (1), 1-7.
- Yalçın, M., Eşsizoglu, A., Akkoç, H., Yaşan, A., ve Gürgen, F. (2009). Dicle Üniversitesi öğrencilerinde madde kullanımını belirleyen risk faktörleri. *Klinik Psikiyatri*, 12, 125-133.
- Yalom, I. (1999). *Varoluşçu Psikoterapi*. (1. BASIM) İstanbul: Kabalcı Yayınevi
- Yancar, C. (2005). Madde bağımlılarında ikinci eksen komorbidite ve kişilik özelliklerinin bağımlılık şiddeti ve yaşam kalitesine etkisinin değerlendirilmesi. Erişim adresi: http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/tez/pdf/ruh_sag_hast/dr_cenk_yancar.pdf.
- Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. H., ve Ko, C. H. (2007). Family factors of internet addiction and substance use experience in Taiwanese adolescents. *CyberPsychology ve Behavior*, 10(3), 323-329.
- Yengil, E., Çevik, C., Demirkıran, G., Akkoca, A.N., Özler, G.S., Özer, C. (2014). Smoking among medical school students and attitudes against smoking. *Konuralp Tıp Dergisi*, 6(3), 1-7.
- Yıldırım, B., Engin, E., ve Yıldırım, S. (2011). Alkol ve Madde Bağımlılarında Yalnızlık ve Etki Eden Faktörler. *Journal of Psychiatric Nursing*, 2(1), 25-30.
- Yılmaz, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: risk faktörleri ve çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki etkileri. *Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1).

- Yüksel, R. (2013). Genç yetişkinlerde aşk tutumları ve yaşamın anlamı. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yüncü, Z., Kesebir, S., Özbaran, B., Çelik, Y. ve Aydın, C. (2009). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Ebeveynlerinde Psikopatoloji ve Mizaç: Kontrollü Bir Çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (1), 5-13.
- Yüncü, Z., Aydın, C., Coşkunol, H., Altıntoprak, E., ve Bayram, A. T. (2006). Çocuk ve ergenlere yönelik bir bağımlılık merkezine iki yıl süresince başvuran olguların sosyodemografik değerlendirilmesi. *Journal of Dependence*, 7, 31-37.
- Zellman, G. L. & Faller, K. C. (1996). Reporting of child maltreatment. In J. Briere, L. Berliner, J. A. Bulkley, C. Jenny, & T. Reid. (Eds.), *The APSAC handbook on child maltreatment* (pp. 359-381). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Zeman, H. Ö., Söyler, H. Ç., & Altıntoprak, A. E. (2019). Madde kullanım geçmişli bireylerin olumsuz otomatik düşünceleri ve öğrenilmiş çaresizlik örüntülerinin incelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(1), 22-30.
- Zeytinoğlu, S. (1991). Sağlık, sosyal hizmet ve hukuk alanlarında çalışanların Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri. Çocuk İstismarı ve İhmali içinde (147-161). Ankara: Gözde Repro Ofset.
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M. E. ve Alyanak, B. (2001), Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2 (2), 69-78.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAĞIMLILIK YAPICI MADDELERİ KULLANIM RİSKLERİ, HAYATIN ANLAM VE AMACIYLA VE ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELEME YAŞANTILARIYLA İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Çalışmaya ait bilgilerin gerek araştırma gerekse sonuçların bilimsel amaçla kullanılması sırasında gizliliği korunacak ve özenle yaklaşılabacaktır. Bu çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Vereceğiniz cevapların doğruluğu ve içtenliği araştırmanın sonuçları açısından önemlidir. Zaman ayırıp katıldığınız için teşekkür ederiz.

Sosyo-Demografik Form

- Cinsiyet Kadın Erkek
- Medeni Durumu Evli Bekar Boşanmış Dul
- Ekonomik Durumu Geliri giderinden fazla Geliri giderine eşit
 Geliri giderinden az
- Çocukluk Dönemi Anne Baba ile beraber Anne ile beraber
 Baba ile beraber Anne ve Babasız

BAPİRT Madde Ölçeği

M1	Son bir yıl içinde ne sıklıkta [madde] kullandınız? MADDENİN CİNSİ veya ADI:	☐	Hiçbir zaman
		☐	En az bir kez
		☐	Üçten fazla kez
M2	[Maddeyi] kestiğinizde veya azalttığınızda bazı sorunlar ortaya çıktı mı? (örneğin uykusuzluk, terleme, sinirlilik, huzursuzluk, titreme vb)	☐	Hiçbir zaman
		☐	En az bir kez
		☐	Üçten fazla kez
M3	[Madde] kullandığınız için hayatınızdaki başka etkinliklerden vazgeçtiğiniz oldu mu? (örneğin aile ziyaretleri, hobiler, sosyal ilişkiler vb)	☐	Hiçbir zaman
		☐	En az bir kez
		☐	Üçten fazla kez
M4	[Madde] kullanmak beden veya ruh sağlığınızı olumsuz yönde etkiledi mi?	☐	Hiçbir zaman
		☐	En az bir kez
		☐	Üçten fazla kez
M5	[Madde] kullanmanız, az sonra sayacağım yaşam alanlarından birisi üstünde olumsuz etkileri oldu mu? Aile ilişkilerinizde? Arkadaşlarınızla olan ilişkilerinizde? Eğitim hayatınızda? İş hayatınızda?	☐	Hiçbir zaman
		☐	En az bir kez
		☐	Üçten fazla kez

M6	Gündüz saatlerinde de [madde] kullandığınız oldu mu?	☐	Hiçbir zaman
		☐	En az bir kez
		☐	Üçten fazla kez

M7	Hayatınız boyunca hiç damar yoluyla bir madde kullandığınız oldu mu?	☐	Hiçbir zaman
		☐	En az bir kez
		☐	Üçten fazla kez

Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)

AÇIKLAMA: Aşağıda 18 yaş öncesi çocukluk ve gençlik yaşantılarınızla ilgili cümleler vardır. Her cümleyi dikkatlice okuyup, üst tarafındaki yazılar arasında sizi en iyi tanımlayan seçenek üzerine (X) işareti koyunuz.

1 Hiçbir zaman 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıklıkla 5 Çok sık

	1 Hiçbir zaman	2 Nadiren	3 Bazen	4 Sıklıkla	5 Çok sık
1 Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.	1	2	3	4	5
2 Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendim daha iyi yaptığımı hissedirdim.	1	2	3	4	5
3 Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbiriyle tartışır, kavga ederdi.	1	2	3	4	5
4 Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.	1	2	3	4	5
5 Ben çocukken, ailemde bana bağırp çağırıp çağıran biri vardı.	1	2	3	4	5
6 Ben çocukken, annemi ya da kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.	1	2	3	4	5
7 Ben çocukken gereksinim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.	1	2	3	4	5
8 Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.	1	2	3	4	5
9 Ben çocukken, ailemde kendimi dövüşerek, ona vurarak, ya da ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.	1	2	3	4	5
10 Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen, bir kişinin varlığını hissedirdim.	1	2	3	4	5
11 Ben çocukken, değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım (değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerle).	1	2	3	4	5
12 Ben çocukken, sevildiğimi hissedirdim.	1	2	3	4	5
13 Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.	1	2	3	4	5
14 Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak kadar denli dayak yediğim oldu.	1	2	3	4	5

15 Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardı.	1	2	3	4	5
16 Ben çocukken, ailemdelikiler, beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.	1	2	3	4	5
17 Ben çocukken, bir erişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.	1	2	3	4	5
18 Ben çocukken, kemer, sopa, oklava, ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım.	1	2	3	4	5
19 Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini gözetirlerdi.	1	2	3	4	5
20 Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.	1	2	3	4	5
21 Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
22 Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumaya çalıştılar.	1	2	3	4	5
23 Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.	1	2	3	4	5
24 Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yedim.	1	2	3	4	5
25 Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.	1	2	3	4	5
26 Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devam etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.	1	2	3	4	5
27 Ben çocukken bana verilen cezalar çok katıydı.	1	2	3	4	5
28 Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirine yakındılar.	1	2	3	4	5
29 Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.	1	2	3	4	5
30 Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip kalktı.	1	2	3	4	5
31 Ben çocukken birisi, kendisiyle cinsel ilişkim olmazsa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.	1	2	3	4	5
32 Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
33 Ben çocukken, ailemde incitilmekle korkutuldum.	1	2	3	4	5
34 Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izletmeyi denedi.	1	2	3	4	5
35 Ben çocukken ailemde bana güvenen biri vardı.	1	2	3	4	5
36 Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
37 Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımı ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.	1	2	3	4	5
38 Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.	1	2	3	4	5
39 Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
40 Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.	1	2	3	4	5

Hayatın Anlam Ve Amacı Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Hayatın mutlaka bir anlam ve amacı vardır.					
2. Faydalı bir şeyler üretmekten çok hoşlanırım.					
3. Hayatı arkadaşlarımla paylaşmaktan çok hoşlanırım.					
4. Çoğu zaman anlamsız ve boş bir hayata sahip olduğumu düşünüyorum.					
5. Yapmaktan zevk aldığım pek çok uğraşım var.					
6. Hayatta arzuladığım amaçlarıma ulaşmada başarılıyım.					
7. Değerlerim ve inançlarım doğrultusunda hareket etmeye çalışırım.					
8. Ruhsal bir boşluk içerisindeyim ve hayattan tat alamıyorum.					
9. Yaşadığım sıkıntılara rağmen zorluklarla mücadele etmekten vazgeçmiyorum.					
10. Çoğu zaman her şeye bıkkınlık duyuyorum.					
11. Hayatımda her zaman bir anlam ve yaşamak için bir neden bulurum.					
12. Umut ve heyecanla geleceğe bakarım.					
13. Yaşadığım dünyada iyiye ve güzele dair pek bir şey bulamıyorum.					
14. Beni hayata bağlayan pek bir amacım yok.					
15. Hayatın sıkıntılarına karşı mücadele etmenin yaşamına anlam kattığını düşünüyorum.					
16. Geleceğimi pek parlak göremiyorum, umutsuzum.					
17. Hala yapmak ve başarmak istediğim şeyler var.					

Etik Kurul Onay Formu

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 21.05.2021
TOPLANTI SAYISI: 2021-17

KARAR NO: 2021-17-40: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 190624953 numaralı Cemile KURTULUŞ, "Üniversite Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Riskleri, Hayatın Anlam Ve Amacıyla Ve Çocukluk Çağı Örseleme Yaşantılarıyla İlişkisinin İncelenmesi" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 26.03.2021 tarih ve 2021-10 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy çokluğu ile karar verildi.

